

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

NO. 09813

TEG UN YORN

N. David Korman

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

מִתְּךָ לֵדֵד לְאַרְמִיָּה

לידער און פּאַעמעס

פּאַרלאָן
י. ל. פּרץ
ישראל

1970

N. DAVID KORMAN
„TEG UN YORN”
DAY'S AND YEAR'S

נתן דוד קארמאן „טעג און יארן”

פארלאג י. ל. פרץ, תל-אביב, רח' אלנבי 31

ארויסגעגעבן מיט דער מיטהילף פון „נ. ד. קארמאן בוך-קאמיטעט”
פילאדעלפיע, פא.

Copyright 1970
by
N. David Korman
Philadelphia PA.
U. S. A. 1970

©

I. L. Peretz Publishing House
31, Allenby St. Tel Aviv

נדפס בישראל תש"ל
Printed in Israel 1970

נדפס בקואופרטיב עובדי הדפוס הכללי בע"מ, תל-אביב

געווידמעט מיט ליבשאַפט
תּמרון, דבורהלען און הענרי

דא-הי

דער געבענטשטער טאָג

- כ'האב ליב דעם טאָג ווען כ'בין פארטאָן,
ווען כ'וועק זיך אויף פון שלאָף גאַנץ פרי,
ווען ס'שפּאַנט דער יאָך מיך איין אין שעהען —
און זייגט אין זיך אַריין מיין מי.
- ווער דאַרף אים גאָר דעם אַלטן וועקער —
מיין פינגערשפיץ שמעלט אָפּ זיין קלאַנג;
עס זינגט די וועלט אין אַלע עקן
איך בין אַ טייל אויך פון געזאַנג.
- מיין טאָג גייט אויף, געבענטשט מיט זאַרגן, —
איך גורט זיך אָן מיט מוט און פלייס;
די ראַדיאָ ברענגט מיר אין פרימאַרגן
פּיין און פרייד אין ברעקלעך ניים.
- איך פאַר אין שאַפּ אַריין אויף מוילן —
געזעגן זיך מיט קינד און ווייב.
כ'האב ליב צו אײלן זיך, צו אײלן —
און הימל, ווי דער זייגער טרייבט.
- דער וועג צום שאַפּ איז אויסגערעכנט —
איך גראַב אין צייטונג איין מיין בליק.
עס זינגט די וועלט אויף אַלע שפּראַכן
ס'ליד פון שאַפּנדיקן גליק.
- מיין מי כאַשמאַרעלט די זון אין פענצטער —
און יאָגט זיך אויף מיין נאַדלשטאַנג;
אַ טאָג אַזאָ איז אַ געבענטשטער —
אַ געבענטשטער טאָג אין צוואַנג...

1949

אין אַ ליידיקן מאַנטיק

עס זשומען די בינען און ס'שמייכלען די בלומען —
ס'איז זוניק דער דרויסן און בלוילעך דער הימל ;
כ'בין היינט נישט אַוועק — און צוריק נישט געקומען —
ס'איז מאַנטיק — איך זיין אין דער היים און איך דרימל.

שוין ס'וויפלמע מאַל כ'האַב גענומען זיך לייענען,
נאָר ס'איז מיין געדאַנק פון די שורות פאַרקראַכן ;
מיין שאַטן — ער הענגט אויף דער וואַנט ווי פאַרשטיינערט —
וואָס טו איך אין שטוב איצט, אין טאַג פון דער וואַכן ?

איך זיין אויף דער סאַפּע, פאַרטראַכט און פאַרדאַגהט —
עס עקבערט אין מוח די שרעק פאַרן מאַרגן.
ס'איז מאַנטיק — וואָס זיין איך אין שטוב איצטער ליידיק ?
איך שפיר ווי אַ דרימל פאַרוועכט מיינע אויגן.

עס טראַגט מיך דער חלום צום שאַפ און מאַשינען ;
איך זיין דאָרט פאַרהאַוועט, און יאָג זיך, און רודער.
מיך מונטערט מיין שכן : דו ניי, וועסט פאַרדינען !
— אַט טראַגט מען די „פעידע“, ס'איז פרייטיק היינט, ברודער.

נאָר פּלוצלינג ווערט גליקלעכער חלום צערונען,
כ'צעוועק זיך פון שלאַף, און איך רייב זיך די אויגן.
ס'איז ליידיקער מאַנטיק — גייט אויף מיר אין זינען —
דער פרייטיק — ער איז מיט מיין חלום פאַרפּלויגן...

1949

דער באַס אין שאַפּ

ווען ס'דרייט זיך דורך דער באַס אין שאַפּ
צווישן די מאַשינען,
און זוכט מיט אויגן גיריקע,
ווי ס'זוכט אַ פישעריונג זיין פאַנג —
שווימט אויף פון האַרץ אַ חשד צו אים אין זינען
און לייגט זיך שווער און בייז אוועק
אויף זיין געדאַנק.

עס מעסט זיין בליק אויס
יעדן אַרבעטער באַזונדער
און וועגט אויף דער וואַג פון זיין געדאַנק
אין ווערט פון גאַלד.
ווער ס'איז אַלט און קראַנק,
צי סתם, אין פאַך אַ קאַליקע — אַ ווונדער,
און ווער ס'איז גאַר אַ הייסער יוניאַנמאַן,
אַ יאַלד.

— מען רירט זיך קוים,
אַ פולער מושב-זקנים —
ער ווייסט אַליין נישט,
וואָס ער מורמלט אין דער שטיל —
כ'האַב הענט געבונדענע, און ס'אַרט נישט קיינעם,
און יעדער רייסט פון מיר,
און יעדער וויל...

און ס'טרעפט —
ער גיט אַ לויף צו אַ מאַשין מיט אַ געבייזער
און גיט אַ יאַג צו אַ מאַשין מיט אַ געשריי:

— אזא מלאכה וועט מיך טרייבן אין די הייזער —
וואס איז דאס פאר א וויסטיקער געניי?
קוקט אן א „סטימש“* —
תכריכים נייט מען שענער!
אז ווו א „קריפל“ טרעפט עס אן צו מיר —
און ער גיט אין כעס א קוויטש:
— איי, זאל עס שוין ברענען,
די גאנצע יוניאן האט זיך אנגעלייגט אויף מיר!

עס וואקסט דער פארמאן** אויס
און לייגט נאך-צו א קנייטל...
און ס'שטייט דער באס, און בייזערט זיך,
און ברענט.
פון ווייטנס ווארפן זיך אהער די בליקן פון
אפעריימארס
און ס'צימערן ביי זיי, פון אויפרעגונג, די הענט.

יאנואר 1950

* א שטאך.

** פארמאן — אויפזעער אין שאפ.

א רוטאָג אין שאַפּ

עם פעלן היינט אין שאַפּ די הענט —
הענגען שאַטנס טויטע אויף די ווענט;
און נאָר דער זייגער ווייסט נישט פון קיין רו,
ציילט ער די מינוטן שעה נאָך שעה, —
קיינער שטופט אים נישט קיין צייטקארטל אין מויל —
ציילט ער די מינוטן נאַכלעסיק און פויל.

דער שטויב אין שאַפּ קאָן קיין רו נישט פאַרגינען —
צעלייגט ער זיך אויף מאַטאָר און מאַשינען,
און וווּ ער קאָן אַ ביסל פעטקייט נאַשן —
ווייל שטויב האָט ליב צו פרעסן אומגעוואַשן...
און ס'גלאַנצט די שניידמאַשין, מעסערדיק און קאַלט —
און ס'האַט די זון דורך פענצטער זיך צעשטראַלט.

ס'ליגט צעלייגט דאָס נישט-פאַרענדיקטע גענוי;
אַ קרומע נאָט, וואָס ריכט זיך אויפן פאַרמאַנס אַ געשריי,
איז גאָר צופרידן, וואָס מען זעט אים נישט אין שאַפּ.
נישט איין מאָל זאָגט זי אים, אויף שמוס-לשון: „שאַראַפּ“*!
און פאַרמאַן בייזערט זיך משונהדיק און ווילד —
איצט ליגט די קרומע נאָט און שמייכלט מילד...

אזוי גייט רוטאָג אַפּ דאָ, שמילערהייט, פאַרטראַכט
און גרייט די כוחות אָן צו מאַרגנדיקן שלאַכט.
און ציען וועט זיך לאַנג און ווייטיקדיק — די וואָך
ביון לעצטן, מידן, מאַטערדיקן שטאָך.
און דאָך קומט רוטאָג אָן אַ זוניקער, צעהעלט,
ווייל אָן דער מי — געשטאַרכן וואַלט די וועלט...

(* פאַרגרייזט, אַדער פאַריידישט, פון ענגלישן וואָרט „שאַט-אַפּ“,
וואָס מיינט: האַלט דיין פּיסק).

העי מיסטער, מיסטער...

ווען ס'שאַרט זיך אָפּ די נאַכט פון האַריוואָנט
אויף וואַלקנס הויקערדיקע, גרויע.
און ס'בלויט דער טאָג אויס זיין גוממאַרגן
צו דער וועלט
גייט דושים, דער נעגער-יונג, אויף גאַסן
טונקעלע, פאַרטרויערט,
און הוידעט זיך אויף זיינע שווערע פיס —
און שעלט.

ער שעלט דעם באַס,
און שעלט זיין אייגענע און שווערע דאָליע.
ער שעלט זיין ווייב, וואָס וועקט אים אויף
פון שלאָף מיט איר געוואַלד.
— דושים, האַסט צייט נאָך —
זאָגט ער זיך אליין
און גייט פאַוואַליע —
אַז סיי-זוי ווערסטו אויסגעשפילט
און אַלט.

עס ברעכן נאָך פון טאָג פון נעכטיקן
די קריזשעס;
וואָס האַט ער נעכטן נישט צעדזשוויגעט
און צעשלעפט!
עס האַט זיין האַס צום ווייסן באַס
אַ גאַנצן טאָג זיין אינגעווייד
געגריזשעט;
— העי, דושימי, ריר זיך!
וואָס שלאַפסטו דאַרטן?

„פעפ“, *

גלאזיר די שייך

און מאך דאס דארטן גיכער,

פארקלעפ די קעסטלעך —

גיט זיין קול א שאס.

„העי, דושים קאס אן!“

ביסט לעצטנס גאר א קריכער —

און ס'ענטפערט דושימי:

„יעסער, יעסער באס!“

— קער אויס דעם שאפ,

און לאז דאס מוכט נישט פוילן,

טראג צו די קעסטלעך נעענטער צום ליפט.

גיב אכטונג, דושים,

פארשמיר נישט די זוילן!

און דושים, ער לעקט דעם שווייס,

וואס האט פון ליפן זיך צעטריפט.

דער בור, טראכט דושים,

וועט ס'מויל שוין נישט פארמאכן.

ער לאזט נישט אטעמען, ער שרייט

און טרייבט און יאגט.

ער הייבט פון פיין און ווייטיק

אזש אן לאכן —

עס שפירט דער באס

ווי דושימס געלעכטער שלאגט.

ער לאכט להכעיסדיק

און ס'מוטיקט זיין געמיט זיך.

* קוראזש.

מ'איז ווי א פאנצער קעגן שארף פון שווערד ;
מ'זאגט אן דעם באַם : העי, מיסמער, מיסמער,
היט זיך !
וואָס מיינסטו, בין איך דיר, אן אייזל,
צי א פערד ?

איצט שלעפט דזשים די פים
פאמעלעכדיק, ווי קוליעם.
ער גייט צום שאַפ מיט ווייטיק
און פארדראָס.
און ווידער וועט ער,
ווי צוויי אייטערדיקע גוליעם
באגעגענען דעם פארמאן
און דעם באַם.

חיים סאלאמאן

(פאעמע)

עס שטייען, ווי עדות, די שמומע מצבות
אויף אלטן בית עולם פון „מקווה ישראל“.*
עס רוען שוין לאנג דארט די יידישע זיידעס,
דעם אנהייב פון היגן יידישן קהל.

די יידישע עדה, פון וואשינגטאנס צייטן,
געשטעלט האט אויף הלום דאס לעבן אין קאן.
איך זע זיי אויף ווינטן פון פרייהייט נאך רייטן,
באשטראלמע מיט גלויבן פון חיים סאלאמאן.

עס הייבן זיך טענער ארויס פון געוויסן —
זיי רופן און וועקן דאס פאלק אויף פון צער.
זיי קלינגען ווי קייטן, וואס ווערן צעריסן —
קייטן פון הערשער, פון קעניג און האר...**)

איך שטיי דא געבויגן דעם קאפ, ווי אן אַבל,
ביים ערשטן בית-עולם פון יידישן קהל;
און חיים סאלאמאן קומט אראפ פונעם טאוול,
און פירט מיך — דורך דורות — אוועק צום אמאל.

מיר שפאנען צוזאמען, דורך ספרוס-סמריט, פארטראכטע,
און כ'זע ווי עס איז אים באקאנט דא דער וועג;
דעם פרייהייטגלאַק גייען מיר ביידע באטראכטן,
אז ס'זאל אונדז דערמאנען אין גליקלעכע טעג.

* דער ערשטער יידישער בית-עולם אין פילאדעלפיע, געגרינדעט
אינעם יאר 1740, דורך דער קאנגרעגיאָן „מקווה ישראל“.
** קעניג דזשארדזש דער צטער פון ענגלאַנד, הערשער איבער
די קאלאניעס אין אמעריקע.

און היים דערציילט שוין, מיט ווערמער גאר שטילע,
ער מישט דארט די בלעטלעך צוריק אין געדאנק;
ער שעפמשעט די רייד, ווי מען שעפמשעט א תפילה —
און ס'פלעכט זיך דער טרויער אריין אין געזאנג.

אין לעבן עס וועבן זיך ליכטיקע מעשים,
און ס'ליכט פונעם לעבן פארווישט נישט דער טויט.
מיין לעבן געווען איז א טרויעריקע מעשה
פון זוכן א לאנד זיך, מיט פרייהייט און ברויט...

דא האב איך צו הימלען צעעפנט די אויגן,
געזען, ווי א וואלקן, א גרויער, צערינט.
דאס הארץ מיינס עס האט ווי פארכישופט געצויגן
צו טראגן מיין אטעם צושטייער צום ווינט.

כ'געדענק נאך, ווי כ'רעד, ווי איך רוף פון בעלעמער,
ווען ס'איז די קהילה פארזאמלט אין שול:
— מיר מוזן איצט געבן פיל מער ווי מיר קענען,
מיר זענען אין גאנצן א הייפל אין צאל.

א הייפעלע יידן, א קליינטיקע עדה —
נאך דא ווערט די פרייהייט געבוירן אין בלוט.
און געלט איז, רבותי, די קלענסטע אבידה —
און ס'צינדן די ווערטער אן הייליקן מוט.

און ס'ענטפערן יידן ביים לייענען די תורה —
עס הערן זיך סומעס, און ס'הייבן זיך הענט;
און וואשינגטאן טרייבט אין די שלאכטן די מורא —
דאס ביז און דאס שלעכטס ווערט אין פייער פארברענט.

*

מיר האָבן צוזאַמען פאַרקירעוועט דעם גאַנג
צו זיבעטער גאַס און צו וואַשינגטאָן-סקווער.
איך שפיר, ווי ס'גייט אויף אין מיין האַרץ אַ געזאַנג —
איך זינג נישט, איך גיי דאָ און ס'אַטעמט זיך שווער.

איך ווייס, אַז נישט יעדער, וואָס שטאַרבט, איז שוין טויט —
נישט יעדער וואָס לעבט, לעבט אַריבער זיין צייט.
נאָר ווער ס'האַט אַ ליכטיקן בנין געבויט —
דער האָט ביים לעבן פון טויט זיך באַפרייט.

און היים דערציילט פון דער גרויליקער נאַכט,
פאַרמשפט צו שטאַרבן, דורך בריטישע הענט.
ער זיצט אין דער טורמע, פאַרוואַרגט, און ער טראַכט:
פאַר וואָס איז דער ענגלישער פלאַט נישט פאַרברענט?

ס'האַט שקר געברויזט דאָרט פון אַנקלאַגערס אַקט,
אַז איך האָב געפלאַנט צו פאַרברענען דעם פלאַט.
„נאָך גוט, וואָס מען האָט אים באַציימנט געפאַקט“ —
עס שמייכלט דער ריכטער מיט העזע און שפאַט.

מיין שוויגן פאַרעקשנט האָט ווילד זיי צערייצט —
און איך האָב פאַרשמאַנען, געוואוסט אין פאַרויס,
עס וועט די רציחה דאָ געבן אַ פלייץ —
דער ריכטער וועט אויסרופן: שולדיק! — און טויט!

*

אַ קאַמער אָן פענצטער, ס'איז אייביק דאָ נאַכט.
ס'איז אייביק דאָ פינצטער, די טיר איז באַוואַכט.
איך זיץ אויף דער נאַרע, פאַרצווייפלט ס'געמיט.
דער זעלנער און איך — און דער טויט אין דער מיט.

איך טראכט פון מיין רחלען, איך טראכט פון מיין ווייב.
כ'האב ליב מיינע קינדער, ווי ס'בלוט פון מיין לייב.
אויף יענער זייט טיר, א זעלנער — מיין וואך.
א קאמער אן פענצטער, ס'איז אייביק דא נאכט.

ס'איז, דאכט זיך, דער זעלנער, וואס האט מיר דערלאנגט
וואסער און ברויט מיט א ציטער אין האנט.
איך שפיר דא זיין אטעם, איך הער זיינע טריט.
דער זעלנער און איך — און דער טויט אין דער מיט.

*

דער וועכטער, וואס שטייט אויף דער וואכטע, איז בלינד —
ער ווייסט בלויז צו פאלגן און היט זיין באפעל ;
רעדט חיים צום וועכטער, ווי א טאטע צום קינד —
און ס'צינדן די אויגן זיך ליכטיק און העל.

ס'רעדט חיים אויף העמיש, ער רעדט צו אים חיים —
דער זעלנער פארטראכט זיך : א מענטש מיט פארשטאנד.
נאך הארט איז זיין פנים, פארקמורעט און ביז —
עס עקבערן רייד דורך דער טיר פון דער וואנט.

עס לייטערט דער וואלקן זיך אים אינעם מוח —
דער ייד זעט אים אים ווי א הייליקער מאן.
און חיים ער רעדט מיט בטחון און כוח —
און שפירט ווי צו פרייהייט ווערט נענטער דער שפאן.

עס עפנט דער זעלנער פאמעלעך די טיר
און ס'ציטערט דאס הארץ אים פון אנגסטן און שרעק.
ער שעפטשעט : „א, הייליקער, גאט איז מיט דיר,
און לאמיר פון אומגליק דא גיכער אוועק“.

*

עם שטייען די בענקלעך אין אלטן קאנגרעסזאל
צעשטעלט ביי די ווענט און פארצאמט מיט א שטריק.
זיי האבן דעם רויש פון א מאל שוין פארגעסן —
און היים געדענקט נאך דעם רויש ווי מוזיק.

עס קלינגט דער אמאל דא נאך שארף אין די אויערן,
די הייסע דעכאטן, מיט קעגן און פאר —
דער קאמף איז דא שיער געווארן פארלוירן
צום הערשער, צום ענגלישן קעניג און האר.

נאך דזשעפערסאן האט זיין בארימטע דערקלערונג —
געבראכט צום קאנגרעס, ווי א ברענענדיק ליכט;
געווען זענען טעג דא, פארצווייפלמע, שווערע —
באשווערטע פון רייכן, פון טארישן שיכט.

דאס לעבן אויף פראנטן אין שלאכטן פארזויקלט —
דאס לעבן איז הארט דא און גרויזאם און שווער.
די פיס פון די זעלנער אין שמאמעס געוויקלט —
עס פעלן מונדירן, און ס'פעלט אויס געווער.

און זעלנער מיט בלוטיקע, רוימע באנדאזשן
שלייכן אין ווייטיק זיך דורך, דורך דער טיר;
עס מאלט פאר מיר חיים דא אויס די אימאזשן
און ס'דוכט זיך, אז ביזע זיי דא גיין ארום מיר.

זיי טראגן די פענער פון דרייצן קאלאניעס,
און שמעלן זיך מידע אוועק ביי דער וואנט.
איך וויל זיי דערלאנגען מיין האנט, נאך איך קאן נישט —
עס דרינגט זייער ווייטיק אריין אין מיין האנט.

נאָר חיים גייט צו צו דער וואַנט זיך געלאָסן
און טראַגט זיי אַ טרייכטוואָרט, אַ שמייכל, אַ גלעט.
ער רעדט פון פראַנצויזישע שיפן אין האַפן,
וואָס קומען באַפרייען פון שונא די שטעט.

פראַנצויזישע שיפן מיט זעלנער און וואַפן,
און קעסטלעך מיט פולווער, מיט געלט און מיט שפייז;
כ'וועל מער שוין נישט דאַרפן דאָ בעטלען און שאַפן
די אַרעמע פענים אין אייגענעם קרייז.

ער פירט מיך צום גלאַק, און אַרויף אויף די שטיגן
צו זאַלן, וווּ בילדער באַצירן די ווענט.
איך הער, ווי ער רעדט מיט זיין פוילישן ניגון —
און ס'וואַרפן צום טאַקט זיך די יידישע הענט.

אַט איז ראַבערט מאַריס, צעשמייכלט זיך חיים,
און ס'דוכט זיך, ער שפרינגט דאָ אַרויס פון דער ראַם.
כ'באַטראַכט זיין גראַנאַטענעם אַנצוג, דעם נייעם —
און ס'פנים איז רויט אים, ווי פייער און פלאַם...

וואָס מאַכסטו, פּרעגט מאַריס, וואָס מאַכן די קינדער?
וואָס מאַכט איצמער רחל, דיין ליבע, דיין ווייב?
דערצייל מיר, איך בעט דיך, פון יעדן באַזונדער —
ער גיט אין די הענט זיך פאַר נחת אַ רייב.

אַן עוולה, זאָגט מאַריס, איך שעם זיך פאַר ליימן —
עס איז דאָ אין זאַל נישט פאַראַן דיין פאַרטעמ,
און וואַשינגטאָן קומט אויף זיין פּערד דאָ צו ריימן —
און כ'זע ווי ער שמייכלט, און כ'הער ווי ער רעדט:

„נו, גיכער, וואס שטייט איר דא איצט נאך און פלאַפלט?
צערעדט זיך, איך ווייס דאָרט, פון נעכטיקע טעג“.
דאָס פערד זיינס, דאָס ווייסע, עס הירזשעט און צאַפלט —
און רייסט זיך מיט אימפעט צום שליאַכיקן וועג.

עס וואָרטן צוויי פערד דאָ נאָך יונגע און זשוואַווע,
געזאַמלט און גרייט שוין צו געבן אַ פלי —
און חיים, ער זיצט אויף אַ פערד דאָ, אַ בראַווער,
און גיט מיט דעם רימען דאָס צוימל אַ צי.

איך זע: זיי פאַרשווינדן, זיי פאַרן אין דרייען
אָוועק קיין שיקאַנאַ, דורך ציגל און ווענט.
זיי ריימן, די דריי פאַטריאַטן געטרייע,
זיך שטעלן אָן איינציקן לאַנד-מאַנומענט.

רום צו אייך, וואַשינגטאָן, מאָריס און חיים!
רום צו אייך מוזיקע בירגער פון לאַנד!
זאָל קיין מאָל נישט ווערן פאַרלאָשן די פרייהייט,
וואָס גייט דאָ איצט ווידער דורך פייער און בראַנד.

פילאָדעלפיע, 1948—1953

אייב לינקאַלן

זיין וואַרעם האַרץ, זיין ליכטיקער געדאַנק,
און זיינע ערלעכע און קלוגע רייד,
זיי שטראַלן אויף נאָך איצט, ווי זונאוּפגאַנג,
און טראַגן אַן צום פּאַלק די מאַרגנדיקע פּרייד.

ס'איז לינקאַלן שוין איצט אַ לעגענדאַרער גרייז.
זיין צויבערוואַרט, ווי אַלטער גוטער וויין.
דאָך קומט ער אַפט צוריק אין אונדזער קרייז
און פירט אַ נעגער-קינד ביים האַנט אין שול אַרײַן.

די ווייסע לינטשערס שמשירען מיט די ציין,
ווי די שקלאַפּן-האַרן — מיט הונדערט יאָר צוריק —
און ס'טוט אַ בראַזג אין שויב אַ פּלענדיקער שטיין —
ער שפּאַנט פאַרויס, און ציט זיך נישט צוריק.

ער זעט דאָס לאַנד, דער גרויסער פרעזידענט,
און שפּאַנט פאַרויס, און פירט אַ פּאַלק צום ציל.
אַ פּאַלק פון מי, פון שווערע אַרבעטס-הענט,
וואָס ווילן לעבן דאָ מנוחהדיק און שמיל.

אַן לינטשערס שטריק, אַן די, וואָס צינדן האַס
צום יידנס גלויבן און צום נעגערס ברוינער הויט.
ס'איז ווייס און שוואַרץ דער שכן אויף מיין גאַס,
נאָר יעדנס בלוט אין אַדערן איז רויט.

1961

דער רעגן-בויגן

וואָס דערציילט דער רעגן-בויגן
מיט זיינע זוניקע פּאַרבן?
עס וועט אויף אונדז נישט קומען מער
קיין מבול...
מיר וועלן פון קיין וואַסערטויט נישט שמאַרבן.
אַזוי דערציילט דער רעגן-בויגן.

איז אַ „דזשעט“ דאָ אַנגעפּלויגן
מיט אַ רעווען פון מאַטאַרן
און מיט שטיקנדיקע רויכן —
איז דער אַלטער רעגן-בויגן
אויף אַ וויילע שטיל געוואָרן.

ס'אַראַ טייוול, ס'אַראַ כּעסן
ס'איז דער גלאַנציקער מחבל.
ער קאָן קומען מיט אַ מבול
פול מיט סס און פול מיט פייער.
כ'כּעט, אַז ס'זאַל די שעה נישט קומען —
ווייל דאָס לעבן איז אונדז טייער,
און יעדער מענטש אַ גאַנצע וועלט איז.

שריי,

שריי אַפּ דאָס פייער
און פאַרשעלט עס —
און רוף, אַז מענטש זאַל זיך באַזיגען.
עס וועט נישט זיין קיין תּיבה,
נישט קיין נח —
נאַר אַ פייער פון אַטאַמישן גיהנום.
זאַל דאָס גרויל און שרעק אַנטריגען —
וואַרנט אונדז דער רעגן-בויגן...

פּעברואַר 1962

דאָ-הי

אומשטערבלעך איז דער מענטש פון מי —
און נאכט קומט אָן מיט פייער רויט
דאָ-הי —

און ווערט אַ פּאָן, אַ פּלאַם אין האַריוואָנט —
אַ צווייטער פּראָנט...

עמעצער האָט היינט זיין אַטעם אויסגעהויכט
אין גאַנג פון מי —
און מאַרגן וועט די זון אַרויס
מיט פייערדיקן רויך
און שטראַלן,
ווי קיינער וואַלט דאָ נישט געפּאַלן,
הי...

איך דאַנק די טעג דערפּאַר,
וואָס איך בין דאָ —
אין טויטגעפּאַר —
מיט האַר, וואָס בייַטן זיך אויף גראַ —
נאָר מיט כּטחון לעב איך יעדע שעה
דאָ-הי.

יוני 1962

דער עלנטער מענטש

ביי א מעפל קאווע זיצט ער שעהען-לאנג
אין רעסטאראן —
ער האט נישט ווו צו גיין
און וואס צו טאן,
און מיד איז ער, ווי ער וואלט א פולע וואך
געפארן אויף א באן.
עס ציט דער שלאף,
מען טאר נישט שלאפן,
האלט ער קוים די אויגן אָפן —
נאר קוים פארוועכט א דרימל זיך,
א זיסער —
קומט ער צו, דער אויפזעער, דער מיאוסער,
ער ציט ביים אַרבל, שעפטשעט שטרענג:
שלאָפן גייט אַהיים, ס'איז דאָ צו-ענג.

נו, גיי, דערצייל אים,
אז ביי נאַכט קען ער נישט צומאַכן קיין אויג —
ער דערציילט נישט, ער הייבט זיך אויף,
אַנטשולדיקט זיך און גייט אַרויס.

ווו זאל ער גיין?
ער לעכצט נאך רו —
ס'איז גאַרנישט ווייט פאַראַן
אַן אַנדער רעסטאָראַן,
וועט ער, דער עלנטער, אַריינגיין אויך אַהין
און אויסזידלען און אויסשעלמן

דעם מענטשן-מין,
און ביי א טעפעלע מיט קאווע
אויף א ריינעם טיש
וועט ער גענעצן א שעה —
דער מענטש, דער עלנטער,
וואס לעכצט נאך רו.

מאי 1964

דעם נעגערס זינד

ער גייט נישט מער אראפ פון טראטוואר
ווען ס'גייט פארביי דער ווייסער האר.
ער בייגט נישט מער הכנעהדיק דעם קאפ.
ער לויפט נישט פונעם לינמשערס ביקס,
ווי ס'לויפט אין פעלד א האז —
ער שטעלט זיך אפ, ער פרעגט: פאר וואס?
ער פרעגט: צי איז א זינד
צו זיין א נעגער-קינד?

האט עמעצער א מאל געלינטשט א הונט?
גיי פרעג דער נאכט, דעם בוים אין וואלד —
די זון, וואס האט, צו מארגנס נאך א לינטשינג
זיך צעשטראלט און אויפגעהעלט —
גיי, פרעג דער וועלט.

פרעג דער מאמען,
וועמענס זון מען האט פארשלעפט ביי נאכט
צום נאענטסטן וואלד —
אים דארטן אומגעבראכט,
לינטשעריש קאלט,
און דערנאך אים נאך פארברענט.

עס האט דער לינטשער זיך ארומגעזיפט
די הענט,
נאך סיי-ווי-סיי
געבליבן איז דעם נעגערס בלוט אויף זיי.

אפשר האָט דער לינמשער נאָך אין יענער נאַכט
געצערמלט און געקושט זיין ווייב,
געגלעט זיין קינד,
צי אפשר האָט ער גאָר בנעימותדיק געטראַכט,
אַז ס'איז אַ זינד
צו זיין אַ נעגער-קינד...

יוני 1963

די בריק הייסט וואָלט וויטמאַן

ס'הענגט דאָ אַ בריק איצט
אויף שטאַלענע האַרפעס —
שפילן די ווינטן אויף זיי דאָ
מוזיק.

נישט יעדער קען הערן
די מענער, די שאַרפע —
נישט יעדער איז זוכה
צו האָבן דאָס גליק.

אַ בריק אויפן „דעלאַווער“
זינגט מיר וויטמאַניש —
זי זינגט פאַר מיר לידער
פון גרויסן פאַעט.

און ער —
אין זיין רו שוין —
האַט גאַרנישט קיין מענות;
עס האָבן היינט ווינטן
די האַרפעס געגלעט.

ס'יאַגן זיך אויטאָס
אַריבער קיין קעמדן —
עס אַיילן זיך אויטאָס
אַהין און צוריק.
איך בין ביי דער בריק דאָ
שוין גאַרנישט קיין פרעמדער —
שפילט זשע מיר האַרפעס
דרייסט די מוזיק.

כ'ווייס נישט פאר וואָס

כ'ווייס נישט פאר וואָס,
און כ'ווייס נישט פאר ווען,
עס גיט מיר אין האַרצן
א טיאַכקע, א ברען.

אן עוולת ביי יענעם —
איז מיין באַבעס דאגה —
און כ'שלאַף נישט קיין נעכט,
אז מען שיכט אין דער טאָיגע.

עס גיט מיר פאר בושה,
דאָס פנים אַ פלאַם —
ווען ס'פאלן די באַמבעס
אין ווייטן וויעטנאַם.

וואָס אַרט מיך דאָס פאַלק,
צי ס'איז ווייס צי גאַר שוואַרץ:
אַ מענטש האָט סך-הכל
נישט מער ווי איין האַרץ.

דאָך גיט מיר אין האַרצן
אַ טיאַכקע, אַ ברען —
און כ'ווייס נישט פאר וואָס,
און כ'ווייס נישט פאר ווען.

1965

וואַרעמע בייגל

שפעט ביי נאַכט,
אין אַ געפאַקטן אויטאָבוס,
איך האַלט אַ צייטונג, נאָר איך קען נישט לייענען.
עפעס נאָגט אין האַרצן אַ פאַרדראָם —
כאָטש אין דרויסן איז די נאַכט
אַן אויסגעשטערנטע, אַ שיינע.

דאַכט זיך, אַז איך הער אַ קול —
עס שעפּטשעט עמעצער מיין נאַמען;
דער אַלטער בעקער, חבר טאַל,
פּרעגט מיך צי איך בין פאַרנומען.

נישט פאַרנומען, נאָר פאַרטראַכט —
און איך אַנטשולדיק זיך פאַר טאַלן.
פון וואַנען אַזוי שפעט ביי נאַכט?
ס'איז גאָרנישט שווער זיך אויסצומאַלן.

דאָס קומט ער איצט פון בעקעריי —
אַ וויילע שווייגן מיר אין איינעם.
שווערע הענט, און פיס ווי בליי —
צרות פעלן נישט ביי קיינעם.

דערנאָך פאַרציען זיך די רייד
צום בעקערפאַך,
מען ווערט שוין מידער;
און איך, זאָגט טאַל, פאַרשאַף אים פרייד
ביים לייענען מיינע לידער.

ווי ווינט איר איצט ?
וואָס מאַכט איר אין געזונט ?
נו, צרות פעלן נישט ביי קיינעם —
ער גיט אַ הוסט, אַ כאַרכל און אַ ברום :
די זקנה קריכט שוין
אין די ביינער.

פלוצלינג ווער איך פריידיק איבערראשט,
מיין חבר טאַל, ער בעט זיך פשוט :
נאַט איך,
נעמט אַהיים, נעמט אַהיים אַ נאַש —
בייגל וואַרעמע, ערשט פריש געכאַקן...

נישקשה, נו,
איר האָט זיך מער ביי מיר פאַרדינט —
און כ'זע מיין חבר שמייכלט מיט הנאה :
בייגל וואַרעמע פאַר אַ יודיש ליד...
כ'פאַרנייג זיך שמוס פאַר טאַלן
מיט הכנעה.

1965

זיי פאלן

זיי פאלן און פאלן,
און ווערן פארשניטן ווי שטרעלן,
ווען ס'פאלט-צו די נאכט.
עס ווערן די קוילן מגולגל
אין גרוילן פון שלאכט,
אין אייביקן טרויער פון שלאכטפעלד —
פאר נאכט.

אלין, וואָס איז ליב דיר,
און אלין, וואָס איז טייער,
צערויכט האָט די שריפה —
צעברענט האָט דאָס פייער
אין טויטשרעק פון קריג.

עס שפּאַנט זיך געלאַסן,
דורך חרובע גאַסן —
אויף קופּעס פאַרשניטענע קינדער
דער זיגער פון קריג.

בערג מיט הרונים.
מתים אויף מתים —
און ס'זענען די וואַלקנס אין הימל
גאר ווייסער.
זיי וואַלטן באַדאַרפט היינט זיין
בלומיקע, רוימע —
זיי וואַלטן באַדאַרפט היינט

באַקלאַנגן די טויטע
מיט רעגנס פון טרערן.

זיי פאלן און פאלן,
און ווערן פארלאשן
ווי שטראלן —
ווען ס'פאלט צו די נאכט.

מאַרץ 1967

די צייט

די צייט יאָגט מיך נאָך
מיט אַ מעסער,
די צייט לויפט מיר נאָך
מיט אַ שפיז.
און ס'זענען די יארן
זוי פרעסער —
זיי פרעסן אויף יעטוועדן ריז.

איך פיר מיט דער צייט נאָך
מיין רוגז —
און כ'גיי מיר מיין גאַנג
און איך זינג
מיין ליד פון דער צייט,
וואָס זי טויג נישט;
מען איז שוין אליין אויך
נישט יונג...

ס'איז אפשר נישט שיין גאר
צו טראַכטן
פון אייגענעם איך,
וואָס פאַרגייט —
ווען פול איז די וועלט נאָך
מיט שלאַכטן —
און ס'כאַדט זיך אין בלוט
אונדזער צייט.

פּעברואַר 1968

*

שפילט מיר א ליד
פון פארגאנגענע צייטן —
די „פערזיג-שיף איז שוין דא איצט
נישט פאראן.
זי טרובעט שוין מער נישט אוועק
אין די ווייטן —
נאָר ס'גלייך נאָך דיכטער דאָ אַלץ
אין זיין שפּאַן.

ס'זוכן נאָך דיכטער דאָ
יושר און פרייהייט.
זיי שפּאַנען פאַרויס
און זיי זינגען מיט מוט.
און ס'פאַלק איז דאָ אייביק —
ס'פאַלק וויל דאָ פריי זיין
פון אומגליק,
פון דחקות,
פון פיין און פון רוט.

נאַוועמבער 1968

א טעמע פאר א ליד

כ'ויל אויסטראגן א טעמע פאר א ליד,
אזא, וואס איז נישט אויסגעטראכט פון קאפ
אזא, וואס ווערט נישט גרוי און אלט און מיד —
און לייענט זיך יידישלעך
אפילו אנעם טראפ.

א ליד, ס'זאל לעבן דורות נאך מיין צייט —
(ס'איז אפשר חוצפהדיק אזא פארלאנג?)
איך הער דעם ניגון אויפגיין פון דער ווייט —
און כ'שפיר, ווי ס'זינגט אין הארץ שוין
דאס געזאנג.

זאל זיין א פאסטעך-ליד ארום די שאף,
ווען בלויער הימל הענגט מיט שמערן אין דער הייך —
און ער פארמאגט גארנישט קיין אנהייב און קיין סוף —
פאר וואס זשע שוועבן נאך ארום די פאסטעם רויך?

ס'זעט נאך נישט מיין אויג די מערקלמויב,
און ס'איז דער מכול פון דער ערד נאך נישט אוועק,
און וויסטע חורבות זאגן קדיש נאכן רויב
און שטייען שווארצע, איינגעהילט אין שרעק.

בלוט אויף בלוט, הרוגים אומעטום...
די גרוילן פרעגן, הארב שוין:
וואס וועט זיין?
און ס'ווערט דאס ליד אין הארץ ביי מיר
א מום —

נאר ס'רייסט זיך נאך צו זען
די ליכטיקע שיין.

סעפטעמבער 1969

מאמע-לשון

אונדזער יידיש

נישט קיין קעניג אויפן טראָן,
נישט קיין האַר און נישט קיין קנעכט,
נישט קיין עפעס אַ זשאַרגאָן —
נאָר אַ שפּראַך ווי אַלע שפּראַכן
אויף צו וויינען און צו לאַכן,
און צו בענטשן און צו שעלטן,
און צו בויען נייע וועלטן —
איז דאָס לשון
אונדזער יידיש.

אונדזער ליכטיק מאַמע-לשון
קומט פון הערינג פאַר אַ גראַשן,
און פון קאַשע פאַר אַ דרייער —
און פון הייליק פּלאַם און פייער
פון קדושים און מאַרטירער,
פון די העלדן און די פירער
צו אַ וועלט אַ ליכטיקער,
אַ פרייער.

ס'איז אַ ייד זיך גאַר מחיה
ווען מען פּילפּולט זיך אויף יידיש,
און ווען ער הערט אַ ליד, אַ נייע,
זיצט ער און ער גאַפּט פאַרחידושט:
הער נאָר ווי דער מוזיק זינגט עס —
ס'קלינגט דאָך יידישעך אויף יידיש.

ווער ס'פאַרלייקנט אונדזער לשון,
דער פאַרלייקנט זיינע זיידעס.

דער האַט טיף אין האַרץ פאַרלאַשן
דעם נר-תמיד פון מאַרטירער,
און פון העלדן,
און פון פירער
צו אַ וועלט פון רעכט און יושר.

יידיש

איז דער שעת-הכושר
פון דעם צער פון עדות יידן.
פון די געמאַ-ווענט און הושך —
און פון האַנדל, און פון וואַנדל,
און פאַרן אויף יאָרידן;
פון טייטש-חומש,
פון מאַמעס תחינה,
פון בעל-שם-טוב מיט זיין חסידיש;
פון אַ ליכטיקן באַגינען —
פון אַ פאַלק וואָס שאַפט אויף יידיש.

יידיש קומט פון ווייטע וועגן,
יידיש קומט פון טיפע קוואַלן —
און פון זונליכט, און פון רעגן,
און פון בייזע זאַווערוכעס:
פון חתונות און שבע-ברכות
און פון בדחן מיט די גראַמען,
פון פורים-שפילער און אַקטיאָרן,
פון יונגע זינגענדיקע כאָרן —
און דער עיקר — פון דער מאַמען.

איז די שעפער, אין פאַבריקן,
אויף בוידעם-שטיבלעך

און אין קעלערם,
האָט זיך אונדזער ליד צעוונגען,
מיט סוכאַמע אין די לונגען,
פון טעג פון ליכטיקע און העלע.

וואָס-זשע איז דאָס פאַר אַ חידוש,
ווען ס'איז ליב אונדז אונדזער יידיש,
ליב און טייער.
דורכגעגליט האָט זיך דאָס לשון
און געלייטערט זיך אין פייער
פון די שעפער און די בויער.
סיי אין פרייד
און סיי אין טרויער,
דינט געטריי אונדז אונדזער לשון
יידיש.

נאָוועמבער 1958

מיין מאמעס לייען-קרייז...

יעדן שבת, נאכן עסן,
קומען צו אונדז שכנות;
די יינגערע אין שייטלען,
אין קופקעס די זקנות.

שעמעוודיקע, שמילע —
מאמעס און באבעס.
זיי שעפטשען ווי א תפילה:
נעכעלע, גוט-שבת.

מיין מאמע בעט זיי זיצן,
זעצן זיי זיך אויסעט;
אויפן טיש, אן אפענער,
דער טייטש-חומש, דער גרויסער.

שבתדיקע יידענעס —
אין קופקעס און אין שייטלען
שפיצן זייערע אויערן אן
צו מעשיות פון פארצייטנס.

מעשיות פונעם טייטש-חומש
לייענט פאר זיי די מאמע:
אפגענארט האט יעקבן
לבן דער ארמי.

פאר דער שיינער רחל
געגעבן האט ער לאהן —
קרעכצן צו די יידענעס
מיט „אויען“ און מיט „ווייען“.

זיין איך אין א ווינקעלע
און הער זיך צו צום לייגענען;
ביזע איצט מיין מאמעס לייגען-קרייז
אין לויטערקייט זיך שייגען...

1950

א בריוו צום זיידן מענדעלע

טייערער און ליבער זיידע,
דו רוסט מסתמא איצט
אין ליכטיקן גן-עדן —
און ווייסט גארנישט.
פון וואנען זאלסטו וויסן?
ס'האבן קוילערס אונדזער לעבן
דא צעפאלמעסט און צעריסן.

מען פארט נישט מער קיין גלופסק,
מיין ליבער זיידע.
ס'האט היטלער אויסגעקוילעט
אונדזער גאנצע עדה
גלופסקער יידן.
עס ליגן קרעמלעך, חרובע,
צערויבטע און צעפלינדערטע,
פארגאזטע און פארברענטע באלעכאטים —
און קופעס אש פון אומגעבראכטע יידן.

מען פארט נישט קיין קאבצאנסק,
קיין טונעיאדעווקע,
אויך דארטן האט דאס זעליקע געטראפן.
אלע הייזער — חרובע,
צערויבטע און צעפלינדערטע,
און אלע אונדזערע קדושים וטהורים
שלאפן.

זיי שלאפן אינעם שלאף, אין אייביקן,
מיט ווייבער און מיט קינדער,

אין אַ מאַסן-קבר.
איך זוך אַרום דיינע העלדן:
„דאָס קליינע מענטשעלע“,
דיין פישקע און דיין ביילע,
זיי ליגן צווישן די הרוגים,
זיידע.

נישטאָ די שול,
נישטאָ שוין דאָס בית-מדרש,
די פעסער שמות האָט דאָ קיינער נישט באַגראָבן.
זיי האָבן אונדזערע בית-עולםס דאָ געשענדעט,
ווער-זשע דאַרף נאָך דאָ אַ מרחק,
צי אַ הקדש האָבן?

נישטאָ, נישטאָ,
ס'איז גאַרנישטאָ, ר' מענדעלע!
אַלץ אַרום איז חרוב און פאַרטיליקט.
שמעמלעך יידישע, אָן יידן גאַר,
ווי שיקט זיך דאָס?
שמעמלעך יידישע, זיי ליגן
טוימע, שמילע.
שמעמלעך יידישע, אָן יידן גאַר, ר' מענדעלע!
געבליבן זענען זיי נאָך, זיידע,
אין די ביכער.

מעברואַר 1965

שלום-עליכם אינעם ראָדעמער בית-מדרש

לאַנגע טישן, לאַנגע, האַרטע בענק —
פאַליצעס מיט ספרים
אָרום די ווענט —
און ביי די טישן זיצן יידן,
עלמערע און יונגע,
זיי לערנען מיט דעם אַלטן גמרא-ניגון,
וויגן זיך און זינגען.

פון דרויסן רייסט דער זומער זיך אַריין,
זוי מיט גוואַלד,
פון בעקערמאַנס גאַרטן.

פאַר די בעטלערס אין בית-מדרש,
איז נאָך קאַלט —
שטייען זיי, די הינקענדיקע, קרומע,
ביי די הויכע, קאַלטע, קאַפל-אויוונס —
דערציילן מעשיות,
נישט געשטויגן, נישט געפלוּיגן.

דער שמש, מיט דער ברייטער, שוואַרצער באַרד,
וואָס ווייסט גענוי דאָ,
וואָס מען טאַר נישט — און וואָס מען טאַר —
גיט זיך אַ ריס פון אַרט און לויפט
דעם גאַסט, דעם אַנגעקומענעם,
אַנטקעגן.
זוי עס פירט זיך ביי שמשים
פון קדמונים אָן

הייבט ער אן זיך צו פארנייגן —
און ער דערלאנגט שלום-עליכמען
א ברייטן שלום-עליכם...

דער גאסט,
אין א זומערדיקן אַנצוג
פון העלן-גרוי-געוואַנט,
דערלאנגט דעם שמש, שמייכלדיק,
די האַנט,
און אויף דער פראַגע:
ווי הייסט א ייד?
ענטפערט אָפּ אַ שטיפעריש געמיט:
— שלום-עליכם!
— עליכם שלום! —
גיט דעם שמשם קול זיך אַ צעקלינג,
און מיר, קונדייסים,
שטיפעריש און יונג,
פלאַצן-אויס אין אַ געלעכטער.

די בעטלער פונעם אויוון
שמעלן אויס זיך, ווי די וועכטער
ביי דער טיר, דורכצוגיין אַ צעפ...
זיי וואַרטן אויף נדבות,
מיט דאַנקען אין די מיילער,
צי מיט קללות — ווי עס מאַכט זיך —
ערגערע פון קלעפּ.

שלום-עליכם כאַפט אַ בליק
און זעט, וואָס עס טוט זיך
ביי דער טיר —

און ווי ער וואלט זיך גרייטן
אפצושפילן דא א שפיל
אויף א קלאוויר,
שמייכלט.

דורכצוגיין דורך אט דער כאפטע
ביי דער טיר, קען מען בלויז
מיט שכל.
ער שטעקט אריין אין קעשענע זיין האנט
און נעמט ארויס א זשמעניע זילבערגעלט
וואס שיינט, ווי טויזנט זונען —
ביי יעדן בעטלער אין די אויגן.
— נאט! שטופט ער עמעצן אין האנט אריין —
דאס מיניץ, צעטיילט זיך אלע.
ארום דעם בעטלער זוערט א פינצטערע כהלה —
מען רייסט זיך און מען זידלט,
און מען שעלט:
— גנב, ממזר און רוצח,
גיב אפ מיין חלק געלט.

שלום-עליכם שמייכלט קלוג
און קוועלט —
פטור פון א צרה,
וואס הייסט געלט.

גאר געלאסן עפנט ער די טיר
און גייט ארויס —
אויף זיין אייביקן שפאציר...

יאנואר 1965

יודל דער שוסטער און שלום-עליכם אין ראָדעם

א שטוב אין דער נידער —
מיט אַפענעם פענצטער צום געסל.
א שוסטעריש טישל מיט שטיפטן
מכשירים און קלייסטער.
און יודל דער שוסטער,
מען רופט אים דאָ, יידעלע לאַטשאַוש —
ער איז איבער אלטע,
צעפאַרענע שקראַכעס
דער מייסטער.

ער קלאַפט מיטן האַמער,
ער ניט מיט דער דראַטווע,
און שעלט אַ פאַר אלטע,
צעדרייטע, קאַמאַשן.

און אַריש, זיין זונדל,
דערגייט אים די יאַרן —
עס גלוסט זיך דעם תכּוּשִׁיט דאָ
צוקערלעך נאַשן.

אַט וויל ער אַ גראַשן,
דערנאָך שוין אַ צווייער —
ער ווייסט גאַר אַליין נישט
וויפל צו וועלן.
— אַריש,
הער אויף מיר דעם קאַפּ צו
פאַרדרייען! —
בייזערט זיך יודל אַריין
אינעם בערדל.

א צי מיט דער דראטווע,
א קלאפ מיטן האמער :
— דו זעסט דאך, אז כ'ארבעט —
יאך בין דא פארנומען.
נאך געלט דארף א יינגל זיך גיין
צו דער מאמען ;
וואס האט זיך דיר פלוצלינג
צעוואסערט דער גומען ?

— אין דרויסן, ביים פענצמער —
און דאס איז כך-הווה —
שטייט שלום-עליכם
און שמייכלט משיקאווע —
און ס'נעמט זיך דער שמייכל
אויף ליפן באוועגן :
— צי קען מען אריינגיין אין שטוב
עפעס פרעגן ?

— די טיר איז דא אפן —
זאגט יודל מיט חידוש —
און קוקט אויפן „דיימש“,
וואס רעדט צו אים יידיש.
וואס קען ער דא דארפן,
וואס קען ער דא וועלן ?
מען זעט, אז דער פרעמדער
איז יודלען געפעלן.

וואס פאדיען די יונגען
ארום אים אין דרויסן ?
וואס איז דאס בייזווונדער ?

וואס איז מען דא אויסן?
נאָר שלום-עליכם
פארטרייבט אים דאָס קלערן —
און פרעגט נאָר ביי אַרישן
זיינע באַגערן.

אַריש, שוין גאָר אַ פארשעמטער
און שטילער —
ענטפערט דעם פרעמדן:
„ציקאַלעך וויל עך“...

קוקט שלום-עליכם
אַרום זיך
אין שטיבל —
און ס'בלאַנקט אין זיין האַנט שוין
אַ זילבערנער רובל.
ער פרעגט זיך ביים יינגל:
— זאָג מיר, ווי הייסט דו?
און זאָג מיר נאָך עפעס —
אין חדר אַריין גייסטו?

נאָדיר אויף קיבלעך
און צוקערלעך גומע —
עס ווערט זיך דער שוסטער:
— מען דאַרף נישט,
און נימע...

עס קענען די יינגלעך
אין דרויסן זיך שווערן,
אַז שלום-עליכם
געוויינט האַט מיט טרערן...

ביי אַ לעקציע פון ד'ר חיים זשיטלאַווסקי

ווערטער און זאצן, געדאַנקען וואָס שטראַלן —
דאָס יידישע לשון איז גאַרנישט געפאַלן.
ווער ס'רופט דאָס די דינסטמויד,
ווער ס'רופט דאָס די שפּחה —
עס קלינגען די ווערטער
און ס'ווערט פון זיי ליכטיק.

ער פירט אונדז אַוועק צו די הויכן
און טיפן,
און ס'לשון איז טייער און שיין
און געשליפן —
נאַר ס'ווערן געדאַנקען אַלץ שווערער
און שווערער —
אַ זאַל מיט פאַרערער
דאָ זיצן און הערן.

עס ווערן די מענטשן מלאכים, וואָס שוועבן
צו גאָט אין די הויכן,
צום „זיין פונעם לעבן“,
צו „איוב און פאַוסט“,
צו „מאַרקסן און העגעל“ —
צו וועלט מיט געדריימע,
געשלענגלמע וועגן.

כ'בין דענצמאַל געווען נאָך אַ יינגל
אין ראָדעס,

פארפעדעמט אין לעבן
דעם גאלדענעם פאָדעם
פון יידישן עבר
— צום מענטשלעכן עתיד —
און דענצמאל געוואָרן
זשימלאַווסקיס אַ חסיד.

יאַנואַר 1966

יאָסל דער רומענישער

אך, דאָס לעבן,
ס'לויפט זוי וואַסער —
און אויך אַנדערש ווערט די וועלט.
ס'ווערט אַ יונג, אַ יאָט, אַ יאַסער,
פונעם ליד איצט אונדזער העלד.

יאָסל, הייסט ער, פשוט יאַסל,
אונדזער שניידערינג פון שאַפ.
אונדזער ליבער חבר יאַסל
אין אַ וועלטל פון כאַפֿ-לאַפּ.

*

ס'איז יאַסל יונג אַוועק פאַרדינען
זיין שטיקל ברויט ביים שניידעריי.
ליגט די יוניע אים אין זינען —
און די וועלט זאָל ווערן פריי.

מראַכט ער אָפּט גאַר ביי דער אַרבעט,
ביים גערויש פון דער מאַשין:
יאָסל, לאַז זיך נישט פאַרדאַרבן —
זע, דאָס לעבן האָט אַ זין.

שווער די שניידערישע דאָליע,
קורצער „סיואַן“, לאַנגער „סלעק“...
— עפעס שלעפּסטו זיך פאַוואָליע —
גיט דער פאַרמאַן אַ צעוועק...

גוט איז, וואָס דאָס שטיקל יוניע
האַלט די חברת דאָ אין צוים —

זאל ער שרייען, זאל ער מאַנען,
יאַסל נייט און הערט אים קוים.

*

ביי יאַסלען ווערט אַ בוך אַ ספר —
און דווקא גאַר אַ יידיש בוך.
לייענט ער דאָ מיט ברען און אייפער —
און ער טוט עפעס דערנאָך.

נעכט פאַרקייטלעך זיך אין יאַרן, —
יאַסל טראַגט זיך מיט אַ פאַק;
ער ווערט אַליין אַ מוכר-ספרים
נאָך אַ שווערן טאַג אין שאַפּ.

ווי אַ מיטינג, אַ פאַרוואַלונג,
שטייט דאָרט יאַסל מיט זיין טיש.
קומט אַ מענטש צו, מישט די בלעטלעך --
קומט צום קויפן, קויפט ער נישט.

וויל שוין יאַסל איבערצייגן,
זוכט די ווערטער אין זיין שפראַך:
נעכט זיך „פענעקן“ אַ שטייגער —
און עס קאַסט אייך נישט קיין סך.

אַט איז די „מישפּחה מאַשבער“
פונעם נסתר — זייער גרויס!
נעמט אַהיים אַ צוויי-דריי ביכער
און צו ביסלעך צאַלט זיי אויס...

אויב ער לייזט נאָר אַ פאַר דאָלער
פאַר אַ בוך און אַ זשורנאַל,

גיט די פרייד אויף יאָסלס פנים
ווי די זון זיך אַ צעשמראַל.

*

ביי יאָסלען אין הויז איז אַן אָפענע מיר
פאַר שכנים, חברים און פריינד.
און ס'מערפט, ווען אַ חבר צעעפנט זיין מיר,
זיצט יאָסל ביים קיכטיש און לייענט.

— איך לייען אין קיך דאָ — פאַרענטפערט זיך יאָסל —
אַ שטול, אַ געבעטע, איז סס.
איך ריכט דאָ אָפּ חצות
ביז שעהען גאַר שפעטע
מיט דעם אמתן יידישן טעם.

אַפט מאַל געפינט איר אים זיצן אין קעלער,
דאָס קלעפט ער אַריין אין אַ בוך.
ער קלעפט ביז עס ווערן די אויגן אים שמעלער —
ביז ס'מאַטערט אין גוף אים דער שלאָף.

ער קלעפט אַליץ און קלעפט,
און ער גיט זיך נישט אונטער,
אַ ליד און אַ צייטונג-נאַטיץ.
ער שפירט מיט זיין פאַלקישן חוש,
דעם געזונטן —
אַז ס'קען אַ מאַל ברענגען אַ נויץ.

ער קלעפט אַן אַרטיקל,
צי גאַר אַן עסוי, אַ פּלוגבלאַט,
אַן אַלטן אַפיש.
ער ווייסט נישט וואָס ס'וועט

פון זיין מי דא געשען —
דערווייל איז פארוואָרפן דער טיש...

*

יאָסל דערמאָנט זיך מיט שטאַלץ אין זיין זיידן,
עזריאל דער רוימער פון יאָס.
געשמט האָט אין שטאַט שוין מיט נייקייט זיין חדר
צווישן משכילים אין גאָס.

עזריאל האָט די קינדער געלערנט אָן קאַנטשיק,
מיט ליבע געגלעט זיי די קעפּ.
עס האָבן דאָרט טאַטעס געמאַנט און געטענהט,
אַז ס'לערנט זיך בעסער מיט קלעפּ.

קלעפּ — און דער זיידע פלעגט ווערן פאַרדראַסיק —
כ'פאַרריכט נישט מיט גרייזן קיין גרייז,
און ברענגען אַ קלוגן און ליכטיקן פּסוק,
אַז משל, אַ מאַמר-חז"ל...

זיין ליכטיקער זיידע, עזריאל מלמד,
געלערנט האָט מיט קינדער תנ"ך.
דער טאַטע, דער לערער, זינדיקט נאָך מערער —
מיט לערנען זיי דקדוק און שפּראַך.

*

ווען ס'קויפט זיך אַ חבּר אַ מלבוש אַ נייעם,
זאָגט יאָסל מבינות גאָר שטרענג.
ער קוקט אויף די אַרבל, באַטראַכט ווי זיי שטייען —
צי איז נישט דאָס רעקל צו ענג.

אַ בליק אויפן קאַלנער, אַ גלעט אויף די לאַצן,
דערנאָך ערשט באַטראַכט ער די נעט.

— נישקשה, — זאגט יאסל — זיי וועלן נישט פלאצן,
סיידן וועסט ווערן צו פעט.

אז יאסל האט ליב גאר א גוט שטיקל ארבעט,
דאס איז שוין פאר קיינעם קיין סוד;
נאר ס'לייגן אוועק אויפן שמערן זיך קארבן
און ס'לויפן די יארן גאלאפ.

ס'טרעפט, אז עס הייבט אים אן קלעמען ביים הארצן,
ער מאכט דאס אוועק מיט דער האנט.
אט דארף ער דא היינט נאך די ארבל פארשארצן —
באפוצן אין שולע א וואנט

מיט בילדער פון יידישע שרייבער און דיכטער,
און צעהענגען מיט חשיבות, ווי ס'פאסט.
א יידישע שול מוז זיין ווארעם און ליכטיק —
צעשמייכלט זיך יאסל פון יאס.

מענדעלע, פריץ און שלום-עליכם
פארנעמען דאס פלאץ אויבן אן.
דעם זיידן ווינטשעווסקין דערלאנגט ער א שמייכל,
נישקשה, ס'איז דא וואס צו מאן.

קומט צו א שמחה, ווערט יאסל גאר פריילעך,
וואס פריילעכער קאן שוין נישט זיין.
ער פירט די קאמאנדע ביים טאנצן א קיילעך
און גיסט אן די גלעזלעך מיט וויין.

ער מונטערט דעם עולם צו זינגען א לידל
ער גיט אויף צושטייער זיין קול.

אויף שמחות ווערט יאסל גאר יונג
און צופרידן,
אראפ פליט פון קאפ אים דער עול.

*

נאכן חורבן אין אייראפע,
נאך גרוילן פונעם גרויסן בראך,
געבליבן זענען מלוענדיקע יידן
וואס לעכצן נאך א ספר,
נאך א יידיש בוך.

דערגרייכט דער רוף
צו יאסלס אויער —
און ביכער ליגן דא פאריתומט
און פארשעמט.
זיי ליגן דא אין קעלערן פארטרויערט
און בעטן זיך ביי יאסלען:
— קום און נעם!

ביכער, ס'האט געזאמלט זיי דער טאמע —
זענען פון די קינדער ווייט און פרעמד.
און יאסל קלייבט זיי אויף פון הייזער זאמע —
זאלן זיי נישט ליגן דא פארשעמט.

אז דארטן, אין דעם חרובן אייראפע,
קען א בוך דערהייבן און דערפרייען,
און אנצינדן די וואלקנדיקע טעג מיט זון,
און לינדערן דעם ווייטיק און די ווייען.

און אויסלערנען דעם אלף-בית א יידיש קינד,
וואס האט זיך אין א קלויסמער אויסבאהאלטן — — —

און דאָ, אז וויי איז אונדז און ווינד,
ליגן ביכער יידישע, ווי שמאמעס אלטע.

ס'נעמט יאָסל אין דער האַנט אַריין זיין זאָק,
צי גאָר זיין גרויסן אַלטן טשעמאַדאַן,
און ער ברענגט צו זיך אין שטוב אַריין דעם פּאַק,
און ווישט דעם אַלטן שטויב פון זיי אַרום.

ער פּאַקט די פּעקלעך, גלעטנדיק זיי צאַרט,
ווי ס'פלעגט דער זיידע גלעטן קינדערישע קעפלעך —
און ס'האַבן שמעט און ס'האַבן יידן זיך דערוואַרט
אויף שטראַלן ליכטיקע, אויף יאָסלס פּעקלעך.

קיין לאַדזש און וואַרשע, בוקאַרעשט און יאַס.
קיין באַטאַשאַן, קיין שוועדן און ישראל — — —
און יעדן שבת טראַגט ער צו דער פּאַסט
דעם זיידן מענדעלע צו אונדזער יידיש קהל.

פּרין, שלום-עליכם, רייזען, אַש,
ביכער, ווי די פירות פון די צווייגן.
און עדעלשמאַט און באַוושאַווערס קוראַזש,
ווי באַנטישע שווייג האַט אויפגעהערט צו שווייגן.

יאָסל פּאַקט די פּעקלעך און ער בינדט,
און פלייסט זיך אויסצוצירקלען די אַדרעסן.
אַ, ביכער טייערע, פאַרט און קומט אָן געזונט,
און טראַגט אַ גרום צו אַלטע פּריינד, צו יאַסער.

גריכט די יאַטן פון דער רויטער-בריק
און דעם אַנסאַמבל פונעם יידישן טעאַטער.

און גריסט די שרייבער און די שעפער פון מוזיק,
און זאל דאס לעבן ווערן ליכטיקער און זאטער.

*

א, הענט, איר מידע הארעפאשנע הענט,
צווישן אייך גייט אויף דאס ליכט, וואס ברענט,
וואס לייכט אין פינצטערניש, וואס העלט און זינגט —
יאסל דער רומענישער, מיין חבר יאסל.

1952

צו דער רו פון זיינע זיידעס

(אויפן קבר פון ה. לייזויק)

אויסגעטאן האט זיך זיין גייסט פון קראנקן גוף, און אויסגעטאן האט זיך זיין גוף פון צער און ליידן. ער האט איינגעדרימלט צו אן אייביק טיפן שלאף — און צו דער שטילער רו פון זיינע זיידעס.

עס בלייבט אין פאלק דאס ליכט פון זיין באשאף. עס בלייבט אין פאלק דער גרויסער דיכטער לייזויק. אין יעדן זילב פון ווארט, אין לויטערקייט פון ליד, לעבן וועט ער, לעבן וועט ער אייביק.

נישטאָ שוין מער פאר אים קיין טורמעווענט,
קיין קייטן אויף די הענט און פיס.
אזוועק איז אויך אין אייביקייט דער רים —
געבליבן איז דער גלויבן און דאָס האַפן,
אז אייביק לעבן וועט זיין פיל געפייניקט פאלק,
און אייביק לעבן וועט אין אונדזער פאלק זיין שאפן.

דעם 25סטן דעצעמבער 1962

זישע וויינפער

אָפּגעשמעלט האָט זיך זיין האַרץ,
און אויס מיט די נסיעות.
ווי קאָן מען איצט, ווי מעג מען איצט,
אָוועקלייגן זיך רוען?

ווער וועט וועקן אין דער נאַכט,
און קלאָפֿן אין די לאַדנעס?
שלאָפֿט דער דיכטער אין זיין שלאָף —
צו אונדזער צער און שאַדן.

ס'וואַרטן יידן אומעמום —
אפשר וועט ער קומען.
קומען וועט איצט בלויז זיין ליד,
דער עכאַ פֿון זיין נאַמען.

„די ווייסע מויב, די שמילע מויב“,
„דער פּאַסמעך מיט זיין שמעקן“,
נאָר ער אליין וועט מער נישט זיין.
צו רופן און צו וועקן.

וויינט דאָס האַרץ אין אונדז און קלאָגט,
און לאָזט זיך גאַרנישט טרייסטן.
אָפּגעשמעלט האָט זיך דאָס האַרץ
פֿון דיכטער זישע וויינפער.

28סטן יאנואר 1957

דער גאסט

(איז אנדענק פון ז. וויינפער)

אונטערזועגנס פארט א באן
צו שמעמלעך און צו שמעט.
זי ברענגט א מאל אין שמאט אריין
א יידישן פאעט.

א רענצל און א שאליקל,
א גלויביק הארץ מיט פרייד.
און אויגן בלויע, שמראליקע
און טרויעריק פון לייד.

ער קומט צו אונדז פון יידישלאַנד,
ער מונטערט און ער וועקט
צו נאך א בוך און נאך א באנד
אין אונדזער ביבליאָטעק.

און אומעטום — א מעשהלע,
א לעקציע און א ליד —
און ביזן ווייסן מאַג אריין
מען ווערט דא גארנישט מיד.

ס'ווערט צייט זיך צו געזעגענען
מיט יום-טובדיקע מעג
און נייע שמעט באגעגענען
אין ווייטן שווערן וועג.

1957

ביי מיין ביכערשאַנק

(אין אַנדענק פון די אומגעבראַכטע יידישע שרייבער

אין סאַוועטן-פאַרבאַנד)

איך שטיי, ווי אן אַבל, ביים שענקל מיט ביכער,
און יעדעס מאל נעם איך אַ בוך אין דער האַנט
מיט פעפערס, מיט האַפשמיינס, מיט מאַרקישעס לידער,
און כ'טראַכט, אין מיין צער דאָ, פון גרויל און פון בראַנד.

ס'שרייבט פעפער: „ער וועט פון קיין אומרעכט נישט וויסן“,
און ס'שטעלט זיך די שורה פון ליד אין מיין קעל.
עס האָבן דאָך קוילן דאָס לייב אים צעריסן,
דורך סמאלינס גזירות און בעריאַס באַפעל.

עס רייסט דער געדאַנק זיך אַוועק צו די ווייטן —
צו פינצטערע טורמעס פון גרויל און פון שרעק;
און מאַרקיש קומט אָן מיט סאַדאָווסקין צו רייטן —
און יאַנט זיך מיט אימפעט צו שלאַכטן אַוועק.

זיין פען איז די ביקס, און זיין ליד איז דאָס פייער —
זיין לאַנד אין געפאַר און זיין פאַלק איז אין קאַן.
און ביידע געווען זענען ליב אים און טייער,
האַט מאַרקיש פאַר ביידן געטראָגן די פאַן.

עס רעגנט ביי האַפשמיינען „טראַפנס פון פּערל“ —
און צאַרט קלינגט דאָס לירישע ליד זיינס „איך גלויב“.
עס שטעלן פון צער אין די אויגן זיך טרערן:
זיי האָבן דעם גלויבן צעשמערט און צעשטויבט.

כ'זע עמלעכע בענדער פון בערגלסאַנס ביכער,
דעם נסתרס, און קוויטקאַס, און עריקס אַ באַנד.
קדושים, געפאַנגען אין ווילדקייט פון וויכער —
אין פייער, אין רויטן, אין גלויקן בראַנד.

1956

פּרץ מאַרקיש

ס'איז מאַרקיש נישטאַ מער,
צוועק שוין, פאַרשוונדן —
געבליבן נאָך אים איז דאָס ליד זיינס,
אַ ווונדיקס —

דער זכר, וואָס מאַנט איצט און וועקט.
געבליבן נאָך אים איז דער גרויסער צושטייער,
דאָס ליד,

וואָס קומט אייביק צוריק פונעם פייער
פון מיתות, פון גרויל און פון שרעק.

ס'איז מאַרקיש נישטאַ מער,
נאָר ס'העלט נאָך זיין נאַמען,
און ס'דאַכט זיך, אַט וועט ער
פון ערגעץ-ווי קומען,

מיט אויגן, וואָס ברענען,
מיט לאַקן אויף שמערן —
און מיר וועלן זיצן אין זאל און אים הערן
פאַרטייטשן „די קופע“.

דערנאָך וועט אַ גרופע
פון יונגע פאַרערער
אים פירן צו מלכה מרגלית אויף כיבוד.
און מאַרקיש וועט רעדן,
און מיר וועלן הערן —
געווען איז אַ שטראַליקע פרייד
די מסיבה.

און גוט איז געווען אונדז
דורך יאַרן און יאַרן,

די שרייבער וואָס האָבן דעם מאָרגן געצונדן — זיי זענען זייער
אז ס'האָבן די שווערע, די גרויליקע יאָרן, זיי זענען זייער
אין גלי פון די שלאַכטן זיי זענען זייער זעלבסט-געזונט, זיי
כאַפעסטיקט זיין גלויבן. — זיי זענען זייער זעלבסט-געזונט
געווען — זיי זענען זייער זעלבסט-געזונט
ווי עס בלומיקט דאָס וואָרט פון די ווונדן; זיי זענען זייער
געווען — זיי זענען זייער זעלבסט-געזונט
פאַרן מבול פון בלוט און פון קוילן. זיי זענען זייער זעלבסט-געזונט
די שרייבער, וואָס האָבן דעם מאָרגן געצונדן — זיי זענען זייער
פאַרשמאַטע אין טורמעס, פאַרשייניקט אין גרוילן.

דאָס יידישע שאַפן,
דער גייסטיקער אוצר,
געוואָרפן צום אומקום,
אין לאַנד פון באַפרייער.
צי האָט ער אין טורמע געזאַגט מן המיצר,
צי האָט ער געזונגען דאָס ליד זיינס
פון פייער?

דאָס ליד פון קדמונים,
פון יידן מאַרטירער —
דאָס ליד וואָס גייט-אויף פון די ברענענדע שייטערס —
אין לאַנד וווּ ס'האָט מאַרקיש געזונגען
זיין שירה,
אין לאַנד וווּ ס'האָט מאַרגן געלאַקט
און געהייטערט.

ס'איז מאַרקיש נישטאַ מער,
אוועק שוין, פאַרשווינדן.

און יידישע שרייבער,
און יידישע דיכטער,
זיי קומען, ווי שאַטנאָס, אַרויס פֿון די ווונדן —
זיי שטעלן זיך אויס מיט זייער צער
אין די רייען — און מאַנען, און מאַנען
דעם היינט און דעם מאַרגן;
דאָס יידישע לשון, וואָס ליגט נאָך אין ווייען,
די פֿאַלקסשפּראַך, וואָס ליגט נאָך פֿאַרשוועכט
און דערוואַרגן.

מאַרץ 1957

דער מענטש פון מי

(איז אנדענק פון נחמן מייזיל)

עס טרעפט —
א שטראל פון ליכט פארלעשט זיך
אומגעריכט.
די זון פארגייט צום האַריזאָנט
אין בונטע פארבן.
אזוי איז אויך צו אייביקייט דער וועג —
צי מיינט דאָס טויט?
צי הייסט דאָס טאָקע שטארבן?

דער מענטש פון מי,
ער בלייבט דאָ-הי
מיט יעדן ליד פון נעכטיקע געזאַנגען.
עס טרעפט —
א שטראל פון ליכט פארלעשט זיך
אומגעריכט,
און ס'לעבט דאָס קול
אין ווידערקול פון קלאַנגען.
עס וויינט דאָס האַרץ
און ס'פאלט פון אויג אַ טרער.
צו פריש איז נאָך די ווונד,
צו טיף — דער אומעט,
נאָר ווי אַן עכט
איך דערהער:
ס'זעט לעבן איביק אינעם פאלק
זיין נאַמען.

מאי 1966

ס'וועט פעלן אַ דיכטער

(אין אַנדענק פון אהרן קורץ)

נישט אויפן פידל,
און נישט אויפן פלייט —
ער האָט זיינע לידער
געשפילט אויף דער צייט.
צעפויקט אירע וונדן
מיט ליבע און טרייסט —
און ערלעך געצונדן
זיין דיכטערשן פלייס.

ס'איז די צייט אזא האַרבע
ביים ליכט פון קאַיאָר —
וויל ער באַפאַרבן
מיט זונליכט די וואָר,
מיט האַפנונג, מיט גלויבן
באַזינגען די טעג
און שפּאַנען דערהויבן
זיין ליכטיקן וועג.

דער טויט האָט פאַרשלאָסן
זיין דיכטערשן שאַץ —
וועט בלייבן פאַריתומט
זיין פויק און זיין טאַץ —
ווער-זשע וועט קומען
זיי נעמען אין האַנט,

און פויקן און וועקן,
אז ס'לויערט דער כראנד?

ס'וועט פעלן א דיכטער,
ס'וועט פעלן א פריינד,
נאך איידער די זון
האט זיך ליכטיק צעשיינט...

און פויקן און וועקן,
אז ס'לויערט דער כראנד?
ס'וועט פעלן א דיכטער,
ס'וועט פעלן א פריינד,
נאך איידער די זון
האט זיך ליכטיק צעשיינט...

רו זיך אָפּ, מיין פריינד

(ביים אָפענעם קבר פון שלמה סילווערמאַן)

רו זיך אָפּ, מיין פריינד
און הער ווי הערצער קלאַגן.
האַסט נישט געוווסט,
אַז ס'וואַרט אויף דיר די רון,
די רון, די אייביקע,
דער סוף פון אלע פלאַגן —
ס'איז פּרילינג איצט
און דו ביסט מער נישטאָ.

ס'איז פּרילינג איצט,
און דו האַסט אויסגעהויכט
דיין אַמעם.
עס שטראַלט די זון
און דו ביסט מער נישטאָ.
דו לעבסט נאָך אַליין
אין אונדזער פּרילינגדיקן גאַרטן —
אין יעדער רגע פון דיין רון.

אפשר וועט אַ ווינטל

(אויפן קבר פון יאָסל בראַנשטיין)

אפשר וועט אַ ווינטל דיר אַוועקטראַגן

מיין ליד?

אפשר וועט אַ גרעזל דיר אַריינשושקען

אין אויער,

אַז כ'האַב געזען דעם שאַפנדיקן ייד

אין אונדזער לאַנד,

אין שעהען פון מיין טרויער?

אפשר וועט אַ בלימל זיך אַ טוליע-טאַן

צו ערד —

און שורות טרערן וועלן אויסוויינען

דיין נאַמען?

און אייביק וועט אין קבר דיר

די רו וואָס איז באַשערט,

אַנזאַגן אַ בשורה דיר,

אַז כ'בין צוריקגעקומען?

כ'האַב מיין ליד היינט איינגעהילט

אין ווייטיק און אין צער

און ס'האַבן טרערן ביטערע

אויף באַקן זיך געגאַסן.

עס שפאַנט דאָס לעבן דאָ

און ס'לויערט טויטגעפאַר —

זי האָט פאַרשלונגען דיר,

מיין ליבער חבר, יאָסל.

דעם 30סטן יוני 1968

א ליד ווערט געבוירן

מיר דאכט זיך, אז ס'קומען
די שורות זיך בעטן: —
פארשרייב אונדז, זיי מוחל,
מיט כתב אויף פאפיר.
וועסט שפעטער אונדז צערמלען,
וועסט שפעטער אונדז גלעטן —
איך שטיי ווי אן עניו
נאך אליץ ביי דער מיר.

דער רוח זאל עם וויסן
צי כ'בין גאר א דיכטער?
ס'איז אפשר נישט מער
ווי אן אנשמעל, א פאזע? —
ווי האב איך די העזה
צו שרייבן געדיכטן?
לייען איך און לייען
און באשלים, אז ס'איז
פראזע...

ווי קום איך צו זינגען
פון הויכן קאליבער?
אז כ'בין אין אלטמאדישן
הדר געזאנגען.
דא זינגען פאעטן מיט היינען
זיך איבער —
מיט קיעטס און מיט שעלים
און ביראנס געזאנגען.

ווער ס'זינגט דאָ ווי פּושקין,
ווער ס'זינגט שוין וויטמאַניש —
איך זינג, ווי אַ יידישער ברחן
מיט טענות

צו גאָט, וואָס ער האָט זיך
אין הימלען באַהאַלטן —
ווען ס'האַבן די רוצחים
די קעפּ אונדז געשפּאַלטן.

עס האָבן די קוילערס
געברענט און געשאַכטן,
און איך האָב דאָ שורות
און גראַמען געפלאַכטן,
און ס'איז מיר געווען נאָך
ווי האַניק צום גומען,
ווען ס'האַט אויף אַ ליד זיך
באוויזן מיין נאַמען.

אַט שרייב איך די שורות
צום צענטן מאָל איבער,
און ס'ווערט ביי מיר אַנדערש
אין גאַנצן דער היבור;
אַט ווער איך אין כעס
און צערייס די פאַפּירלעך;
איך קאָן דאָך נישט שרייבן
קיין ריכטיקע שורה.

כ'וועל בעסער שוין נעמען
אַ ביכל און לייענען,
און ס'טרערן די אויגן,
און ס'ווילט זיך מיר וויינען.

פאר וואָס זאלן מענטשן זיך קוילן
און שעכטן ?
מיר ווילן אַנטלויפן
פון גרויליקע נעכטנס.

כ'זועל מער שוין נישט שרייבן,
איך גיב זיך אַ נדר —
נאָר כ'זוייס, אַז כ'זועל שרייבן,
כסדר, כסדר —
ביז וואָנען ס'זועט בלייבן
אַ ליד נישט פאַרענדיקט —
אויף אייביק,
אויף שטענדיק.

א שעה אין ייוואָ

(יחזקאלען)

דער טאָג שפּאַנט אַוועק אויף די ניו-יאָרקער גאַסן —
אין גרינקייט פון מאַי, אין פאַרנאַכטיקער שעה.
איך שפּאַן איצט — אַ גאַסט דאָ — געלאַסן, געלאַסן,
צום בנין, וואָס הויזט דעם ייוואָ.

עס איז דאָ מיין חבר אַ וועכטער שוין יאָרן —
ער צערטלט און היט דאָ די אַלטע כתב-ידן.
ער גרויסט זיך מיט אוצרות אין ביכער, אין ספרים,
מיט שמותלעך מינדסטע — אוודאי און אוודאי.

אַט האָבן פאַרהיטן זיך ראָזענפעלדס ביכער,
אין מאַוולען שוין אַלטע צעשטרעלט זיך זיין ליד.
און ס'ליגן באַהאַלטן די טעג דאָ, די מידע —
פון סוועטשאַפּ, פון ניו-יאָרקער פּשוטן ייד.

אַט נעמט ער אין האַנט און באַווייזט אַ גמרא,
אַ בכא-בתרא, געבונדן אין אַ לעדערנעם באַנד.
און אַלט איז דאָס ספר שוין דריי הונדערט יאָרן —
ס'האַט איבערגעלעבט נישט איין פּיער, איין בראַנד.

און אונטן, אין קעלער, וווּ עס שוועבן די נעכטנס —
טראַגט ער צום מאַרגן די טעג פון זיין מי ;
און איך בין געקומען, אַ גאַסט, אין פאַרנאַכט שוין —
און כ'פריי זיך, מיר זענען נאָך ביידע דאָ-היי.

מאי 1968

„אולי צא פערעצא“ (*)...

צווישן פוילנעם בארג און מאָל
ליגט מיין היימ־שטאָט פון אַ מאָל,
מיט אלטע גאַסן, אַך און וויי,
ס'איז קיין ייד נישטאָ אין זיי.

ס'דאַכט זיך, ווי אויף יעדן טראָט
קומט אַנטקעגן מיר מיין שטאָט:
ראַדעס, ראַדעס פון אַ מאָל,
מיט איר אויסגעשאַכטן קהל.

מיט אַ שולגאַס אָן אַ שול —
בלויז זכרונות פון אַ מאָל:
ס'איז געבליבן, ווי אויף שפּאַס,
דער נאַמען פון מיין מאַמעס גאַס.

גנבע איך אַרויף אַ בליק
און פאַרדריי דעם קאַפּ צוריק.
ס'איז דאָס האַרץ נאָך פול מיט וויי:
הייזער אָן אַ ייד אין זיי.

ס'ליגן יידן, יונג און אלט,
אין מאַסן־קברים דאָ אין וואַלד,
און אויף רויך און אַש פאַרברענט
צווישן קרעמאַטאָריע־ווענט.

(*) י. ל. פּרזיגאַס.

שטיי איך ביי דער גאס דערשטוינט,
ס'האט מיין מאמע דא געווינט
מיט מיין שוועסטערס הויזגעזינד —
ס'איז נישט געבליבן אירם קיין קינד.

בלויז דאס שילדל אויפן ראג —
האט אין הארץ געטאן א שלאג:
„אליצא פערעצא“...

יאנואר 1970

א סטעזשקע צו דער זון

א פלאטערדיקע פאָן

איך זוך דיר, יונגער פּרילינג,
און ס'ליגט דער שניי און פּרירט;
די שויבן אויף די פענצטער —
מיט אייזבלומען באַצירט.

דער קאַלטער ווינט פּוּ יאָרן
צעלייגט זיך אויף מיין קאַפּ;
איך זוך דיר, יונגער פּרילינג,
זוך — און זוך דיר אַפּ.

אונטער שניי אויף פעלדער
שפּראַצט דאָס פּרישע גראַז.
הינטער אייז פּון שויבן
לויטער איז דאָס גלאַז.

איבער גרויע כּמאַרעם
שטראַלט אַ רויטע זון...
וועב איך מיר פּון זונליכט
אַ פּלאַטערדיקע פּאָן...

יאַנואַר 1949

דער מאָרגן איז אייביק

(איז אנדענק פון יאָסל טראַכטענבערג)

דער בוים איז קיין בוים נישט אָן צווייגן,
אָן שטאַמען,
דער בוים איז קיין בוים נישט
אָן בלעטער.
און איבער די גרויזאַמע
טויטלעכע סמען
וואַקסן אין קינדער — דער טאַטע, די מאַמע
און ס'בלען די דורות אויף שפעטער.

ס'איז מענטשלעך צו וויינען,
ס'איז מענטשלעך צו קלאַגן,
צו שפירן אין האַרצן דעם צער
און דעם אומעט,
נאָר ס'הייבן זיך שטראַלן אַרום
פון פאַרמאָגן —
פון זוניקן עתיד איז זון דער גר-תמיד
פאַר דורות וואָס קומען.

דער מענטש מוז דעם מאָרגן נאָך וועבן
און שפינען,
און טראַגן אין האַרצן די פרייד,
וואָס וועט קומען;
דער וואַלקן, דער שוואַרצער,
מוז ווערן צערונען דורך רעגנס,
וואָס טראַגן דעם בלי צו די בלומען —
דער מאָרגן איז אייביק.

יוני 1954

צום פּרילינג

די פענצטער פארקאוועט
מיט אייז אויף די שויבן —
ס'איז ווינטער,
נאָר כ'האַב זיך געכאוועט
אויף גלויבן,
אַז פּרילינג וועט קומען.

ס'איז ווינטער
מיט קעלטן, מיט שנייען
און רעגנס,
נאָר ס'גייען די מאַקע טעג
אונדז אַנטקעגן
מיט בעז און מיט בלומען.

פעלדער צעגרינטע
און ביימער מיט צווימן —
איך זע זיי,
איך שפיר זיי,
אין שטראַם פון די בלוטן —
און כ'ווייס, אַז די זון וועט דאָ שטראַלן.

1954

פּרילינג-ווינטן

פּרילינג-ווינטן בלאָזן אויף די פעלדער,
און שוויבערן די גרינע, סאַמעטענע גראַזן,
און יאָגן זיך צו ביימער
אין די וועלדער —
און זאָגן אָן,
און פייפן אויס די בשורה,
אַז דער ווינטער האָט די ערד פאַרלאָזן.

פּרילינג-ווינטן טאַנצן אויף די בייטן,
אַנגעבויכטע, ווייכע,
אויסגעפורעמטע אין רייען.
עס שמראַלט די זון
און שמייכלט פון דער ווייטנס —
און קושט די הענט, וואָס אַקערן
און זייען.

1954

א צייכן...

כ'דערמאן זיך א מאל
אין די נעכטיקע טעג —
אין יארן, וואס זענען פארגאנגען.
עס קומט בלויז די בענקשאפט צוריק פונעם וועג
מיט שטויב אויף די פלויצעס,
מיט עכאס פון שטילע געזאנגען.

אזוי איז דער סדר פון לעבן, מיין פריינד,
דו וועסט אים שוין אנדערש נישט מאכן:
צו יארן פון נעכטנס
אזעק וועט דער היינט,
ווען מארגן וועט אויפגיין אויף שליאכן.

ווען ס'וועט דער פרימארגן פון זונליכט ארויס,
און שמראלן אויף פעלדער
מיט טויען;
ס'איז מיד איצט די מי נאך —
זי שלאפט זיך ערשט אויס —
זי גרייט זיך נאך וועלטן צו בויען;

צעשמעלן די צייכנס,
די צייכנס פון זיין,
און ווארפן אין ווייטקייט די בליקן.
אויב ס'וועט נישט דער אכזר
פארברענען דעם היינט,
דעם נעכטן, וואס האט אויף מיין ברוסט זיך צעוויינט —
און וועט נישט דעם מארגן דערשטיקן...

מאי 1955

אין עראַפלאַן

אויבן ליגט דער הימל בלוי
אין אונטן שוועבט די ערד —
און די וואַלקנס, ווייס און גרוי,
ליגן ווי פארקלערט.

ווי שעפסעלעך געשוירענע
אויף ווייסע בערג פון וואַל,
איך זיין און כ'האַב קיין מורא נישט,
קיין פחד און קיין עול.

עס האָט מיין אויג זיך צוגעקלעפט
צום פענצטערל ביים זייט.
דער אַדלער וויגט זיך קוים און שוועבט
און שניידט זיך אין דער ווייט.

איך טראַכט ווי ווייט, ווי ווייט איך בין
פון זיידנס פערד און בויד.
עס וויגט זיך קוים די פלימאַשין
און ס'שמראַלט דער מאַרגנרויט.

עס פליט דאָ הויך דעם מענטשנס מי
און כ'הער מאַטאַרן זשומען:
פרידלעך פלי, פרידלעך פלי,
פלי בשלום!

אויגוסט 1955

צום בלי

פון נעכטנס, וואָס זענען פאָרגאַנגען,
פון היינט, וואָס וועט מוזן פאָרגיין —
וועבן מיר אויס די געזאַנגען
צום מאָרגן, וואָס קומט און וועט זיין.

פון מאָרגנס, פון אייביקע מאָרגנס,
וואָס האָבן קיין סכום און קיין סוף,
לייען מיר אויס און מיר באָרגן
די טעג און דעם וועג באַרג-אַרויף.

כל-זמן מיר זענען נאָך היגע,
און ס'שלאַגט אונדזער אומרו פון מי —
פאָרוועכט זיך מיין קלאַנג אינעם ניגון
און גיט זיין צושטייער צום בלי.

יאַנואַר 1965

איידער וואָס און איידער ווען

מיט געזאנג און מיט געוויין
האַט די צייט מיך אויסגעלערנט
גיינ אליין —
נאָר ס'איז דער גאנג „אליינעניו“
מיר נישט געפעלן.
האַט זי, די צייט, מיך אָנגענומען
ביי דער האַנט —
און ווי אַ בלינדער שפּאַן איך שוין
מיט איר ביינאָנד
צו מענטשן און צו הייזער
און צו שוועלן.

איך גיי און טראַכט :
אַט פּאַלט שוין צו די נאַכט —
אַז ס'איז דאָס לעבן דאָ
„דער קורצער פרייטיק“.
דאַרף מען זיך כּסדר איילן —
נישטאַ קיין צייט דאָס ליד דאָ
ווי געהעריק אויסצופיילן,
אַז בלייבן זאָל דאָס לויטערע געזאַנג.

וואָס איז אַ ליד ?
אַ ליכטיקער געדאַנק
צום יום-טובדיקן גאַנג
אין דיינע טריט —
און איידער וואָס און איידער ווען...
זינג איך אַ ליד.

מאַי 1965

צו גאלדענע יארן

איך שרייב זיך אריין אין די
גאלדענע יארן —

ווערט ווייכער און שטילער
מיין גאנג.

כ'ווייס נישט ווהיין
ס'איז די צייט מיר פארפארן —
איך זוך זי ארום
אין געזאנג.

כ'געפין אפט אין לידער
בינאכטיקע שעהען —
זיי שפאנען מיט ריטמישן קלאנג.
איך ריכט דא אפ חצות —
ווי מיין זידע פלעגט מאן,
געווען איז נאך שטילער
זיין גאנג.

זאל נאך א ליד ווערן
אויף ס'ניי דא באשאפן —
און היילן און שמארקן
מיין טראם.

מיט גאלדענע יארן
און זילבערנע סמראפן —
כ'וועל שמעלן א מאל זיך
פאר גאט.

אקטאבער 1966

גיב מיר אַ בלימל

גיב מיר אַ בלימל,
ווען כ'קאָן דאָס נאָך שמעקן —
אַ וואָרט פון גנאָד
ווען כ'קאָן דאָס נאָך הערן.
וואָס טויג מיר דער הספד?
ער וועט מיך נישט וועקן
פון אייביקן שלאָף,
ער וועט מיר נישט שמערן
די רוי, וואָס איז יעדן בן-אדם
באַשערט,
אין סוף פון די טעג,
און אין סוף פון די יארן.
אַ בלימל ביים לעבן,
אויב ס'איז מיר באַשערט,
איך וויל נישט קיין בלומען
צעלייגט אויף מיין אַרון.

אַקטאָבער 1965

נאַכן רעגן

נאַכן רעגן ווערן הימלען בלויער,
נאַכן רעגן ווערן פעלדער גרינער.
נאַכן זומער
הילט דער האַרבסט אונדז איין
אין טרויער —
און זינגט מיט אונדז
זיין איכהדיקן ניגון.

ניין, מען קאָן נישט
און מען טאָר נישט קלאַגן,
נישט אייביק און נישט אומעטום
איז ווינטער.
ערגעץ וואַקסט אַ פּרילינגדיקע יוגנט —
אַ גוט-פּרילינג
און אַ האַרציקן געזונט איר!

נאַכן רעגן ווערן הימלען בלויער,
נאַכן רעגן ווערן פעלדער גרינער.
לייג איך צו צום פּרילינגווינט
מיין אויער —
הער איך זיי זיי זינגען
מיינע לידער.

1966

א האַרבסטליד

אויף די ביימער וועלען בלעטער
אויסגעפוצט אין בונטע פארבן,
גאלדיק-געלע און פיאַלעטע —
ס'זאל די שיינקייט זיין ביים שטארבן.

בלומען שמייכלען מיט קאלירן —
ווי פון גאַט אליין געמאַלן...
ס'קען דאָס אויג אונדז נאָך פארפירן —
איבער בערג און איבער טאלן.

ס'טובלט זיך די זון אין פייער —
ווען קען נאָך אזוי זיך מיען?
מיט איר פארביקן צושטייער
פאלט זי כורעים — ביי איר שקיעה.

נאוועמבער 1966

די צען געבאָט

ווער ווייסט ווי לאַנג
מיר בעטן און מיר בענטשן ;
ווער ווייסט ווי לאַנג
מיר וויינען אין די נעכט.
אונדזער גורל פירן גאָר די מענטשן —
מיר גייען נאָך צו מאַרגנדיקע טעג.

ס'איז אונדזער היינט באַפלעקט
מיט בלוט און גרוילן,
און שונא פירט צום שעכטהויז אונדז, ווי פי,
און יונגע זין, און יונגע קינדער פוילן,
און שריפות ברענען נאָך
דעם מענטשנס מי.

ס'זענען הויכן מער נישט קיין מניעה —
און ווייטן קאָן מען אויך דערלאַנגען
מיט דער האַנט,
און מענטשן פירן מענטשן
צו דער תליה —
אָן שאַנד.

כוי אויף אין האַרץ
א צוים איצט צום געוויטער
און הלום אוים א יושרדיקן גאָט.
נאָר טראַג צום מענטש די וואַרעמקייט,
דעם ציטער,
וואָס קריצן אוים אויף ס'ניי
די צען געבאָט.

סעפטעמבער 1967

א ליד וועגן זיך

עס שפאנען שוין גיכער די נעכט
און די טעג —
און ס'הארץ איז מיט בענקשאפט באלאָדן.
כ'ווייס נישט ווער ס'פירט מיך
אַראָפּ פונעם וועג
צו קריכן כסדר אין שאָדן.

עס דרייען זיך שעהען אַריין אין מיין ליד
מיט צארטע, געשליפענע קלאַנגען.
איך זיך אָפט אין נעכט
שוין פאַרמאַטערט און מיד,
און וועב זיך אַריין אין געזאַנגען.

איך פרעג ביי די נעכטנס,
וואָס קומען צוגאַסט,
צי האָב איך זיי לייטיש באַהאַנדלט.
יא, ס'איז מיין יאַרהונדערט
דער בלוטיקער שפּאַס —
דער שווערסטער געראַנגל.

כ'פאַרשרייב אין די לידער
דאָס בייז און דאָס שלעכטס —
און חלום פון ליכטיקן מאַרגן.
ווי לאַנג איז דער וועג נאָך
צו יושר און רעכט,
צי איז ער נאָך ווייט
און פאַרבאַרגן?

סעפטעמבער 1967

זיי פליען אַוועק

עס פליען די פייגל שוין אָפּ
אין דער ווייט,
עס שרעקט זיי דער ווינטער,
דאָס אייז און די קעלט.
זיי ווייסן, אַז ערגעץ
איז ליכטיק און פריי,
אַ גרינער גן-עדן
פאַר פויגלשער וועלט.

אויך מענטשן אַנטלויפן,
זוי פייגל, אין ווייט —
מיט שנאה אין הערצער,
וואָס ביזו נאָר פאַרשפרייט.
זיי זוכן אַ מאָרגן
פון נחת און פרייד.

זיי פליען אַוועק.

אַקטאָבער 1967

וועגן טעג און יארן

ס'אנטלויפן די טעג
און ס'אנטלויפן די יארן,
און ס'אילט זיך נאך זיי אויך
אזוועק דער זכרון.
און ווער איז דא שולדיק
וואס כ'קען נישט געדענקען,
ווען ס'האט מיך געבעטן
דער וואלד,
כ'זאל אים שענקען
א ליד פאר די ביימער,
א ליד פאר די שטאמען —
כ'האב, דאכט זיך, געהאלטן
ביים פארטעך מיין מאמען.

שפעטער, שוין שפעטער,
ווען כ'האב זיך צעזונגען,
האבן די העקער
מיט העק שוין געקלונגען
אין וואלד פונעם לעבן,
ווי ס'ליגט דער זכרון —
פון וועמען ס'אנטלויפן
די טעג און די יארן.

דעצעמבער 1967

א סטעזשקע צו דער זון

קומט, לאַמיר אויסהאַקן אַ סטעזשקע
צו דער זון —
אַט זעצט זי זיך אַראָפּ צום האַרזיאַנט שוין.
און דיק זענען די כמאַרעם
און שווערער פון משוגגן,
נאָר ס'זענען פים צום שווערן וועג
געוווינט שוין.

קומט, לאַמיר אַפּקלייבן די שטיינער
פונעם וועג,
קומט, לאַמיר אויסרייסן די דערנער.
די וואַלקנס אויפן הימל
פאַרמונקלען אונדז די טעג,
זיי קוקן איצט ווי היות אויס —
מיט הערנער.

קומט, לאַמיר באַזינגען אונדזער מי:
פינצטער איז אין וואַלד דעם געדיכטן.
און דיכטער זענען פאַסמעכער,
זיי היטן אונדז די פי —
און מאַרגן וועט אַוודאי ווערן ליכטיק.

קומט, לאַמיר אויסטרעטן אַ וועג צו דער זון —
ס'וועט די נאַכט דאָך אייביק דאָ נישט בלייבן.
אַט וועט אויף אונדזער פלוים
צעקרייען זיך דער האַן
און ווינטן וועלן כמאַרעם פאַרטרייבן.

פּרילינגדיקע ווינטן
קומען פון דער ווייט —
אַפילו פון די געגנטן די קאַלמע.
און מאַרגנס זענען ליכטיקע,
זיי קומען אָן פאַרשייט —
און לאַכן פון די נעכט
וואָס זענען אַלט שוין.

קומט, לאַמיר אויסטרעטן
אַ סטעזשקע צו דער זון —
לאַמיר אויסהאַקן דעם וועג זיך
מיט כּמחון —
די וואַלקנס דאָ, די פינצטערע —
די שווערע, ווי משוגון —
זיי וועלן פירן אונדזער וועג נאָך
צו הצלחה.

קומט לאַמיר אויסטרעטן
אַ סטעזשקע צו דער זון —
מיר דאַרפן צו די הימלען נישט
קיין לייטער.
די געטער, די אַלמעכטיקע,
זיי ווייסן שוין דערפון,
אַז אונדזער וועג
איז איצט שוין נישט
קיין ווייטער.

נאָוועמבער 1968

צו לויטערע הימלען

זאמל מיך איין אין די לויטערע הימלען,
די פינצטערע וואַלקנס פארטרייב.
לאַמיק אין שטילקייט פון הויכן דאַרט דרימלען,
ווי ס'שלאַפט די אומענדלעכע ווייט.

זאמל מיך איין אין פאַלק ווי די אַבות —
און טראַג מיך אַריבער מיין צייט.
איך בין דאָ נישט מער ווי אַ שמילע מחשבה
אין וועג צו אומענדלעכער ווייט.

זאמלט מיך איין אין די לויטערע הימלען —
מיט שורות פון יידיש געזאַנג.
און לאַמיק אין הויכן, אין אייביקייט, דרימלען —
געווען איז אַ חלום מיין גאַנג.

דעצעמבער 1968

אין ווינטער

אן עפלבוים שטייט אין מיין הויף
מיט צווייגן אין הוילן נאָקעט.
ס'איז קאלט אים,
און ס'נעמט נישט קיין סוף
צום ווינטער —
דעם קאלטן תקיף.

דאָס קלעפט ער צו צווייגן דעם שניי —
זיי וויינען מיט אייזיקע טרערן;
א, זאל שוין דער ווינטער פאָרגיין,
כ'זאל ס'זינגען פון פייגל דאָ הערן.

ס'פייפן די ווינטן מיט כעס
הפקר און ווילד אויף די צווייגן.
די שנאה באַפאלט דאָ מיין גאָס —
מיין בוים וועט נאָך וואַקסן
און שטייגן.

ער וועט זיך פאָרפּוצן אין גרינס —
אין פּרילינג צעבלען זיך צווייטן,
און עפל פון זאַפּטיקן מין
וואַקסן אַרויס פון די בליטן.

יאַנואַר 1969

צום אייביקן בלוי

די יארן לויפן אונדז אריבער
און שפיגען אויס די שענסטע לידער,
און טרינקען אויס דעם הימלס בלוי,
און פארבן אן די האר אויף גרוי.

קומט די נאכט נאך בין-השמשות —
כ'זוייס זי האט נישט קיין ממשות —
ווייל מיין חלום, וואס איז בלוי
טוליעט זיך צום פרישן טוי.

חלום, חלום, קום צו רייטן
אויף אן אייזעלע פון ווייטן —
דורך א וואלקן, וואס איז גרוי,
צו א מארגן, וואס איז אייביק —
אייביק בלוי.

יאנואר 1970

צו מיין טאָכטער

ביסט אויסגעוואַקסן פאַר די אויגן,
אַזוי ווי יונגער צווייט.
און ס'זענען יאָרן אַפּגעפּלויגן
מיט אַ שווער געמיט.

איצמער האָבן מיר דאָס נחת
צו זען דיך אין דיין בלי —
אַלע שונאים אויף להכעים
שפּרודלסטו מיט מי.

יא, מיין קינד, מען ווערט שוין מידער,
ס'לעכצט זיך שוין נאָך רו —
דאָס שענסמע ליד פון אַלע לידער,
דאָס האַרציקסטע, ביסט דו.

1970

א פ ש ר ...

כ'זוך דעם צוגעזאגטן מאָרגן
אינעם חושך פון דער נאַכט.
אפשר ליגט ער נאָך פאַרבאָרגן —
און איך טראַכט :
אפשר ליגט ער גאָר דערוואָרגן,
צי פון שלאָף נישט אויפגעוואַכט ?

אפשר, אפשר — פרעסט דער יאוש
און פאַרסמט דאָס האַרץ —
אפשר בין איך נישט מחויב
צו וויסן, אז די נאַכט איז שוואַרץ
און צו זוכן און צו האַפן
און צו בענקען נאָך דער זון —
זי איז ערגעץ איינגעשלאָפן,
זיצט דער אפשר אויבן אָן.

אפשר האָב איך אויסגעזונגען
פון האַרץ דאָס האַפערדיקע ליד ?
כ'הער אין מיינע פערזן קלינגען
אַלע ווייטיקן פון ייד,
אַלע עולות, אַלע גרוילן,
אַלע צרות, ס'גאַנצע ביז —
ס'איז משיח נאָך פאַרהוילן
צי געשמידט גאָר אין אַ קייט.

אפשר זיצט ער אין אַ תפיסה ?
אפשר בענקט ער נאָך דער פריי ?
אפשר איז ער הייב-מיתה

און עס ווארט אויף אים דאָס בליי ?
אפשר וועט מען אים דערשיסן
אין פארטאָג, פאר זונאויפגאנג ?
כ'ווייס, אז ס'וועט דאָס האַרץ צעריסן
פון די אפשרס אין געזאַנג.

מאַרץ 1970

לידער

קיין מאָל לייענט מען זיי נישט אויס
און קיין מאָל זינגט מען זיי נישט אויס.
זיי פארוועבן שטיקלעך לעבן
פון די דיכטער.

בלויז דאָס לעבן לייענט זיך אויס,
בלויז דאָס לעבן זינגט זיך אויס
אין די אויסגעטאָקמע פערזן
פון די דיכטער.

1970

אויף אינדזלשער ערד

(ה'תשנ"א)

אויף אינדזלשער ערד

אויף אינדזלשער ערד
אין צעפלאַקערטן טאָנן,
מיט פרייד און מיט בלוט
אין פילאויגיקן גלאַנץ.

פון שקלאַפיש געוועב
צו אַ זוניק געשפּין —
אויף אינדזלשער ערד
אַ צעוונגענע שטים.

באַרגיקער הויך
און טאַליקער פלאַך
אויף אינדזלשער ערד
איז אַ קאַפּ אַז אַ דאַך...

דער זוניקער גלי
אויף מיין בראַנדזענעם קאַרק,
אויף אינדזלשער ערד
בין איך מונטער און שטאַרק!

שטייען קאַנאַנען אין האַפּן
אויף ערד,
פאַרשוועכן, פאַרשקלאַפּן
מיין אינדזלשע ערד...

האַוואַנאַ 1926

אין פרעמדן לאַנד

אין פרעמדן לאַנד
היימיש איך זיך איין —
פרעמדע מענטשן ווערן מיינע פריינד,
ס'גייט אויף מיין פרייד
אין יעדן זונענשניין,
און יעדעס פנים איז מיר ווי באקאנט.

איך גיי מיט די, וואָס אַרבעטן אין טאַל,
איך גיי מיט די וואָס קלעטערן אויף בערג —
אין יעדנס אויגן פינקלט העל דער שטאַל,
וואָס שאַפט דעם ברייטן בליענדיקן וועג.

האַוואַנאַ 1926

אין גאָסן

אין גאָסן הערן זיך געשרייען —
פירט מען וועגעלעך מיט הילכיקן געזאנג:
פיניאַ (*!) פיניאַ! מאַנאַ!
זינגענדיקע ווייען
רייסן זיך פון האַרץ
מיט יעדן קלאַנג.

אויף קארקן הענגען לייזונגען פאַסן,
ס'ציט דאָס קעסטעלע אַ יעדן קאַפּ אַראָפּ —
אין הייסן לאַנד פאַרקויפט מען אין די גאָסן
וואַרעם האַרץ — מיט קאַלטן סקי-מאַ-פּיו. (**)

ס'האַנדלען קינדער דאָ מיט סיגאַרעטן,
פּוצן שייך —
(דאָ בעט מען נישט קיין ברויט!)
אויף ריינע גאָסן שלייכן זיך סקעלעטן,
לויפנדיק פון הונגער,
אַרעמקייט און קויט.

האַוואַנאַ 1926

(*) אַנאַטאָן.

(**) אַ טראַפּישע פּרוכט, אַ זיסע מיט אַ גרויסער קער.

גרינגאלדענער גלי

גרינגאלדענער גלי
פונעם זוניקן לאנד —
געגנבעמע מי
פון די שוויסיקע טעג.
מיר זענען מיט סקאלישע כערגער ביינאנד
און שאפן אויף אינדזל
א פרידיקן וועג.

מיר אקערן ברייט
און מיר אקערן טיף,
און צאפלען ווי מאמעס
ביי קינדערשע טריט.
דאך שטארק ווי די סקאלעס
איז פרידיקער וועג,
ווען מיר האלטן ביים שניט.

מען אינדזלט זיך איין
און מען אינדזלט זיך אויס
אונטער זוניקן גלי,
ווי ס'גארטלען די כוואליעס
די וועלט,
וואס איז גרויס
ווען עס בליט...

האוואגא 1927

ווער וועט היינט די זון באַצאָלן

ווער וועט היינט די זון באַצאָלן
פאַר איר שטראַלנדיקן ליכט ?
ווער וועט גלענדיק מיר מאַלן
מיינע צאָפּלדיקע טריט ?

ווער וועט היינט דעם ים דורכשווימען
מיט אַ פּריידיקן פאַרלאַנג,
צו מייַן האַרטן ברעג צוקומען
מיט אַ פּריילעכן געזאַנג ?

מיינע ווערטער וועלן הייבן
מיט מייַן ברענענדיק געמיט ;
דאַרט וווּ איך וועל נישט דערגרייכן —
וועט דערהויבן זיך מייַן ליד.

האַוואַנאַ 1927

ווי קאַכיקע וועלן

ווי קאַכיקע וועלן אין ימישן קעסל
וואָס שטראַמען מיט זודיקן גאַלף,
אַזוי וועל איך ברויזן און ברעכן די צאַמען,
אַזוי וועל איך שטראַמען!
אַזוי וועל איך שטראַמען!

די שטאַרקע געפאַנצערטע שיפן,
וואָס זענען פון שטאַל און פון אייזן געשליפן —
זיי וועל איך טיפן,
זיי וועל איך טיפן! ...

וועלן אין לופטן זיך הייבן מאַשינען
און דינען די טראַנען אין לופטן מיט פליגל —
וועל איך צעשטורמען ווי בייזע ציקלאָנען
די לופטיקע פליגל
אין ערדישן ריגל.

וועלן די קוילן צעקלינגען און קוילן
און זעקסלען די וועלט;
וועל איך צעזונגען
דאָס ליד פונעם קרויגער,
דאָס ליד פונעם זיגער...

האַוואַנאַ 1927

כ'טראַג דיר האַרץ

(מיין תמרן געווידמעט)

כ'טראַג דיר האַרץ מיט קאַכנדיקע בלוטן,
וואָס קלאַמערט איין אין זיך די פרייד פון זיין,
וואָס פילט שוין היינט דיין יונגן צאָפּלדיקן אַטעם —
און קוויקט זיך היינט מיט מאַרגנדיקער פרייד.

ביסט איינגעהילט אין גרינעם סאַמעטענעם מאַנטל —
און ס'פאַלט אויף דיר קרישמאַלנדיקער טוי.
וואָס קלאַמערט איין אין זיך די פרייד פון זיין,
וואָס קלאַמערט איין אין זיך די פרייד פון זיין.

האַוואַנאַ 1926

דער מויערער

אויסגעזונגען אלע לידער,
אלע סענטימענטן מיינע;
זינג איך איצט א ליד פון ארבעט
מיט מאזאליעס אויף די הענט;
גליט דאס שטארקע ליד פון שאפן
זוניק, אויף די שטיינער-ווענט.

כ'לייג א ציגל אויף א ציגל,
כ'שמעל א הויכן בנין אויף,
און דאס ליים אויף העכסטע הויכן
טראג איך פול מיט פרייד ארויף.

און דער בנין גרייכט אלץ העכער
ציט זיך שנעלער צו דער זון;
הערצער, זעלן פון מיליאנען
ווערן איינגעשמעלט אין קאן.

מיר איז ליכטיק אין דער פינצטער,
כ'האמער אויס א מעכטיק ליד,
ביז איך וועל די זון דערגרייכן
ווער איך נישט פון שאפן מיד.

ווען די זון, שוין א באזיגמע,
וועט זיך בעטן: לאז מיר אפ!
וועל איך שטאלץ איר ליכט באפעלן
לייכט אין קעלערס איצט אראפ!

האָוואַנאָ 1927

אויפגעפראַלטע אַלע טירן

אויפגעפראַלטע אַלע טירן,
אַלע טישן שוין גענריימע —
און די געסט זיי קומען נישט
זיי האָבן אונדז פאַרשעמט.

מאַרגן וועלן לאַכן
אַלע לאַנג באַפריימע
פונעם רייכנס אַרעמקייט
מיט צאַנקנדיקע ליכטער —
און די געסט זיי קומען נישט,
זיי זענען נישטער, נישטער.

ליגט אַ מידער גענעץ
אויף בלישטשנדיקע טאַצן —
און אַ פאַלשע טרער
אין אַ כּוס פון וויין.
אייערע הערצער טרויערן,
אייערע סטרונעס פלאַצן —
און די רייכע אַרעמקייט
גענעצט פון פאַרגיין.

1927

מיין צוקער-קאניע

אויף דיר, מיין צוקער-קאניע,
האָט די זון צעגאַסן אירע שטראַלן
צו באַזיסן מיינע טעג.
איצט בין איך פֿריי,
איצט ביסטו פֿריי!
איך שיק אַ לויב דיינע מאַרטירער,
כ'האַב אויפגעשטעלט דאָ דענקמעלער
נאָך זיי.
און דו, מיין שטאַלצע צוקער-קאניע,
שמייסט נאָך מיט דיין קאַפּ געבויגן?
אַהאַ! איך האָב פאַרגעסן גאָר —
דו ביסט נישט דיין!
ביסט אויך נישט מיין!

1927

לאַמפן פֿייערדיקע

לאַמפן פֿייערדיקע צינדן זיך מיט גליק,
פון יונגע מיידלעך הערט זיך אַ געזאַנג.
איך גיי אַ פֿריילעכער אין שיכרותדיקן וועג —
מיר טוט נישט באַנג
מין שיכרותדיק געזאַנג.

מיליאָנען פֿיס וואַקלען זיך אין מאַנין
האַוואַנאַ ווערט מין בליענדיקער טרוים.
דער הימל שיקט דעם פֿייערדיקן גלאַנץ —
איך האָב דיך ליב, האַוואַנאַ,
שיכרותדיקער רויב !

1927

ווען ס'אָוונט מיט ניכטערנע שעהען

ווען ס'אָוונט מיט ניכטערנע שעהען,
אָרום מיר איז טונקל און שוואַרץ,
דערצייל איך דעם הימל, דעם בלויען,
ווי בלוטיק מיר איז אין מיין האַרץ.

כוואַליעס מיט קינדערשע יאָרן
גלעטן און לאַשמשען מיך צאָרט.
איך בין נעבן שולהויף געבוירן —
מיין מאַמע זי בענקט דאָרט און וואָרט.

און טראַכט, אז איר זון וועט נאָך קומען
אין פּוילישן שמעטל אַהין,
איר העלפן פאַרקויפן אַ בעזעס
צי אפשר אַ בינטעלע קין?

אַ מאַמינקע, ליבינקע מאַמע,
איך בענק נישט נאָך קינדערשן גליק —
דאָ שפּין איך אַ וועלטל אין פּלאַמען,
אַ נייניקן היכל פון גליק.

שעהען זיך יאָגן און יאָגן,
ס'דרייט זיך מיין גאַלדן געשפּין —
אַט הייבט שוין אין מזרח אַן טאַגן,
ס'גייט אויף שוין אין מזרח די זון!

מאַמע, אַ, גומינקע מאַמע,
מאַמעס פון פּוילישן לאַנד!
איך שיק אייך אַ גרום דורך די פּלאַמען,
וואָס שטראַלן פון זוניקן בראַנד.

האַוואַנאַ 1926

אין פוילן

(פון אן אויטאָביאָגראַפֿיע)

*

א שטוב, צוויי בעטן, א שלאפבאנק, א טיש,
אן אלטער קאמאד און א שאפע אויף קליידער;
דאס דיקע געוואנט איז צעלייגט אויפן טיש
און ס'דזשאבעט א באנדע מיין זיידע דער שניידער.

ס'האט באבע איר אייגענע ארבעט אין שטוב,
צו פוצן די לייכטער, קאכן און וואשן;
און ס'איז איר די ארבעט אי ניהא אי ליב —
נאר זיידע איז אלע מאל גרייט מיט א קשיא:

פאר וואס לעבט זיך בעקערמאן אפ אין עשירות,
און שרהלע-סאָווע האט באַמבעס מיט געלט,
און אים איז באַשערט נאר צו ציילן די ספירות —
פאר וואס האט דאָס גאט אזא וועלטל געשמעלט?

— א, זע נאר, דבורה, ווי ס'שמעלט זיך דער ווינטער,
ווי ס'ווערן די שויבן פארקאוועט מיט אייז,
עס יאָגט דאָך א קעלט, ווי להבדיל, פון צווינטער. —
און ס'ווערט שוין די באַבע פארקמורעט און ביז.

— וואָס זינדקסטו, בערל? — בעט זיך די באַבע —
ס'זאל גאט מיך נישט שמראָפן פאר זינדיקע רייד.
נעם בעסער, כ'לעבן, פארלאַטע מיין שובע —
כ'האָב ערגעץ געמאַכט א גוואַלדרים אין קלייד.

דער זיידע פאַרט אויפן יאַריד

די גאס איז נאך פינצמער, עם שאַריעט אויף טאַגן,
עס ברענט נאך אַ לעמפל ביים זיידן אין הויז;
אין דרויסן מיט סחורות געפאַקט איז דער וואַגן,
און יידן און יידענעס זעצן זיך אויס.

עס זיצט שוין דער פּורמאַן ביי זיך אויף דער קעלניע
און שמייסט די פּגרים, וואָס רופן זיך פּערד;
— פאַמעלעך, רב מאַטל, צעקוועטשט נישט מיין צעלניק! —
צעשרייט זיך אַ יידענע — מאַטל, איר הערט?

— אייסעך! וואָס שרייט זי, ווער טשעפעט איר צעלניק?
אַן איינפאַל אַ ביסל: משוגע צי וואָס?
נו, פאַר שוין! העי ריר זיך שוין, לייבקעלע זעלנער! —
און ס'ברענט שוין דער פּורמאַן פון כעס און פאַרדראָס...

— וויאַ! ווי-אַ-אַ! העיטאַ און היידאַ!
ריר זיך שוין, קאַרע! העי וויטשאַ, בולאַנע!
עס הייבן די פּערד נאָר די קעפּ און די וויידלען
און שמייען — עם העלפט נישט קיין וויאַ און קיין טענות.

— נו, יידן, זייט מוחל, אַרונטער פון וואַגן!
איר'ט דאַרפן אַ שטופּ-טאַן אַרויף אויפן בערגל!
איך קען מיינע סוסים, עם העלפט נישט קיין שלאָגן —
נו, יידן, אַ פלייצע, אויב נישט, וועט זיין ערגער...

ביים רעדל, רב מאַטל, ביים הינטערשטן רעדל,
און איר דאַרט, רב בערל, נעמט אָן ביי דעם צווייטן! —
און ס'בייטשל האַט דווקא זיך האַסטיק צעשלאָגן
אויף פּערדישע רוקנס און פּערדישע זייטן.

אַט פאַרט שוין דער וואָגן און האַצקעט אויף שטיינער,
מיט באַנדעס און הימלען, מיט צעלניק און טעפּ;
און ס'פּרעסן די צוימלעך אין פּערדישע מיילער,
פון ווייטיק די פּערד הייבן אויף זייערע קעפּ.

אַזוי זענען יידן אַוועק נאָך פּרנסה,
אַזוי ז'מען געפּאַרן צום גריצער יאַריד,
געקומען צוריק מיט אַ הייזעריק לשון —
פאַרזאָרגט און פאַרכמורעט, פאַרמאַטערט און מיד.

מיין באַבע דבורה

מיין באַבע דבורה פלעגט פעדערן שלייסן —
גענדוענע פעדערן, פּוּכיקע, ווייסע,
און שעפּטשען, אז ס'זאָקסן די אייניקלעך אונטער —
און לאַנג, ווי דער גלות, און קאַלט איז דער ווינטער.

פעדערן שלייסן געווען איז ווי נאַשן.
פּריער גאַט — כ'האַב די הענט נישט געוואָשן —
דערנאָך קלמן-שדכן — טויב ווי די וואַנט —
צו אַ ריכטיקן זיווג דאַרף מען בעטגעוואַנט...

אז קיין סך קאָן זי די אייניקלעך נישט געבן;
אַ מענטש דאַרף טראַכטן פון טויט און רעדן פון לעבן.
צום טויט איז די באַבע שוין געווען אַ גריימע —
מיט ווייסע תּכריכים, אין שאַנק, אויפגעניימע.

אויסגעקליבן האָט זי פון די בעסטע לייוונט,
גענומען דערצו דעם זיידן פאַר אַ מבין.
אין באַרעם באַצאַלט — זי וויל נישט קיין חובות,
זי זאָל, חלילה, נישט ליגן אין פרעמדע סויוועס.

איך דריי זיך אין מאַרק

איך דריי זיך אין מאַרק און איך גיי נישט אין חדר,
ס'האַט רבי, פאַר גאַרנישט, מיך נעכטן געשלאָגן;
עס שמירט דאָ אַ פויער מיט שמירעכץ די רעדער —
עס הירזשען די פערד אין די פויערשע וואַגנס.

איך קוק אויף געשמעלן, איך קוק אויף די מישלעך —
אויף אַלין, וואָס מען קריגט דאָ צו קויפן פאַר געלט,
וועלטשענע נים און טערקישע ניסלעך.
איך הער ווי מען קריגט זיך,
איך הער ווי מען שעלט.

ווייבער פאַרקויפן געזאָלצענע בייגל,
יידן פאַרקויפן דאָ שטיוול און שיך.
כ'זע מישלעך מיט זיסוואַרג,
מיט טייטלען און פייגן —
און ס'לאַקט מיך דער מאַרק און רופט מיך צו זיך.

זעקלעך מיט תבואות אויף פויערישע וואַגנס,
עופות געבונדענע לאָזן זיך הערן,
און ס'דרייען זיך יידן, פאַרשמייעט, צעטראַגן —
די היטלען פאַררוקט אויף די שטערנס.

ווייבער אין שייטלען, ווייבער אין קופקעס,
דזשוויגען פון מאַרק די געקויפטע מציאות;
און ס'טרעפט — מען צעקריגט זיך,
עס טרעפט — מען צעשלאַגט זיך,
ביים אויסקויפן איינער ביים צווייטן די תבואה.

פולע מיט קונים, געפאקטע געוועלבער —
און יידן פארהאוועמע, יינגלעך פארטראכמע;
עס פירן קצבים כהמות און קעלבער,
מיט שטריק אויף די העלדזער, אוועק צו דעם שעכטהויז.

און בעמלער צעזינגען זיך לידער פארבענקטע —
און ס'פאלן מיט קלאנג אויף די טעצלעך די גראשנס;
עס שיכורן פויערים זיך אן אין די שענקען —
און ס'ווערן אין שיכרות די אויגן פארלאשן.

איך דריי זיך אין מארק און איך גיי נישט אין חדר,
ס'האט רבי, פאר גארנישמ, מיך נעכטן געשלאגן;
און זאל ער מיר מארגן צעברעכן די ביינער —
כ'וועל שווייגן אין ווייטיק —
כ'וועל גארנישמ נישט זאגן.

דער טאָטע שטאַרבט

דער טאָטע נייט אַ פעלצל, אַ ווייבערישן סערדאָק,
און צירט אויס לשם-מצווה רעשינקעם צו בריתן,
און טאַנצט נאָך שמחת-תורה מיט יידן אַ האַפּאָק —
און הערט נישט אויף צו כאַרכלען,
הערט נישט אויף צו הוסטן.

ער'ט ווען עס איז אין שטוב זיך טריקענען די ווענט;
דער ווילגאַמיש האָט אַריינגעבראַכט די הוסטנדיקע צרה...
ער גלעט די באַרד די לאַנגע מיט ביינערדיקע הענט —
און זיפצט אַריין דעם ווייטיק
אין אַן אַפענער גמרא.

די מאַמע טראַגט אים אונטער ס'פלעשעלע רעצעפט —
און פרעגט מיט אויגן טרויעריקע:
זאַג, וואָס זאָל איך דיר געבן?
נאָר טאָטע הויבט די פלייצעס און ענטפערט מיט אַן „עט“,
כ'וועל צופאַרן צום הייליקן,
צום ביאַלאַבזשענער רבין.

אַז כ'בין נישט אַזאָ הולה, כ'בין נישט אַזוי קראַנק,
און ס'פלעשעלע רעצעפט האָט נישט די ווערט קיין שהי-פּהי;
אַז גאָט וויל שענקען ס'לעבן, לעבט מען יאָרן-לאַנג
מיט אַסטמע און מיט כ'ווייס דאַרט אַנדערע מציאות.

נאָר שווערער ווערט אים ס'אַטעמען אין כאַרכלדיקע נעכט.
דער דאָקטאָר האָט באַפוילן אים אַוועקפירן אויף דאַמשע;
און טאָטע פירט מיט אַסטמעהוסט אַ בלוטיקן געפעכט —

עס צימערן די הענט אים
און דאס פנים ווערט אים בלאסער.

צו אכט און פערציק יאר
האט זיך אפגעשמעלט זיין הארץ,
צו אכט און פערציק יאר
האט זיין לעבן זיך פארלאזן;
און ס'קומען פריינד און טרייסטן אפ
דאס בענקענדיקע הארץ:
אדוושעס נתן
אדוושעס לקח...

מיין טאטע האט די יארן זיינע אריינגענייט אין פעלצן,
און דעם אסממעהוסט אריינגעכארכלט אין זיין בארד;
מעג און נעכט אין ווייטיק איינגעפעלצטע
און דאס ברויט, דאס טרוקענע, געשפארט.

געדענק איך איצט זיין הויך-געקנייטשטן שמערן
און זיינע לאנגע ביינערדיקע הענט;
און וואס איז איצט פאראן צו קלערן? —
פון זיבן קינדער אין א וועלט, וואס ברענט...

מיינ היים דערנאָך

מיינ ברודער שאול איז א בוכהאלטער און א טעריטאריאליסט;
אהרן — א קאמאשנמאכער — איז גאָר א בונדיסט;
אסתר-מלכה איז א שניידערין; רויזע העלפט אין קראַם —
און די יינגסטע מרים-בלומע איז, ווי איך, גאָר גוט און פרום.

כ'גיי יעדן טאָג צום דאוונען מיט מיינ עלטסטן ברודער שמואל,
און קדיש זאָג איך אויף א קול, אַז ס'קלינגט מיט מיר די שול.
אין חדר גיי איך יעדן טאָג און טו אַלץ וואָס מען מעג,
און ס'לערנט דעם רבינס קאַנטשיק מיך
צו גיין אין גלייכן וועג.

איך כאַפ זיך אויף פון שלאָף ביי נאַכט
און כ'זע: א לעמפל שיינט.
שאול איז אין א בוך פאַרטיפט,
ער זיצט זיך שמיל און לייענט.
ביכער איז אין שטוב פאַראַן
און ספרים אויך א סך —
איך זע אַפט ווי מיינ ברודער שאול
שרייבט עפעס א זאַך.

ער ברענגט גאָר אַפט אין שטוב אַריין
די „הצפירה“ און דעם „פריינד“,
און שבת לייענט ער אויף א קול —
און מאַמעס פנים שיינט.

איך נעם שוין אויך א בוך אין האַנט,
איך בלעמער דורך „די שטרעל“ —
און אהרן היצט זיך פאַרן „בונד“
פאַר מאַרקס און פאַר לאַסאַל.

אונדזער קרעמל

די מאַמע שטייט אין קרעמל
פון אין דער פרי ביז שפעט ביי נאַכט
און שרייבט אַריין די חובות אינעם כּוּך דעם דיקן.
— נעכעלע! גיט מיר קליינע ליכט
און קלייבט מיר אויס אַ הערינגל,
גאַר עפעס אַן אַנטיקל.

— אוי, גיכער! כ'האַב קיין צייט נישט,
אַ טרוקן שטיקל זייף,
אַ האַלב פונט פּערל-גרויפן,
ווי טייער לייזט איר אַרבעס? —
און יעדער קונה דינגט זיך,
און יעדער קונה שרייט:
גיכער, כ'האַב קיין צייט נישט,
כ'האַב אין הויז נאָך אַרבעט!

— כ'דאַרף כשר-מאַכן ס'דרויבעלע,
אוי, עס איז שוין שפעט!
ביי פּערל-לאהן, די סטראַגערקע,
געכאַפט אַט די מציאה.
כאַפט אַ קוק אומיסטנע,
זעט כאַמש, ווי ס'איז פעט —
און טרעפט נאָר וויפל ס'קאַסט מיך
אַט די גאַלדענע מציאה?

און פרייטיק, אין פאַרהאוועטקייט
לויפט גיכער אַפּ דער מאַג,
די שולגאַס ווערט שוין ליידיקער —

צעוואשן און צעוואַנגן.
א ייד א שומר-שבתניק,
באווייזט זיך פונעם ראג,
זיין פנים רויט-רציחהדיק
א גרייטער זיך צו שלאַגן.

ער שמעלט זיך ביי א קרעמל אָפּ
און שאַקלט מיט דער באַרד,
און ס'צימערן די קונים
און די קרעמערקע אווהאי.
זיין פּוּם גיט אויף דער מירשוועל
דאַרט באַפעלעריש אַ טופּ:
אָהיים גייט, גויעס, חצופות,
אָהיים שוין, גויעס, שבת!

ביי לוי היטלמאכער אויף דער לער

- ס'איז לוי, דערציילט מען, א גרויסער גביר —
און ס'שמען אין שטאָט זיינע היטלען.
- א ייד מיט געשעפט, מיט אַן אָפּענער טיר —
און נישט קיין טאַנדעטניק פון היטלען.

האַט מאַמע גערעדט צו זיין ווייב, די האַרבאַטע:
— שבעניו, טוט מיר אַ טובה.
כ'דאַרף זיין צו מיין יינגל אַ מאַמע און אַ טאַטע —
איז רעדט זיך דאַרט דורך מיט אייער לוי.

זאָל ער נעמען מיין יינגל צו זיך אויף דער לער,
ביי אייך וועט ער ווערן אַ מענטש שוין.
און ס'ווערן די אויגן, דער מאַמעס, פאַרטערט,
און כ'הער ווי זי לויבט מיך און בענטשט מיך.

זי פירט מיך דערנאָך אָפּ צום אַסטראָווער רבין,
צו בעטן דעם רבינס הסכמה...
און ס'גיט מיר אָפּ שלום דער רבי זאָל לעבן
און זאָגט, אַז ס'וועט גוט זיין מסתמא.

עס פירט ביי דער האַנט מיך די מאַמישע צאַרטקייט,
ס'איז, זאָגט זי, אַ שיינע מלאכה;
זאָלסט פאַלגן דעם מייסטער און זיי נישט פאַרשייט דאַרט,
ס'האַט רבי געגעבן זיין ברכה.

*

איך בלאָז שוין אין פרעסל די האַלצענע קוילן
און ס'איין ווערט הייסער און הייסער.
אַזוי האַט דער מייסטער, רב לוי, באַפוילן —
כ'וועל קריגן אַ רובל אויף פּסח!

מען שיקט מיך נאך פאדעם, מען שיקט מיך נאך וואסע:
— נו, לויף שוין, נו, גיי ווער געהרגעט!
נו, ריר זיך, דו ממזר, א רוח אין דיין מאמן!
דארפסט פרעסן די נעטלעך און „זשארגעס“...*)

העי, דו, וואס שטייסטו פארקרימט ווי א יויזל?
וואס-וואס, דו קענסט זיך נישט רירן?
און נעם און צעטרען מיר די זעלנערשע הויזן,
און רייניק מיר אויס דאס מונדירל!

און גיי נאך צום ברונעם און ברענג א קאן וואסער,
און שטעל זיך נישט אפ מיט די יונגען! —
איך כאפ אפט א שמיץ מיט א פרעסטוך א נאסן,
פאר בייסן די נעגל פון פינגער.

איך לערן צו ביסלעך די שיינע מלאכה,
איך שלאג זיך ארויס פון די כוחות.
דערויף האט דער רבי געגעבן זיין ברכה:
— נישקשה, ער'ט ווערן א סוחר...

*) פאלשע קאנטן אין מיליטערישע היטלען.

עס בייט זיך די מאַכט

קאוואַלעריע רייט אויף די פּערד,
קאַזאַקן פּלױען אויף די פּערדלעך;
און יידן זוכן אַ באַהעלמעניש פאַר שווערד —
און יידן זוכן צו באַהאַלטן זיך פאַר מערדער.

דורך שפּאַרעם קוקט מען צו דער טויטשרעק אויפן גאַס,
דורך שפּאַרעם קוקט מען צו דער טויטשרעק אין
פאַרצווייפלונג;
אַט איז שוין דורך, דורך גאַסן, דער אַכאַז —
די גאַסן — שטיל און שרעקנדיק און ליידיק.

דריי יידן האָבן די קאַזאַקן אויפּגעהאַנגען,
דריי ביימער אינעם וואַלד געוואָרן זענען תּליות;
פאַר נאַכט איז פייערדיק די זון פאַרגאַנגען
און גוים האָבן קראַמען צעראַכירט.

פון הינטער שטאַט עס הערן זיך די שאַסן,
עס הערט זיך נאָך דאַס קוילנדיקע פּייפּן;
מען זאָגט, אַז ס'טרעטן אָפּ די מערדערישע רוסן —
און ס'וועלן אַנקומען דעם „פעטער וועלוולס“* דייטשן.

פאַר טאַג האָט מען די טירן אויפּגעעפּנט
און מ'איז אַרויס פון בוידעמער און קעלערס.

* יידן האָבן פאַרשטעלטערהייט אַנגערופן דעם קייזער ווילהעלם —
פעטער וועלוול.

מען האָט די דייטשן שוין אין שטאָט געראַפן
און אויפגענומען דייטשישע באַפעלן.

און יידן עפענען די קרעמלעך און די קראַמען
מיט „ביטע שוין“ און הונדערטער „יאַוואָלן“...
און די דייטשן האָבן סחורות אָנגענומען
און צוגעזאָגט, אז גאָט וועט שוין באַצאָלן.

„פּוילן דערוואַכט“ ...

שקצים אין מונדירן,
ביקסן און באַגעטן,
שפּאַרן אויף די שטייול
קלינגען צו די טריט.
שקצים אין מונדירן
זידלען דיך און שפעטן:
— פאַר קיין פּאַלעסטינע!
דו „פאַרשיווי זשיד“!

ווערן יינגלעך שטילער,
ווערן יידן בלאַסער —
און אויף ראַטהויז פּלאַטערט
פּוילנס פּרייע פּאַן;
שיכורע ענדעקעס
יובלען אין די גאַסן,
שיכורע ענדעקעס
העצן צו פּאַגראַם.

ווילדעוועט די שנאה,
בושעווען ראַיאַטן;
באַנדעס כּוּליגאַנעס
שניידן יידנס בערד.
יידישע פּאַרמענגס
ווערן דאָ צעטראַטן
און ס'ווערן כּוּליגאַנעס
פון קיינעם נישט געשמערט.

ס'טראַגן כּוּליגאַנעס
מעסערדיקע שאַרפּן —

אין פוילנס יעדן שטעמל,
אין פוילנס יעדער שטאַט.
פון לויפנדיקע באַנען
ווערט דער ייד געוואָרפן,
הפּקר איז דאָס לעבן,
הפּקר — יידיש בלומ...

גרינבוים (*)
און פּרילוצקי (**)
שרייען אויס דעם ווייטיק,
שרייען אויס די ליידן
מיט ביטערניש — אין סיים.
פוילישע צענוורן
ווייסן אָפּ די צייטונג —
זאָל די וועלט נישט הערן
ס'יידישע געוויין.

„פוילן פאַר פּאַליאַקן“!
קלינגט אין גאַס אַ לאַזונג,
„פוילן פאַר פּאַליאַקן“!
שרייט מען דיר אין אויער;
פוילישע בויאַנעס
האַבן זיך צעלאָזן —
ווערן שטעט און שטעמלעך
אינגעהילט אין טרויער.

(*) יצחק גרינבוים, פירער פון ציוניסטן, פאליטיקער, דעפוטאט אין פוילישן סיים.

(**) נח פּרילוצקי, פירער פון דער יידישער פאָלקספּאַרטיי, שריפט־שטעלער און כלל־טוער, דעפוטאט אין סיים.

באוועגונג

יינגלעך ווערן לייטישער,
מען קומט אין ביבליאמעקן,
מען זיצט דארט איבער צייטונגען,
מען נעמט אהיים זיך ביכער;
פארטייען און פארטייעלעך
רופן אונדז און וועקן
ביי יעדן איז די וועלטפראבלעם
געלייזט — און טאקע זיכער...

ווער עם איז א „רויטער“,
און ווער גאר א ציוני;
ווער ס'גייט אונזעק אין „גראסער-קלוב“,
און ווער צו פועלי-ציון.
און ס'קומען דעלעגאטן אן,
און ס'גרינדן זיך פאראייניגען,
און ס'נעמען די פאראייניגען זיך
צעוואקסן און צעבליען.

איך ווער א פועלי-ציוניק,
א לינקער פון דער „יוגנט“,
און ס'ווערט מיר בער באראכאוו
א וועגווייזער און פירער,
און גרייט בין איך מיט פויסטן
פאר זרובבלען זיך צו שלאגן —
און גרייטער נאך צו לויבן אים,
צו זינגען פאר אים שירה.

אין „קרייזלעך“ ווערן אנגעפירט
די היציקסטע דעכאטן.
א „קרייזל“ אויף א בודעם-שטוב —
און יוגנט אויף דער וואך.
עס פלוען די באגרינדונגען
מיט ביישפילן, ציטאטן;
און אויגן ווערן ליכטיקער —
און ס'ברייטערט זיך דער שליאך.

מיט לייענער און מיט ביכער
זענען פול די ביבליאטעקן.
עס ווערן אונדז ראמאנען
און דערציילונגען באקאנט;
מיין שרייבערישער ווילן
הייבט אן זיך צו צעוועקן;
פרוביר איך ביי א ליכטשיין
אין נעכט אויס מיין טאלאנט.

כ'טראג לידער אין די קעשענעם
און לייען זיי פאר חברים,
איך שיק זיי צו דער „יוגנט-פאן“
און ווארט און האף און ווארט...
ביז איין מאל האט מיין נאמען מיר
א גלאנץ-געטאן אין ד'אויגן;
א ליד מיינס איז שוין אפגעדרוקט,
אויף עפעס זיך דערווארט!

זיי מוז איך געפינען *

עס קען זיך דער ווילן פון לעבן נישט שטילן,
מעג מען אים פאנגען און בינדן —
וואס שוואכער און מידער
ס'ווערן די גלידער,
אלץ מער וועט זיך פלאטער צעצינדן.

ס'קען קיין געדאנק נישט פארהאלטן דעם גאנג,
וואס יאגט מיט א שנעלקייט פון לעבן,
וואס מערער עם וועלן
די נעפלען זיך שמעלן —
אלץ שטארקער וועט וועקן דאס שטרעבן.

מעגט איר מיך שמידן אין אייזערנע קיימן,
אז כ'זאל אייך די שיינקייט נישט שפינען,
דאך וועט אין מיין מוח דער ווילן צעשמרייטן
און זוכן די וועגן ווו ס'וואקסן נאָר קווייטן —
די וועגן, זיי מוז איך געפינען!

* דאָס ערשטע אָפּגעדרוקטע ליד אין „יונגט־פּאַן“, קראַקע, 1922.

יחזקאל און איד

יחזקאל און איד — צוויי הארציקע פריינד,
צוויי ליבלעכע יוגנט-חברים:
מיר האבן צוזאמען געלאכט און געוויינט,
צוזאמען געגאנגען אין לעבן.

צוזאמען געטראגן פון „יוגנט" די לאסט —
צוזאמען געפילט די אחריות;
און שבת נאך מיטאג, פון רושיקער גאס,
אריין אין בית-מדרש מיט ערנסט און שפאס —
צו טייכמאנען לערנען משניות.

עס זענען דארט יידן געזעסן ביים טיש,
געזעסן, געטראכט און געהערט,
מיט רוטיע פאטשיילעס דעם שוויים זיך געווישט —
ביז ס'איז זיך פאמעלעך געקומען צום טיש
דער משכיל רב מאטיע בער.

ער האט אונדזער רבין געכאפט ביי א גרייז,
און רק אים געשמאכט מיט ווערטלעך:
— נו, זאג מיר נאר, יאשקע, דעם טייטש,
אויב דו ווייסט?
שעס זיך נישט, זאג, תנא-בארטעק!

מאטיע בער, דער משכיל, דער עילווישער קאפ
האט רויק און קלוג זיך געשמייכלט,
און געהערט דעם פארטייטש,
און געגעבן א זאג:
יאשקע, דו האסט נישט קיין שכל...
און דערנאך זיך פאמעלעך די ברילן געווישט,
און גארנישט פארריכט, און אוועק פונעם טיש...

אין פוילישן מיליטער

איינס, צוויי, דריי, פיר,
כ'טראג א זעלנערשן מונדיר —
און סערזשאנטן, אפיצירן,
זאגן, אז איך וועל קראפירן.
כ'לויף און פאל
כ'פאל און לויף,
ווי א בלאַמע אין הויף!
עמען האָט אזוי באַפוילן
צו באַהאַנדלען מיך אין פוילן.

פשיאַקרעוו (*) איז אַן איידל וואָרט
און ס'ווערט אויף יידן נישט געשפּאַרט;
ס'לערנט דער קאַפּראַל דיסציפּלין,
מיט פשיאַקרעוו און מיט „סוקין-סין“... (**)

פאַר אַ מינדסטן ווידערשטאַנד,
כ'שטיי מיט פנים צו דער וואַנט,
מיט דער ביקס און זאָק מיט שטיינער:
שטיי, דו זשידעק! לייבוש שיינער!

(* הינטיש בלוט.
(**) הינטישער זון.

ביי ל. מלאך אין הויז אַ מאַל אין אַ שבת

ביי מלאכן אין הויז אַ מאַל אין אַ שבת:
מ. ד. גיסער, יחזקאל און איך,
עס לייענט פאר אונדז מלאך אַ נייע באַלאַדע —
און ס'וויינען ביי אונדז די צעריסענע שיד...

אַ בילד אויפן וואַנט: מלאך אודאי,
און אונטן דער קינסטלער פאַרצייכנט אַזוי:
„פרעגט מיך בחרם וואָס ס'מיינט אַ באַלאַדע“...
און ס'טרעפט, אַז מען איז אונדז מכבד מיט מיי.

ס'איז מלאך אַ שרייבער, באַקאַנט שוין אין וואַרשע,
און אויך אַ רעדאַקטאָר פון „ראַדאַמער בלאַט“.
און ס'טרעפט, אַז מען איז אונדז מכבד מיט קאַרשן —
און כ'שעם זיך צו עסן און ענטפער: כ'בין זאַט...

און שעמעוודיק שלעפּ איך פון קעשענע לידער,
און מלאך וויל דווקא כ'זאַל שרייבן הומאַר.
אויב נישט, זאַל איך געבן סאַטירישע לידער,
אויב נישט, זאַל איך שרייבן פון שתדלן אין שטאַט.

שרייב איך הומאַר און יום-טובֿ-ראַמאַנסן —
איז מלאך צופרידן און דרוקט זיי אין בלאַט.
און ס'ווילט זיך פאַר פרייד אַזש אַ נעם טאַן זיך טאַנצן,
און כ'זאַג זיך אַליין, אַז כ'בין שוין אַ כוואַט.

דאָס האַרץ איז נאָך יונג

דאָס האַרץ איז נאָך יונג
און פול מיט באַגערן;
איך ניי נאָך די הימלען,
און דו — די קאמאָשן,
און גוט איז דאָס אייגענע קול
צו דערהערן —
און גוט איז די זיסקייט
פון ביכער צו נאָשן.

מיר עסן פון ניידוסעס ליד
„אַבריקאַזן“ —
אויף לאַנגע און ריטמישע שורות
געוואַקסן —
און שמעקן פון שורות אַרום
די מימאַזן —
און ס'האַרץ איז נאָך יונג
און דער הלום צעוואַקסט זיך.

ביכער און ביכלעך, מענדעלע,
פּרץ —
און ס'פּראַלן זיך ברייטער די טירן
צום דרויסן.
אַפילו אַ חקירה איז פול
מיט דרך-אַרץ
צום ווערטל פון זיידן
„נישט דאָס בין איך אויסן“.

מארקיש און ראָוויטש,
און אלטער קאַצינע —
און אורי צבי גרינבערג
(ער שרייבט נאָך אויף יידיש),
און קהלן זיך דאַרף מען,
צעפראַלט זיך דאָס האַרץ נאָך
מיט נייגיר און חידוש.

א שמאל און לאנג געוועלבל

א שמאל און לאנג געוועלבל
מיט א פארהאנג אין דער מיט;
אויפן געזימס א שוועלבל
זינגט אונדז אויס א ליד.

דיין טאמע ביים ווארשטאטל,
פארריכט אן אלטן שוך.
זיין פנים זעט אויס זאמער —
ווען דו לייענסט א בוך.

ער קוועלט, דאכט זיך,
פון נחת —
דו לייענסט פאר זיך אליין;
אפשר „פאן מאדעוש“ —
ס'געדענקט זיך, דער רעפריין.

אויף יענער זייט פאַרהאַנג

— אויף יענער זייט פאַרהאַנג —
א טישל, א באַנק,
צוויי בעטן מיט קישנס,
א הילצערנע שאַנק.

א קיבל צום קאַכן,
טעפּלעך און טעפּ.
און בלויז אין דער וואַכן —
עס הערן זיך קלעפּ.

ס'צעקלינגט זיך דער האַמער,
און עמעצער רעדט.
דאָס זאָגט דיר דיין מאַמע:
קום נאָר נישט צו שפעט.

די נעכטנס

עס שמעלן די נעכטנס זיך אויס
פאר די אויגן,
די שולגאס, דער ריימשל,
דער וועל.
די יידן פון שטאט
האבן קוילערס געקוילעט —
פארשרייב איך מיט זיי
דעם אמאל.

א מאל איז געווען —
און א מאל האט געמראפן
אן אומגליק, א גרויס,
אין דער וועלט.
עס וועלן די נעכטנס
אין אייביקייט שלאפן —
און ס'שלאפט דער געקוילעטער
העלד.

מיר וואלטן איצט דארטן
געווען א בייז ווונדער —
ווי מתים, וואס קומען צוריק.
און דו ביסט דער קרומער,
און איך בין דער בלינדער —
מיר שפילן אין הויף
די מוזיק.

עם סקריפען די פידלען,
און ס'כאַרבלען די קולות,
די אַמעריקאַנער שיף
האַט זיך איבערגעקערט;
אויף הויפן, אין שטיבער,
איז טויט שוין דער עולם —
עם האַט זיי דאָס פייער
פאַרצערט.

עס גרימפלען אויף פידלען
צוויי אַרעמע „דזשאַדעס“ —
„מוזיקאַ יאַנקעלאַ“
צי גאַר ?
עס וואָלט זיי מיצקעוויטש
פאַראייביקט אין לידער,
נאַר ס'ליגט אַ פאַרברענטער
דער כאַר.

ער ליגט אין אַשווענמשים,
ער ליגט אין טרעבלינקע,
פאַרשרייב זיי, מיין ליבער,
פאַרשרייב.
פאַרגעס איצט די רעכמע,
פאַרגעס איצט די לינקע,
דער עיקר פאַרגעס נישט —
דאָס פאַלק...

פאַרשניין זיך די פען —
און פאַרשרייב זיי,
די נעכטנס —

פארשרייב זשע דעם גורל
פון ייד.
ס'איז אפשר א כראַניק
צום מאַרגן גערעכטער,
ווי ס'איז פון א דיכטער
דאָס ליד.

אויגוסט 1966

בלעטלעך פון זכרון

פאראן איז אַ שמאַט דאַרט, אין פּוילן,
און ס'קלינגט אזוי היימיש דער נאַמען.
אַט הויבן זיך אָן צו צעקנוילן
די נעכטנס,
ווי כ'וואַלט ערשט געקומען
פון ראַדעס, פון היימישן ראַדעס —
מיט ענגע וואַרשטאַטן און קראַמען,
מיט הייזער און גאַסן און געסלעך,
מיט יידן, וואָס פלעגן דאַרט קומען
פון קאַזשעניץ, פּזשיטיק און סקאַרשעוו —
צי גאַר פון יעדלינסק און שידלאָווצע;
יידן מיט מוחות גאַר שאַרפע —
אין מסחר, אין האַנדל פאַרקאַכטע.

עס לערנען אין גרויסן בית-מדרש
יונגע און עלטערע יידן.
מען פילפולט זיך איבער אַ מדרש.
און ס'טרעפט, אז מען טאַנצט אַ רקידה
מיט ברען, און מיט הענט אויף די אַקסלען,
און ס'הייבן די פיס זיך מיט פייער,
און ס'רעדל ווערט גרויס, און ס'צעוואַקסט זיך,
מען איז זיך גאַר פשוט מחיה.

כ'געדענק נאָך דעם ווועל, די שולגאַס,
דעם רייטשעל, דעם מאַרק מיט געשטעלן —
מיט צעלניק, מיט הויזן און היטלען,
מיט לייזונט און באַנד און קאַרעלן.
עס קומען די פּויערים פון דערפער

מיט גענדו און מיט הינער און אייער, און סוחרים, מיט קעפלעך גאר שארפע, פלעגן ארום זיי זיך דרייען און אויסדינגען זיך אויפן מקח, און פאטשן מיט הענט אין די דלאַניעס; ווער טראַכט גאר פון ווייז, צי פון לעקעך? עס דארפן בלויז יידן פרנסה.

מיט לעדער פלעגט ראָדעם זיך גרויסן — מען שיקט דאָס אַוועק אין מרחקים. די פארטיקע יוכטן אויף שטיוול, געמוזע און כראָס אויף קאַמאַשן. און סוחרים פון לעדער, פון האַרטע, שמייען אַרום אין די קראַמען און וואַרטן, אויף פּדיון זיי וואַרטן — אַז ס'זאָלן די קונים שוין קומען. קומען גאַר טרעגער פון מאַרק אָן מיט שמריק, ווי גענאַרטלטע חסידים — זיי שעלטן מיט קללות, מיט האַרבּע: „אַ פינצטערער יאָר די נגידים“...

עס דרייען זיך מעקלער געניטע, זיי איילן אַרום דאָ פאַרהאַוועט און זוכן מיט אויגן און היטן די פרעמדע, וואָס קוקן משיקאַווע. זיי פירן אַוועק זיי דורך הויפּן און קלעמערן שווער אויף די שטיגן — אַלץ וואָס איר ווילט קענט איר קויפּן אין שטובן, וווּ מאַמעס פאַרוויגן זיך קינדער, זיי זאָלן נישט וויינען, זיי זאָלן זיך פאַרפאַרען.

זיי זאלן נישט שמערן אין מסחר —
קינדערלעך, אייגעלעך שיינע,
אַט איז א גאסט דאָ פון פשיסכע.

מען דארף אויך אין יד אריין געבן
דעם סטראַזשניק אַ מאַל אַ פּאַר זלאָמעס —
„אַז בלינד זאָל ער ווערן, דער ערל,
ווער האָט אַזוי פיל, ווער האָט עס?
אַ נכפה אויף אים, אַ כפרה“,
ער דרייט זיך אַרום דאָ געלאָסן
און נישמערט און זוכט נאָר הטאים —
און דווקא אויף יידישע גאַסן.

*

געגרווועמע שוסמערס
און שניידערס טאַנדעמנע,
און שניידערס, וואָס אַרבעטן בלויז
אויף באַשמעלונג...
אַט לייט מען, אַט באַרגט מען,
אַט צאָלט מען, אַט וועט מען — — —
און ס'זיצן מלמדים און זיפצן
ביים קנעלונג.

סמאָליאַרעס הובלען די ברעמער
אויף בעטן ;
דעם ריח פון געהילץ איז גאָר
שווער צו באַמאָלן.
מען דארף נאָר צום נגיד
אַ לויף טאָן, אַ בעט טאָן,
נישקשה, דער חזיר, ער מעג שוין
באַצאָלן.

מען נייט נאך די הימלעך
פון זייד און פון סאמעט,
פון טוך — און מיט גלאנציקע דאשקעס
פאר פויערים.

ווער עס קאוועט א פערד דא,
ווער ס'ריכט אויס א כאמעט —
ס'ארבעטן יידן,
מען ווערט נישט פארלוירן.

*

לאנגע טישן, לאנגע בענק,
ספרים אויף די פאליצעס
און שענק.

ביי די טישן זיצן יידן
און זיי לערנען מיט א ניגון:
„אמר ר' פפא" און „אמר אביי".
מען צופט זיך די בערדלעך,
מען לערנט מיט התמדה —
מען איז מיטן לערנען
זיך פשוט מחיה.

פלוצלינג דערהערט מען,
געוויין און געוואלד,
עס שרייט דא אן אישה
און ברעכט זיך די הענט.
יידן, מיין מאן איז, חלילה,
פארביי —
ראטעוועט, יידן,
ער ברענט! ...

זי שטייט שוין ביים ארון
און קושט דאס פרוכת,

און ס'דאכט זיך,
אז ס'לאָזן זיך אויס
איר די כוחות.
דאָס לערנען ווערט שטילער
און שטילער און שטילער —
עס שטייען דאָ יידן,
מען זאָגט פאַר אים
תהילים.

*

אין די קלובן,
ביבליאָטעקן,
זיצן יינגלעך
און זיי לייענען.
הערט מען דאָ אויך
רעדנער וועקן
צו אַ מאַרגן,
וואָס וועט שיינען.

ס'קומען מיידלעך
טוישן ביכער,
זיי קוקן זיך
מיט יינגלעך איבער —
לייענט מען שוין
א ביסל גיכער —
און מען גייט דערנאָך
שפּאַצירן,
„אָד רעמביקאָ
דאָ זלאָטניקאָ“ —
און אין גאַרטן
אויף אלייען,

און אז קיינער
זאל נישט זען,
דריקט מען צארט אויס
די געפילן —
און מען גנבעט,
אויב עס לאזט זיך,
אויך א קוש,
א שטילן.

*

מען לערנט זיך פויליש,
מען לערנט זיך דייטש,
און אלץ מיט א היימישן
יידישן קנייטש.
מיצקעוויטש, סלאוואצקי,
געטע און היינע —
פון אנדערע דיכטער,
לידער גאר פיינע;
האָמערס „איליאַדע“
איז דווקא גאר וויכטיק,
און ס'ווערן די אויגן
גאר ליכטיק און ליכטיק,
ביים לערנען, ביים לייענען,
ביים טראַכטן און קלערן,
עפעס צו זיין נאָך
און עפעס צו ווערן.
אפשר אַ דאַקטאָר,
צי אפשר אַ לערער?

*

אַ ביסל מיט ערנסט,
אַ ביסל מיט שפּאַס,

צעטרעגט מען אן אייגענע
צייטונג אין גאס.
א „ראדעמער וואַכנבלאַט“
און מאַקע אן אייגנס.
ווער וועט דאָ שמוס-זיין,
ווער וועט דאָ שווייגן?
עס ווערן דאָך עוולות
כאַגאַנגען אין שמאַט,
איז גוט וואָס מען שרייבט,
און ס'איז גוט
וואָס מען מאַנט.

אויב ס'איז אַ צייטונג
אין שמאַט שוין פאַראַן,
דאַרף מען אַ צווייטע
שוין לאָזן אין שפּאַן.
ווערט אויך געבוירן
דאָס „ראדעמער לעבן“.
זאָגט מען, אדרבה,
נו, זאָל זיך דאָ מערן
די קנאה פון סופרים,
פון הערץ און פון
מלאך —
עס איז נאָך ביז וואַרשע
אַ ווייטער. מהלך.

שרייבן די שרייבער,
און ס'לייענען יידן.
די שמאַט, וואָס הייסט ראַדעס
איז מאַקע צופרידן.

★

עם שפילן די קלעזמער א פריילעכס אין גאס,
עם שרייט דער טרומפייט און עם גרימפלט דער באם —
דאס פידעלע וויינט זיך א יידישן ניגון.
עם טאנצן דא יידן, ס'פרייען זיך יידן,
אט טראגט מען די שטאנגען, די פיר צו דער חופה,
און ס'פרייען זיך יידן און טאנצן און טופען.

א ייד, א גביר, איז דער גאנצער מחותן,
ער גייט דא געלאסן און פארכטיק אין מיטן.
עם האט אים מיט מזל געהאלפן דער בורא,
האט ער געלאזט פאר זיך שרייבן די תורה —
א ספר האט ער דא געלאזט פאר זיך שרייבן,
אז ס'זאל נאך זיין נאמען א זכר פארבלייבן.

טאנצן דא יידן א פריילעכס, מען האוועט
אויף שטיינער פון ברוק, ס'איז פריילעך, משיקאווע.
צו דער שול, צו דער שול, צו דער שול און צום ארון —
און ס'וויקלט א בלעטל זיך אויף אין זכרון.

דער סופר, וואס האט דא די אותיות געשריבן,
אן אות פאר א יידן, אן אות פאר א יידן,
ער איז דא אין קאן דער מחותן
און טאנצט בגלופין אליין אויך אין מיטן.

★

אלץ איז אוועק שוין, אלץ איז פארגאנגען —
מען הערט נישט אין ראדעס קיין יידיש געזאנג שוין.
עם האבן די רוצחים פארברענט און געהאנגען,
די ראדעמער יידן, זיי זענען פארגאנגען,
מיט יידן פון שטעטלעך, מיט ווייבער און קינדער,
און בלויז דער זכרון פארצייכנט די ווונדן.

פונקען אין אש

אין ליכטיקן אַנדענק פון מיינע דריי ברידער און דריי שוועסטער,
מיט זייערע משפחות, אומגעבראַכטע פון גאַצישע קוילערס, בימי
היטלער ימח שמום!

צינד אָן די יאַרצייט-ליכט

צינד אָן די יאַרצייט-ליכט
אין האַרץ און אין זכרון!
עס לויפט די צייט,
און שיכט נאָך שיכט
עס לייגן זיך די יאָרן
אויף אונדזער בראַך
און צער און וויי
נאָך זעקס מיליאָנען קדושים.
ווען פרילינג שפּראַצט און בליט
אויף ס'ניי —
דערמאָנט דאָס אונדז אין חושך.

צינד ווידער אָן די יאַרצייט-ליכט
נאָך העלדן און מאַרטירער.
ווען פרילינג בליט מיט יונגן צווייט
און פייגל זינגען שירה —
דערמאָנט דאָס אונדז אין געטאָ-ווענט,
אין הימלערס טויטן-מאַרשן,
אין קראַך פון פּאַלנדיקע ווענט,
ווען געטאָ ברענט
אין וואַרשע.

עס טריפט דאָס כלום
פון אונדזער ווונד
און אונדזער לייב-און-לעבן.
א, ווער קאָן נאָך דעם שונאם זינד
פאַרגעסן און פאַרגעבן?

אז הייליק איז א שטויבל אש
פון אונדזערע קדושים ;
א, יתגדל ויתקדש,
און צינד מיט זון דעם חושך.

1961

דאָס אַש אין די וואַלקנס

ערגעץ אין די רוימען
שווימען וואַלקנס גרויע —
מיט אַש און רויך פון קוימענס —
איינגעהילט אין טרויער.

טראַגן וואַלקנס שמומע
דאָס אַש פון די קדושים,
און די ווינטן ברומען,
און די ווינטן רוישן.

אַש און רויך פון קוימענס,
פון די ווילדע נעכטנס,
זוכן אין די הימלען
דעם אל מלא רחמים.

און ס'דאַכט זיך, אז די ווינטן
זיי וויינען און זיי קלאַגן:
נאָך זעקס מיליאָן קדושים,
ווי קען מען קדיש זאָגן?

ווי קען מען דאָס פאַרגעסן,
פאַרגעבן און דערשטיקן?
זעקס מיליאָן קדושים
זוכן נאָך אַ תיקון.

און ביז עס וועט נישט שלאָגן
די קוילערס לעצטע שעהען —
וועט דאָס אַש אין וואַלקנס
נישט ראַסטן און נישט רוען.

פּעברואַר 1962

בריוו

איך שרייב אָפּט אַ בריוו
מיין פאַרברענטער משפּחה,
אַ בריוו אין געדאַנק,
מיינע ברידער און שוועסטער —
און קינדער, וואָס האָבן געטיילט
זייער מערכה —
איך שרייב זיי כּסדר
און כ'האַב קיין אַדרעס נישט.

קיין בערגל מיט ערד,
און קיין ברעטל צוקאַפּנס —
קיין צייכן, קיין נאַמען,
וואָס זאָגט אָן: „פה נקבר“ —
ווי ס'וואַלט זיך אַ ליימענער גולם
צעשאַטן —
איך בין פון די בריוולעך
דער וויסטער מחבר.

איך ווייס נישט וווּ ס'האַט זייער געביין
זיך גערויכערט —
אין אוישוויץ, טרעבלינקע,
צי גאַר אין מיידאַנעק;
מיין האַרץ איז, ווי אַ הימל
מיט וואַלקנס פאַררויכערט —
און ס'האַט נאָך מיין שכל
ביז איצט נישט פאַרשטאַנען
די זינד פון צו האָבן
אַ יידישן טאַטן,

דעם חטא פון צו האַבן
א יידישע מאמע.

איך שרייב אַפּט אַ בריוו
מיין פאַרבּרענטער משפּחה,
אַ בריוו פּון געדאַנקען
מיט בלוט און מיט טרערן.
עס רייסט זיך מיין לייב
זייער צער צו פאַרזוכן,
אין גרויזאַמען אומגליק
זייער קול צו דערהערן.

מיר דאַכט זיך, זיי קומען
צוריק פון די הימלען,
אין אַש און אין סאַזשע,
פון וואַלקנס, פון שווערע.
און כ'הער זיי באַפעלן,
זיי זענען מיר גוזר —
צו לעבן און לעבן.

סעפטעמבער 1962

א יידיש האַרץ

גיי פאַרשטיי אַ יידיש האַרץ,
און אויגן ליכטיקע און שיינע.
זיי ווערן, ווי אַ פּאַנצער, האַרט
און קענען זיך פון פרייד צעוויינען.

שמיל אין צרות,
האַרט אין לייד,
אַז ס'זאַל דעם פּייניקער נישט פרייען.
קומסט אויף שמחות,
גליק און פרייד,
גיסן טרערן זיך
פון ווייען.

וונדן אַלטע פון אַ מאַל,
טויזנטיאַריקע און פרישע.
אויף אַש פון אויסגעברענטן קהל —
האַט זיך געהייליקט מיין ירושה.

גיי פאַרשטיי אַ יידיש האַרץ,
און אויגן טרויעריקע,
פאַרטראַכטע —
זיי ווערן ווייך,
און שטאַליק האַרט,
און פול מיט וויי פאַר שוואַרצע נעכטנס -
גיי פאַרשטיי...

1963

דער נס

ס'איז מיין לעבן גאר א ווונדער,
כ'בין א לעבעדיקער נס:
אליין, אליין פון זיבן קינדער,
און טייל מאל דאכט זיך,
אז כ'פארגעס.

כ'האב געהאט א מאל א מאמע,
ברידער דריי און שוועסטער דריי,
זענען זיי אוועק אין פלאמען —
און איך לעב דא מיט מיין וויי.

ס'וויינט דאס הארץ פאר זייערע ליידן,
טרערן רינען אויס פאר צער.
כ'לעב, אז ס'לעבן זאל פארמיידן
נאך א מאל אזא מין גור.

טייל מאל נעמט דאס הארץ מיך פלאגן,
רייס איך קברים פון געמיט.
ס'האט מיין שיק געקאנט דאך טראגן
אויף מיין ארט א צווייטן ייד.

ס'האט געקאנט דאך זיין מיין ברודער,
שאול, אהרן, צי גאר שמואל.
צי אן אנדער, אנדער ייד גאר
פון מיין אומגעבראכטן קהל.

כ'האב געהאט א היימשטאט ראדעס —
ברידער דריי און שוועסטער דריי.
כ'בין געבליבן בלויז איין פאדעס —
קלאגט דער נס פון צער און וויי.

1964

עס פעלן מיר קללות

איך בין נישט געשמאנען מיט זיי אין די רייען,
ווען טויט האט געהאָגלט פון נאַצישע הענט.
איך בין נישט געווען דאָרט צו העלפן באַפֿרייען
דעם ייִדישן כבוד פון רוצחישע הענט.

נאָר ס'קלאַפֿן אין האַרץ מיר די רעדער פון באַנען —
מען פירט מיין משפּחה צו ווערן פאַרלענדט;
א באַן קיין טרעבלינקע, אַ צוג קיין מיידאַנעק —
קיין אוישוויץ — צו ווערן פאַרגאַזט און פאַרברענט.

עס פירט מיין זכרון מיך אָפּ צו די נעכטנס —
ס'איז ראַדעם געוועזן מיין היימשטאַט, מיין היים.
איך זע מיין משפּחה מיט אויגן פאַרמאַכטע —
אַ בוים האַט, דורך דורות, געבליט אַזוי שייַן.

מיין מאַמע איז אוודהאי געווען אַ צדקת,
זי האַט אַליין נישט געוואָסט פון איר גליק:
זי איז שטיל געשטאַרבן אין ראַדעמער געטאָ —
מען האַט זי צום טויט נישט געפירט מיט מוזיק.

זי האַט זיך אַליין נישט געגראָבן קיין קבר
און האַט אויף ישועות געהאַפּט און געגלויבט.
זי איז נאָך געקומען צו קבר-ישראל —
אַ דאַנק פאַרן חסד, אַ דאַנק און אַ לויב.

עס שווימען אַזעק די חדשים און יאָרן —
און ס'זילבערן זיך אויפן קאַפּ מיינע האַר.
נאָר יונג איז מיין צער
און שטאַרק איז מיין צאַרן.
און ס'פעלן מיר קללות צו שעלטן די וואַר.

אַפּריל 1965

פונקען אין אַש

פונקען אין אַש —
זיי קענען צעגליען דאָס פייער;
דערלאַנג זיי נאָר ווינטן —
דו הייליקער גאָט
און געטרייער!

פונקען אין אַש —
טאַטעס און מאַמעס און זין,
און ליכטיקע יידישע טעכטער.
באַבעס און זיידעס און קינדער,
און פעטערס און מומעס;
פונקען אין אַש —
פון יידן פאַרברענטע.

פונקען אין אַש —
די וועלט איז נאָך פול מיט רציחות.
עס קומען געקוילעטע יידן אַהער דאָ
צו סליחות —
זיי קומען צוריק מיט פאַרברענטע,
פאַרשניטענע לעבנס —
ס'זאָל גאָט ביי זיי בעטן מחילה,
ס'זאָל גאָט ביי זיי בעטן פאַרגעבונג.

מאַרץ 1968

זינגט!

זינגט!
און פארגעסט נישט
די אויוונגס —
די קוימענס מיט פאסמעס
פון רויך.
עס שוועבן די יידן דארט
אויבן —
אין אייביקער, הימלישער הויך.

דער ווינט טראגט זיי העכער
און ווייטער —
זינגט מיט זיי זמירות
פון פיין.
מיט ברען און מיט דרייסטקייט
פארשייטער,
פארמעסט זיך
צום אייביקן זיין.

איר האָט כשר פארדינט די גבורה
אין אויוונגס פון פייער
און גאז.
פון אלע פארבארגענע קברים
שטייט אויף איצט און זינגט
מיט עקסטאז.

פאר פרייד
פונעם לאַנד דאָס באַנייטע —

ס'וועט יאוש נישט זיין
אונדזער פאן;
קדושים אין הימלען
באפריימע —
זינגט מיט אונדז אייביק
אין כאר!

דער קדוש אברהם „קייסער“

(א כראַניק)

1.

א יונג פן דער שולגאַס,
א פשוטער גנב —
ער האָט גאַרנישט געוואָסט
און האָט גאַרנישט פאַרשמאַנען,
אַז ס'טליעט אין האַרץ נאָך געפיל
און אחריות.

גנבענען פלעגט ער אויף שמחות, לוויות,
צי גאָר אין די מאַרקטעג
ביי פויערים און יידן.
ער וואָלט פון גניבות געלעכט זיך צופרידן
מיט ווייב און מיט קינדער.
נאָר ס'האַט אין זיין האַרץ זיך אַ פויער
צעצונדן —
ווען ער האָט דערזען אַ בייל אויף אַ יידן —
אַ ווונד פונעם רשעות
פון אַנטיסעמיטן אין פוילן.

עס פלעגט אברהם „קייסער“
זיין כעס נישט פאַרהוילן,
נאָר שלאָגן צוריק כפל-כפלים.
דערנאָך פלעגט ער מיט חברה
ביי שלמה-גאַרגל אין משאַיניע,
עסן קיכלעך און טרינקען לחיים.
זיי פלעגן פאַרבייסן מיט ברויט

און מיט הערינג,
און נאך א מאָל שמעלן צום מיט
א קווארטירל —
און שיכורעהייט זיך שוין שווערן
און שווערן:
ער'ט שפאלטן קעפ און טרייבערן געהירן.

.2

ס'איז גוט אוועקצוגיין אין אלטן גארטן
שבת, נאכן עסן.
די וואך פון ארבעט און פון דאגות
צו פארגעסן
צווישן הויכע שמעקנדיקע ביימער —
קאשמאנעס און אקאציע,
און דיסקוטירן:
צי זענען יידן טאקע א פאלק,
צי בלויז א נאציע? ...

יידן פלעגן מיטנעמען אהין
א מעשה-ביכל און לייענען,
און יידענעם — א שבתדיקן אייער-קיכל
און יינגלעך — א שקארמיצל מיט באניע-קערן
און אלע פלעגן הערן,
ווי די פייגל זינגען שירה.

יידן זיצן אויף די בענק
און זענען זיך מחיה;
מען זאגט מבינות אויף א היטל
און מען ווינטשט זיך:

צום באנייען!
און מען שמועסט בנעימותדיק, געלאסן,
דורכגעפלאכטן מיט א ווערטל
און מיט שפאסן.

מען טרעפט דא יידן ליגן אויף די גראָזן.
מיט הענט פארלייגטע אויף צוקאפנס
און קעפ פארריסענע צום הימל,
כאפן זיי א שבתדיקן דרימל.
נאָר שלעכט איז מיט די פוילישע בויאָנעס,
וואָס קומען אָן מיט שמעקנס און מיט שטיינער,
גרייטע אַנצוברעכן יעדן ייד די ביינער —
און זיי שרייען מיט ווילדע קרומע מינעס:
„זשידושי, דאָ פאַלעסטיני!“
ווערט אַ געלאָף, ווי פון אַ פייער,
מען וויל אַנטריינען.

— לויפט נישט, יידן!
לויפט נישט! — הערט מען שרייען;
און ס'הייבן זיך געשלעגן אָן
היציקע און הייסע.
און יינגלעך, יידישע, פון שולגאָס
און פון ווועל
יאָגן זיך פאַרויס מיט אברהם „קייסער“.

ס'פליען שטיינער
און עס זעצן פויסטן;
עס הערן זיך די קולות
און די זידלרייד פון ווייטנס.
און אברהם „קייסער“

מיט אן אייזן,
ווי א שווערד, א גרויסע,
פאכעט אין דער לופט
און בוכטשעט אין די זיימן.

ס'ווערט ווידער איינגעהילט אין שבת-רו
דער אלטער גארטן,
און יונגען הוידען זיך אויף הוידעלקעס
און ריימן אויף ראָווערן —
ביז ס'גייט פארביי א פרומער ייד,
א סוחר,
און לאזט זיך הערן:
יונגאַטש! פושע! עוכר!
געדענק, דו וועסט שוין ווערן אויסגעריסן...

3.

ס'זיצט אברהם „קייסער“ גאר אָפט
הינטער קראַטעס
אין ראַדעמער תפיסה
אויף וואַרשעווער איינס.
ער קוקט א פאַרבענקטער אַרויס
צו די יאָמן,
וואָס דרייען זיך אָפט מאַל
פאַריתומט, אַליין.

ער ציילט דאָרט די שעחען, די טעג
און די וואַכן.
ער'ט ווידער אַרויס אויף דער ליכטיקער
פריי —

ביים גנבען האָט ער ס'געזען
נישט פאַרבראַכן —
נישקשה, נישקשה, די צייט וועט פאַרביי.

ער'ט ווידער אויף פינצטערע גאַסן
זיך שלייבן
צו אַ נייעם משא-ומתן —
אַז דאָס איז זיין פאַך;
אַ בראַנד אויף די פאַסערס,
זיי ווערן דאָך רייך גאַר —
און ער איז אַ גנב און רעדט נישט
קיינ סך.

אַ בראַנד אויף די פאַסערס —
די כשרע יידן,
וואָס זיצן אין סוכה
און גלעטן די בערד...
און ער דאַרף דאָ זיצן און שווייגן —
מסתמא איז דאָס אים פון הימל באַשערט.

.4

ער גנבעט נישט מער, אברהם קייסער,
אים פירט צו דער אַרבעט אַ וואַך.
זיין האַרץ ווערט אַלץ יידישער, הייסער,
זיין קאַפּ איז מיט סודות פאַרטראַכט.

ער האָט נישט געלערנט אין קיין חדר,
אַ סטראַזשניק פלעגט געבן אים שמיץ.

און גנבענען פלעגט ער כסדר
אין רעגן, אין שניי און אין היץ.

אין פינצטערע נעכט, אין פארטאָגן,
פלעגט ער דרייען מיט וויטרע אַ שלאָס.
אַנטלויפן, ווי נאָר מען פלעגט יאָגן —
ווי נאָר ער פלעגט הערן אַ שאָס.

נאָר זינט ס'זענען דייטשן געקומען
מישט זיך אין קאָפּ אַ געדאַנק,
און עקבערט, און שעפטשעט: נקמה —
און ס'פורעמט זיך אויס אַ פאַרלאַנג:

אַליין דאָ אַ דייטש צו דערשטיקן,
און טאָן דאָס מיט אייגענע הענט.
דערנאָכטן שוין מעג מען אים שיקן
אַפילו צו ווערן פאַרברענט.

נאָך קיין מת איז נישטאָ קיין באַדויער,
דער טויט — ער באַפרייט און דערלייזט;
אַ וועלט ליגט אויף יענער זייט טויער —
און שיקט נישט קיין ביקס און קיין טרייסט.

א תפילה צו דער וועלט

איך בעט דיר, וועלט,
קוק נישט איבער אונדז אריבער.
וויש אויס די ברילן דינע
פון שווארצן סאזשערויך
און זע:
עס קומט מיין פאלק פון געטאס
און פון גריבער,
פון שונאימס מעסערדיקע הענט
און דורותדיקן וויי.

קוים-קוים, מיט נסים,
פונעם חורבן זיך דערשלאגן,
דאס שטיקל לאנד, די נחלה
און די פאן.
און ווידער ווילן שונאים
אונדז פאריאגן —
און ווידער איז מיין אומה
איינגעשמעלט אין קאן.

כיפארמאג א שול,
א פעלד מיט גרינע בייטן,
א שופר-קול,
וואס וויל זיך גארנישט בייטן,
א וואר,
וואס האט זיך אויסגעוועכט פון חלום —
א האנט,
וואס טראגט אנטקעגן דיר א שלום.

איך בעט דיך, וועלט,
קוק נישט איבער אונדז אריבער.
פארגין אונדז אונדזער ליד
פון אלע לידער —
דעם שיר השירים.
קריג איז קיין מאָל נישט געווען
ביי אונדז קיין טוגנט.

מיר זענען יידן,
עברים, נישט קיין דייטשן.
ס'איז שוין גענוג מיט פייער
אונדז צו בייטשן —
מיט האַקנקרייצן און מיט
ברענענדיקע צלמים —
מיר האָבן מער ווי אונדזער חלק צער
באַקומען.
איך בעט דיך, וועלט,
קוק נישט איבער אונדז אריבער —
אין שעהען פון נסיון
לאַז פאַר אונדז דאָס פרייע לעבן איבער.

יוני 1967

אַ ייד מיט אַ נומער

(צו מיין בן-עיר טוביה פרידמאַן)

אַ ייד מיט אַ נומער, געבראַנדיקט די האַנט
דערלעכט האַט דעם נס פון באַפרייונג.
נאָך זעט ער די נעכטנס פון נאַציסן בראַנד,
נאָך הערט ער דאָס וויינען און שרייען.

נאָך זעט ער קרבנות צעשמעלט אין אַ ריי —
צום טויט און צו שקלאַפּישן לעבן.
עס צימערט דאָס האַרץ אויף פון צער און פון וויי,
ווי קען מען פאַרגעסן, פאַרגעבן?

עס שטייען די אויוונס נאָך אַלץ אין קאַצעט,
און ס'ליגן מלבושים אין הויפּנס.
דאָס אַש פון קדושים, עס רופּט נאָך און וועקט —
און ס'לאַזט זיך נאָך אַלץ נישט פאַרקויפּן.

אַ ייד מיט אַ נומער, וואָס זוכט אין דער וועלט
דעם תּליון, דעם בלוטיקן הענקער.
און זאָל ער צום משפּט דאָ ווערן געשמעלט —
און זאָל מען דאָס בלוט אים נישט שענקען.

מײן ניגון

מײכן פון בלוט און פון טרערן
שווימען ארום אין מײן ליד —
צו גאסן פון טויט און צעשמערונג,
ווי ס'איז שוין נישטאָ מער
קײן ייד.

עס זענען פאראן נאָך די קראַמען
פון שניט און פון צעלניק און שײך ;
און כ'הער פון דער ווייט איצט נאָך ברומען,
דעם ניגון, דעם אלטן —
אין מײר.

ער הויכט איבער ראַדעמער גאסן,
זשעראַמסקי און וואַרשעווער גאס ;
ער קומט אָן פון אומגליק,
אַ בלאַסער,
און פרעגט מיך :
פאר וואָס אזא האַס ?

עס קען נישט מײן ניגון אַנטרינען,
ווי ס'קען נישט מײן שאַטן אַוועק.
ער שטייט מיט מײר אויף אין באַגינען
און וויגט מיך בײ נאַכט אײן
מיט שרעק.

1968

אין לאנד פון די אבות

איך טראַכט וועגן נגב

זאמד און הימל און כאמסינען,
זאמד — און ביזע ווינטן הייסע;
בעדווינער-קארטוואנען
שלעפן אין דער ווייט אַ משא
אויף הויקערדיקע מידע קעמלען.
זעצן זיי זיך צו און דרימלען
ביי אַ בלאַטיקער קאלוזשע.
וואָס זשע וויל מען פון אַ מדבר,
וואָס זשע?

עס וואָיען אין די נעכט שאַקאַלן,
ביזע הונגעריקע חיות,
ווילד אין לויער צו באַפאַלן,
צו צערייסן און פאַרצוקן.
פאַלן בעדווינער אויף די קני
זיך בוקן,
מיט אַ תפילה אויף די ליפן,
„אַלאַ“, גאַט, זאַל זיי באַשיצן
אין דעם וואַנדערוועג
דעם ווייטן.

ס'איז אזוי געווען פאַרצייטנס,
ס'איז אזוי געווען ערשט נעכטן —
ביז אַ פאַלק איז אַנגעקומען
פון רדיפות און פון שלאַכטן,
און געשטעלט זיך פלייסיק בויען
נייע הייזער און פאַבריקן,
נייע גאַסן און שאַסייען,
און אַ ליכטיק-נייעם עיקר.

וואַקסט אַ קיבוץ פון פּיאָנערן,
וואַקסט אַ קיבוץ פון חלוצים,
און דער זאַמדיק-וויסער נגב
שפּאַנט זיך איין אין זייער רצון.

בוים מען הייזער און טעראַסן,
און מען אַקערט-אויף דעם באַדן;
פון די ווייטן ציט מען וואַסער
פאַרן פעלד און בוים און שאַטן.
ביימלעך, יונגינקע און דינע,
דאַרפן צוימען די כאַמסיגען,
די צעווילדעוועטע הייסע.

וואַקסט אַ ווונדער-שיינע מעשה
פאַר די קינדער, יונגע, קליינע,
אין אַ קינדערהיים אַ ריינער,
ווען דער טאַטע און די מאַמע
איז מיט אַרבעט אַנגעלאָדן,
אַז אין זאַמדיק-ווילדן נגב
זאַל צעזינגען זיך דער באַדן.

1963

אויב מיר וועלן זיך באַמיען

אויב מיר וועלן זיך באַמיען,
וועט דער נגב זיך צעבלוען,
וועט דער נגב זיך צעגרינען
איבער זאַמדן און כאַמסינען.

איבער זאַמדן, געלע, הייסע,
וועט אַ גארטל פון פּרדסים
זיך צעגרינען און צעבלוען.

נאָך אַ קיבוץ, נאָך אַ ישובּ,
נאָך אַ שטאַט און נאָך פּאַבריקן.
נאָך אַ טאַנץ און נאָך אַ חופּה,
נאָך אַ זמר אויף די ליפּן.

נאָך אַ פּולע שול מיט קינדער,
נאָך אַ סטאַדע שאַף און רינדער,
נאָך אַ קוסט קאַלירטע בלומען —
און אַ מאַרגן, וואָס וועט קומען
פול מיט פּרייד און פול מיט ווינדער.

אויב מיר וועלן זיך באַמיען,
וועט דער נגב זיך צעבלוען,
וועט דער נגב זיך צעגרינען
איבער זאַמדן און כאַמסינען.

1965

ווען ס'קרייעט אַ האָן אין שער הגולן

ווען ס'קרייעט אַ האָן
אין שער הגולן,
הערט מען דאָס קרייען
אין לענדער, אין דריי.
וואָס מאַכט דאָס אויס?
כל-זמן ווי די שנאה,
מיט ביקס אין דער האַנט,
צילט נישט צום קיבוץ,
צו שער הגולן —
און ס'פעלד איז צעאָקערט
און גרייט צום פאַרזיי.

ווען ס'קרייעט אַ האָן
אין שער הגולן,
גייט אויף דער גאַנצפרי
מיט חלוצישער מי,
און ס'קומען פאַר נאַכט
פון דער פאַשע די קי
מיט מילך אין די איימערס.
מען הערט פון דער ווייט שוין
זייער זאַמן פאַרנאַכטיקן מזוּרו —
דאָס לעכצן נאָך רו.

ווען ס'קרייעט אַ האָן
אין שער הגולן,
קרייעט ער אויס אַ שלום

צו דער וועלט.
עס גרייט זיך דער קיבוץ צו גיין
אין זיין שפאץ —
און ער העלט.

1965

נאָכן קריג

מאמעס באַקלאַנגן די זין
און פרויען באַוווינען די מענער.
גבורים, ווו זענט איר אַהין? —
דאָס לאַנד וועט איצט ווערן נאָך שענער.

ס'וועט רוקער זיין אין קיבוץ —
מען וועט אונדז אין נעכט נישט באַפאלן.
פאַרשניטענע לעבנס — אַ שוין,
ווי זוניקע פאַנצערס שטרעלן.

פון שלאַכטן אַוועק צו דער זון,
ווי ס'לייכטן אויף אייביק זייערע אויגן.
און ווער ס'איז אַרויס מיט אַ מום —
שווייגט, און זיין קאַפּ — נישט געכויגן.

געפאַלענע, ליכטיקע זין,
פאַרשניטענע יידישע טעכטער,
מיר ווייסן, אַז ס'האַט נישט קיין זין
צו כעטן רחמנות ביים שעכטער.

מיר זענען דאָס אייביקע פאַלק,
געיאַגט פון ווילקאַנישער שנאה —
וואָס זוכט נאָך אַ תּוּכּן, אַ טאַלק,
אין שלום, אין פּריינדשאַפּט, אין ליבע.

פון זומפן פון זאַמד און פון שטיין,
פון חלום און אייזערנעם ווילן —
אַ גרוס צום צת"ל און צו ח"ן
פון אַ יידישן דיכטערס געפילן.

יולי 1967

גבעת התחמושת*)

ס'זענען פונקען פארבליבן אין שטיינער
פונקען פון פייער און טויט.
שפאן איך ארום איצט אליין דא
און כ'זוך זיי אין זון, וואס איז רויט.

איך שפיר, ווי עס רינגען די טרערן —
א טאָוול פון העלדן אויף שטיין ;
ס'זאל אלע מאל לעבעדיק ווערן
דער צער — און אין אויג דאס געוויין...

פאר העלדן, וואס זענען געפאלן,
פאר לעבנס, וואס זענען נישטאָ,
איך זוך זיי ארום אין די שטראלן —
אין ירושלים בערג פון רו...

* א באַוואַפנטער שטיינערנער באַרג, אַ פעסטונג אין ירושלים, אין דער זעקסטאָגיקער מלחמה, ווו עס זענען געפאלן א סך יידישע פארא-שוטיסטן.

פאַר טאַג אין רמת־אביב

די פייגל שטייען אויף דאָ פאַר טאַג
פון שלאָף אין די נעסמן —
און זינגען זייער שירה
צום יידישן לאַנד.
די מוזיקסמע לידער
צו נייע פאַרמעסטן —
פייגל פאַר טאַג
מיט יידן ביינאַנד.

ליכטיקע ווונדער
פון העלע פאַרמאַגן —
ביימער, פעלדער,
און גרינס פון דער ערד,
און ס'פיצעלע הימל
וואָס יידן פאַרמאַגן —
ס'זאַל קיין מאָל מיין פרייד דאָ
נישט ווערן צעשמערט.

רמת־אביב, מאי 1968

אין חיפה

איך שלאף נישט אין חיפה,
איך כאפ בלויז א דרימל
און ס'שעפטשען די ליפן:
כ'בין דא.

כהאב נאך נישט געזען
אזא לויטערן הימל,
כ'האב נאך נישט געשפירט
אזא רו.

עס בלאזט דא א ווינטל
פאר טאג אויפן כרמל —
עס שלאפט נאך אין הייזער
די נאכט.

נאך פינקלען די שטערן
מיט זילבערנע פארבן,
און כ'שטיי מיט מיין ליד
אויף דער וואך.

הייזער און ביימער
צעשמעלט אויפן כרמל —
פון יידן געבויט און געפלאנצט.
און ווער האט דעם הימל,
דעם בלויזן, כאפארבט דא?
דאס איז שוין ביי גאט
אין דער האנט.

כ'ווייס ווער ס'האט געריסן די
שטיינער די הארמע —

און ווער ס'האט פרדסים געפלאנצט.
א פאלק האט נאך טויזנטער יארן
פון ווארטן
אויף ס'ניי זיך מיט חדוה
צעטאנצט.

חיפה, יוני 1968

קוויטלעך ביים כותל.

יידן אין תפילין,
פארהילט אין טליתים,
מיט תפילות אויף ליפן
ביים כותל-מערבי.
זיי ווילן די טויערן
פון הימלען צערייסן —
קוואלן פון טרערן
ביים כותל-מערבי.

עס שטייט דא דער כותל
שוין טויזנטער יארן.
די הייליקע שטיינער,
פארוויינטע און אלטע —
דערציילן פון צער
און פון יידישע צרות
אין קוויטלעך וואס ליגן
אין ווינקלען, אין שפאלטן.

צי וועט זיי דער בארגווינט
פון הר-הבית
פארטראגן צו הויכן,
צעעפענען הימלען?
צי וועלן זיי ליגן
פאריתומט, אן כוחות,
און ווארטן אויף נסים
און שלאפן און דרימלען?

ירושלים, 1968

א חתונה אין רמת-אביב

ס'איז דאָ היינט אַ חתונה
און די קלעזמער שפּילן
אויף די סטרוגעס פון מיין האַרץ
פריידיקע געפילן.

אויף די סטרוגעס פון מיין האַרץ
וויינט זיך אויס דער טרויער —
ס'איז דאָ היינט אַ חתונה,
ווערט דער הימל בלויער.

ס'טאַנצן יידן אויפן גראַז,
געסט און מחותנים;
ס'איז צו טאַנצן דאָ פאַר וואָס —
פלאַטערט מען ווי פאַנען.

טאַנצן עלטערע באַזאַכט,
און פריילעכער — די סאַברעס:
ווערט דער הימל היינט ביי נאַכט
די שענסטע קאַנדעלאַברע.

ס'פינקלען שטערן אין דער הויך,
ליכטיקן און גלאַנצן.
חתן-כלה טאַנצן אויך —
ס'אַ מצווה היינט צו טאַנצן.

אויף די מיטן אויסגעשטעלט
כרמל-וויין און קאַניאַק.

ס'לעבן יידן אויף דער וועלט
להכעים אלע שונאים.

ס'איז דא היינט א חתונה
און די קלעזמער שפילן
אויף די סטרוגעס פון מיין הארץ
פריידיקע געפילן.

רמת-אביב, מאי 1968

אין אַ קיבוץ

(פּאָעמע)

חיים און חנה פון שער הגולן —
חברים אין קיבוץ שוין יאָרן מיט יאָרן.
איז נאָנט צו דער ערד
דער חלוצישער שפּאַץ —
און ס'זענען די הימלען נאָך
ליכטיקע, קלאַרע.

עס זענען די האַר אויף זיין נאָקעטן קאָפּ
שוין גרוי ביי די ראַנדן,
מיט זילבער די פּיאָרן,
און ס'קומט אָפּט זיין שוועסטער
פון שטאַט דאָ אַרויף —
אַ שעפּ-טאָץ פון נחת
און אויסזיפּצן ווייען.

זי קומט פונעם קרעמל,
אויף דיזענגאַף-גאַס,
צום ברודער, וואָס איז דאָ
אין קיבוץ אַ חבר.
איר קאָפּ איז פאַרדאָגהט
און ס'פנים איז בלאַס —
נאָר חיים איז דווקא דאָ מונטער
און זשוואַווע.

נאָר ס'רייסט זיך אַ טרויער אַריין
אין געמיט
און ס'וויינט דאָ דער צער
פון פאַרשניטענע לעבנס.

דער גורל פון פוילנס פארפייניקטן ייד —
ס'דאכט זיך, מען זעט אין די הימלען
זיי שוועבן.

ס'בענטשט היים די יארן —
די פערציק אין צאל —
פון קבוצה ביו איצט
איז א ווייטער מהלך.
ס'איז שער הגולן
אין מדינת ישראל —
ס'האבן אויך יידן
זייער שר — און זייער מלאך...

מיט אים איז דא אויכעט א ווונדער געשען:
א נס — ר'איז מיט גאט גארנישט
שווה-בשווה.
דאך איז ער דא פרום עולה-רגל געווען
צו דער שטאט ירושלים,
צום כותל-מערכי.

אז היינט משפחה האט הימלער פארלענדט —
לאזט ער א יידן זיי מאכן א מלא
און ס'וויינט אים דאס הארץ
און ס'ציטערן הענט,
און ס'מויל שיקט אויף יידישע שונאים
א קללה.

צוריק אין קיבוץ,
אין שער הגולן,
איז ס'הארץ נאך צעווייטיקט
פון יידישע „אוי"ען...

אין יעטוועדן קרעכץ
איז בטחון פאראן —
און ס'פאלן אויף פעלדער
די לויטערסטע טויען.

*

דער קיבוץ צעוועקט זיך אין בלויזן פארמאגן,
ווען ס'שלאפט נאך די זון אין איר הימלישן בעמל.
און ס'גיבן די הענט זיך מיט פלייס א צעיאג —
עס וועט דאך קיין רגע נישט ווארטן אויף שפעטער.

ס'איז ליב אלץ און טייער, אין צער און אין פרייד,
די צייט פותר-חלומט אין פאלק די חלומות.
און ס'פעלד איז צעאקערט, מיט זוימען פארזייט,
און ס'צייטיקן זיך אויפן וויינשמאק די טרויבן.

ס'מעלקן מאשינען, אין שטאלן, די קי,
אט ציט מען אין נעצן די פיש פונעם וואסער.
עס בלויט דער קאיאָר און ס'צעוויגט זיך די מו —
און ס'שווימט די לבנה אַהיים שוין א בלאַסע.

ס'צעבליט זיך מיט פראַכט דאָ אין הויף דער צאלון*
מיט בלימעלעך צארטע, בלימעלעך רויטע.
דער וואַלקן פארשווינדט פון די בערג פון גולן —
נאָר ס'זוויקן נאָך שונאים אין שנאה די קנויטן.

*

אין קינדערהיים טומלען די קינדער מיט פרייד —
זיי שפילן און טאַנצן און זינגען און לאַכן;
און ס'אייניקל חיימס באַווייזט מיר איר קלייד
און פירט מיך באַווייזן איר שאַפקעלע זאַכן.

(*) מאַדאָגאַסקער שאַטן־ביים.

די לערערניגס זענען דאָ מאַמעס אַליין,
און ס'זענען די קינדער, ווי אייגענע אַלע.
צימערט דאָס האַרץ שוין פאַר גרויס און פאַר קליין —
אַז ס'זאָלן חלילה קיין באַמבעס נישט פאַלן.

ס'טרעפט, אַז אַ באַמבע פליט אָן פון דער ווייט,
מיט פייער פון שונאים אויף יענער זייט גרענעץ,
און ס'ברענט שוין אַ דאָך דאָ און פלאַקערט פאַרשייט —
כעסן זיך כוואַליעס אין בלויען כנרת.

וועקט מען די קינדער פון שלאַף אויף ביי נאַכט,
מען פירט זיי צום מקלט* —
מען דאַרף זיי באַשיצן.

און ס'דונערט ביים גרענעץ מיט פייער די שלאַכט,
און ס'שיקן היילים אַהינצו די בליצן.

ס'ווערט ברונז און ביזו אויך דער שטילער ירמוק***)
אַז וועט ער פון אומרו אַרויס פון די ברעגן.
ביז ס'שמעלט זיך צוריק איין דער סדר פון טאָג —
און ס'זוייסן שוין אַלע, מען דאַרף שוין נישט פרעגן.

*

ס'קומען אויף שבת אַהיים דאָ היילים —
און ס'קומען היילות אין געפאַסטע מונדירן.
לעכצן די טאַמעס און מאַמעס נאָך שלום —
און ס'גיט זיך דאָס יונגוואַרג אין קיבוץ שפּאַצירן.

שמיכלען די טאַמעס און מאַמעס פון נחת,
ס'אַ פרייד ווען עס קומען די קינדער אויף שבת,

* שוצקעלער.

** טייך אין מדינת ישראל.

און יעדן גולנישן הארץ אויף להכעים —
קוועלן די הערצער פון זיידעס און באבעס.

אין פרייטיק-צו-נאכטסן צענעמט מען די טישן —
און ס'ווערט פונעם עסזאל א טאנצזאל, א גרויסער.
א מוזיקער פירט דא די הענט אויף קלאווישן —
מען איז אויך אין טאנצן און זינגען דא עוסק.

עס פליעסקען די הענט דא צו ריטמישע קלאנגען,
עס שפילט דא ברקני* א טאנץ היינט א נייעס.
און ס'ווערן אלץ העכער אין זאל די געזאנגען —
און ס'איז זיך דער עולם דא פשוט מחיה.

*

עס שווייגט די פאבריק דא און ס'שווייגן מאטארן,
און ס'רוט דא די ארבעט פון פלאסמישע שטארן.
ס'איז שבת אין קיבוץ, א טאג פון מנוחה —
און ס'גרינגען די פעלדער מיט מזל און ברכה.

אין שטיבעלעך קליינע מיט רויטלעכע דעכער —
לייענט מען ביחידות, ווער שמילער, ווער העכער —
און ס'וואקסט די הנאה פון פאליצעס ביכער —
און ס'לויפן די שעהען שוין גיכער און גיכער.

ווען זון שיקט די לעצטע פארנאכטיקע שטראלן,
האפט מען, אז ס'וועלן קיין באמבעס נישט פאלן,
און ס'וועלן די שכנים נאך לעבן בשלום
און וועבן און שפינגען א גליקלעכן חלום.

* מוזיקער און קאמפאזיטאר, נישט צו פארמישן מיט דעם אויבנר
דערמאנטן היים.

אין אשדוד

נייע הייזער און מערצסן
שטייען שטאַלץ אין מדבר-זאמד.
אויסגעפלאַסטרט שוין די גאָסן —
יידן בויען זיך אַ לאַנד.

גערטנדלעך, קאלירמע בלומען,
גרינט דאָס גראַז און ס'וואַקסט דער בוים.
און די נייע עולים קומען
צו אַ תכלית פון אַ טרוים.

ס'קומען עולים, אַלמע, יונגע,
אויף די פליגל פון „אל-על“ —
ווערט די שטאַט מיט פרייד צעזונגען —
און באַלויכטן פון חשמל.

נייע שויבן אין די פענצטער.
ערגעץ פאַשעט זיך אַ ציג.
אויף די שטריק איך זע די שענסטע
ווינדעלעך פאַר קינד אין וויג.

יונגע טאַטעס ביי דער אַרבעט,
יונגע מאַמעס, שטאַרק פאַרטאָן.
אַך, ווי ליכטיק, שייַן און פאַרביק
ס'איז די ווינדערשטאַט
אַשדוד.

אשדוד 1968

אין שער הגולן

כ'האָב קיין מאָל נישט געזען ווי ס'וואַקסן טיימלען —
שטיי איך דאָ ביים טיימלבוים און גאָף.
זיי וואַקסן אין דער הייך דאָ, ווי געקיימלט,
ווי אַ ליד, וואָס וואַקסט אין באַשאַף.

ס'איז יעדעס אַרט אַרום מיר פול מיט ווונדער,
מיט ווונדער, ווי אין חדר פון אַ מאָל.
עס וואַקסן אויף די בערג דאָ יעקבס קינדער —
ס'וואַקסן יידן אין ישראל.

ס'איז אַ חידוש מיר, ווי ס'וואַקסן טיימלען,
און ס'איז אַ חידוש מיר וואָס כ'לעב נאָך יעדן בראַנד.
אזוי ווי שמשון ריים איך דאָ די קיימן,
בעת כ'זע ווי יידן בויען זיך אַ לאַנד.

כ'האָב קיין מאָל נישט געזען ווי ס'וואַקסן טיימלען —
שטיי איך דאָ און קוק אַרויף צום בוים,
זיי וואַקסן אין דער הייך דאָ, ווי געקיימלט,
ווי ס'וואַקסט די וואַר אין מיין טרוים.

יוני 1968

איבער הויכן פון גולן

איבער הויכן פון גולן,
און אין טאָלן פון גליל,
האַט זיך אויסגעגלייכט מיין שפּאַן —
ס'איז די גרענעץ
נאָך נישט שטיל.

ס'פּאַלן באַמבעס פון דער ווייט —
אַרבעט מען אין פעלד געאייילט —
טאָג נאָך טאָג
און שעה נאָך שעה,
ס'איז קיין שלום נאָך נישטאָ.

נאָר אַ ווילן איז פאַרען,
און כטחון איז פאַרען
אין די טאָלן פון גליל —
איבער הויכן פון גולן.

מדינת ישראל, יוני 1968

ביי דער גרענעץ

ס'קריכן די קינדער ארויף
אויף די טאנקען
און שפילן זיך מיט די היילים.
דאס שענסטע געשאַנק פון אלע געשאַנקען —
איז שלום און שלום
און שלום.

פאלן נאָך יידן דאָרט,
האָרט ביי דער גרענעץ,
פאלן אין לאַנד פון ישראל.
מען שיסט נאָך פון ירדן
אריבער דער גרענעץ,
מען שיסט נאָך פון באַרג
און פון טאַל.

וואַכן היילים
אין גרינע מונדירן
אויף טאַנק פון געפאַנצערטן שטאַל.
און ס'לעכט דער כטחון,
אז ס'וועט דאָ דערפירן
צו שלום, דאָס לאַנד פון ישראל.

ווען שמיל איז די גרענעץ,
קריכן די קינדער אויף טאנקען
זיך צו שפילן.
זאָל דער שונא קיין יידישע היימען
נישט צינדן,
אין יידישע לעבנס —
נישט צילן.

שער הגולן, יוני 1968

אין אילת

ס'איז גליענדיק-היים אין אילת —
די זון איז נישט קארג אויף קיין פייער.
און אונדזער מדרוך איז אַ כוואַט,
און ס'לאַנד איז אים ליב דאָ און טייער.

אַ טאַל מיט אַ גאַרטל פון בערג —
ווי זיילן געפורעמטע, הויכע.
די צייט האָט באַשאַפן איר ווערק —
ס'איז נישט פאַר קיין מענטשלעכע כוחות.

ס'קומען אַהער דאָ פאַר מאַג
די קעמלען פון ירדן זיך פאַשען —
וועט קיינער נישט געבן קיין יאָג,
ס'וועט קיינער נישט פרעגן קיין קשיות.

דער האַפן איז ניי אין אילת —
און פיבערדיק לאַדט מען די שיפן,
וואָס שווימען אַוועק אין דער ווייט
דורך כוואַליקע ימען און טיפע.

פיש איז פאַראַן אין אילת,
פאַרביקע פישלעך אין ים-סוף.
דער מדרוך, אַ סאַברע, אַ כוואַט —
האַט ציינער געזונטע, וואָס בלאַנקען.

אַלץ, וואָס ער זאָגט, איז געשען —
אַזוי איז פאַרשריבן אין לוח,
ווי ער וואַלט אַליין דאָ געווען
שלמה המלכס שליח.

אילת, יוני 1968

י ד-ר ש ם

עם ברענט דער נר-תמיד,
וואס פלאקערט אין הארצן —
ס'פלאמט דא דאס פייער
וואס ברענט אונדז אין לייב.
פון נעכטנס פארגאנגענע,
פינצטערע, שווארצע —
זכרון, פארגעס נישט,
פארצייכן, פארשרייב!

פארשרייב דא פאר דורות,
וואס וועלן נאך קומען
באוויינען, באקלאַנגן,
דעם אייביקן ייד.
און אפשר וועט עמעצער
קדיש דא זאגן?
און אפשר וועט עמעצער
שרייבן א ליד?

אזוי פיל קרבנות,
קדושים וטהורים.
אזוי פיל קהילות
צו שאַנד און צו שפּאַט.
און רערלעך בלויז זיבן
האַט אונדזער מנורה,
און ס'שרייט אלץ דאָס אומגליק
צום איינציקן גאַט.

איך הער דא דאָס קרעכצן
און יאָמערדיק וויינען —
מיין האַרץ איז שוין לאַנג דאָ
אין צערפולן קלעם.
ס'פאַרמאָגט דער נר-תמיד
אויך ליכטלעך, וואָס שיינען —
און ס'לעבן נאָך יידן, און ס'לעבט
יד-ושם.

יוני 1968

ביי דער מערת-המכפלה

אין מאַסק,
ווי עס ליגן די אַכות
און אמהות באַהאַלטן —
דאָוונען היינט מוסולמענער.
ס'איז פרייטיק ביי טאָג,
און די זון האָט צעשטראַלט זיך,
און ס'קלינגען דאָ
פרעמד מיר די טענער.

עס קלינגען די קולות אַהער
פונעם מאַרקפלאַץ,
מען שטופט אין די הענט
סווענירן —
אַ פּחד, אַ פרעמדער, אין האַרצן
פאַרשטאַרקט זיך:
ס'איז חברון —
דערציילט אונדז דער פירער.

עס קניען ביים מאַסק דאָ
אַראַבישע קעמלען,
און גרייטע, מען זאָל אויף זיי רייטן.
און ס'איילן אַראַבער און האַווען
און טומלען,
מסתמא אַזוי ווי פאַרצייטנס.

עס לאָזט אונדז דער שמש
אין מאַסק נישט אַריינגיין —
עס דאָוונען היינט מוסולמענער.

מיר קוקן פון דרויסן —
מיר מוזן פארבייגיין,
און ס'קלינגען פון תפילות
די טענער.

יוני 1968

אין צפת

שמילע געסלעך,
קרומע הייזער —
טרעפ-ארעפ
און טרעפ-ארויף.
ס'וועט די גאולה זיך באווייזן
דא, אין צפת —
און אין א קלויז.

פרומע יידן,
בערג און טאלן,
און אן עירוב אויף א סלופ.
שמילע סודות פון קבלה —
בארג-ארויף
און בארג-ארעפ.

ס'דינגען קינסטלער דא
אמעליעס —
שמיבלעך, חורבות,
גרוי און אלט.
אפשר וועט שאגאלס קאפעליע
זיך באווייזן
דורך א שפאלט.

אפשר וועט מען דא פארקויפן
נאך א לאנדשאפט,
א פייזאזש —
דאטשניקעס אין ענגע הויפן,
מיט א תל-אביבער רעש.

יוני 1969

אין פתח-תקווה

(געווידמעט דעם דיכטער י. צ. שאַרגעל)

כ'זיץ און לייען אַ ליד, צי מער,
אַנטקעגן זיצט אַ דיכטער.
ער שפיצט די אויערן אָן און הערט —
איך בין אין פתח-תקווה.

עפנט אויף אַ ייד די מיר,
בלויז אזוי ווי אַ שפּאַרע,
זיין אומרו דרינגט אַריין אין מיר
דורך אויגן אַ פּאַר שטאַרע.

שמעל איך גיך דאָס לייענען אַפּ,
דוכט זיך, אויף אַ ווילע.
פרעגט דעם דיכטערס גרויער קאַפּ
שווייגנדיק אַ שאלה.

און ער שעפטשעט: לייענט נאָך, לייענט -
ס'איז חכריש דער אופן —
ס'זעט דער ייד, מיין ליבער פריינד,
אין ערגעץ נישט אַנטלויפן.

פתח-תקווה, יוני 1969

אין נגב

נגב, דו זאמדיקער שייער,
מיט היילן אין בערגיקן שטיין.
גאט שיקט פון זון אן דאס פייער,
דער ווינט טראגט דעם קרעכץ און ס'געוויין
פון דורות, וואס שווייגן דאָ שטומע,
פון נסים אין אוראלמע טעג —
ווען ס'האט דאָ געוואַנדערט מיין אומה
מיט באַרוועסע פים אויף דיין וועג.

נגב, דו האַרץ פון כאַמסינען,
מיט שויבער און שוידער פון ווינט.
דאָ וויל איך מיין שלווה געפינען
פון גורל, ווי ס'האַווקען די הינט.
זיי וואַיען, ווי ס'וואַיען שאַקאַלן,
זיי ווייסן אַליין נישט פאַר וואַס.
איך גיי איצט דורך דיר צו די שטראַלן —
מיט ליכטיקן יידישן אות.

אין אַ שטילער נאַכט

אין אַ שטילער נאַכט
זיך איך און כ'טראַכט
אין מיין צימער.
און בלויז דאָס האַרץ קלאַפט אויס
אַ ליד
צו מינע מידע גלידער.
איך טראַכט:
איך בין שוין אַלט
און כ'שרייב נאָך אַלץ דאָ
ליבעלידער.

איך שרייב זיי צו היילים
און היילות
ביים ים-סוף אין אילת —
און איבער הויכן פון גולן:
זייט מצליח אין אייער טראַט,
און געבענמשט זייט
אין אייער שפּאַן.

איך בעט דיר, גאַט,
ווי מיין מאַמע האָט געבעטן
אין איר תחינה:
באַשירעם און באַשיץ מיין פּאַלק,
פאַרהיט פון ביז און שלעכטס
די יידישע מדינה.

אין אַ שמילער נאַכט
זיין איך און כ'וואָך
אין מיין צימער.
איך בין שוין אַלט
און כ'שרייב נאָך אַלץ דאָ
ליבעלידער.

דעצעמבער 1969

וולאדימיר חפץ, דער קאמפאזיטאר, וואס האט
געשאפן מוזיק צו מיינע לידער איז מער נישטאָ
צווישן אונדז.

כבוד זיין אַנדענק.

Ich Tracht Vegn Negev

Words by
N. David Korman

Music by
Vladimir Heifetz

Allegretto

Piano introduction in C major, 2/4 time. The right hand features a melodic line with eighth notes and quarter notes, while the left hand provides a steady accompaniment of quarter notes. A piano dynamic marking 'p' is present at the beginning.

Zand un hi - ml un cham - si - nen Zand un bei - ze vin - tn, hei - se; Ai! Ai!

The vocal line begins with a melodic phrase in C major, followed by a rest. The piano accompaniment continues with a rhythmic pattern of quarter notes in the right hand and a bass line in the left hand.

Ai! Ai! Be - du - i - ner ka - ra - va - nen

The vocal line features a melodic phrase in C major, followed by a rest. The piano accompaniment continues with a rhythmic pattern of quarter notes in the right hand and a bass line in the left hand.

shlept in der vait a mai - se Oif hoi - ker - di - ke, mi - de kem - len

The vocal line features a melodic phrase in C major, followed by a rest. The piano accompaniment continues with a rhythmic pattern of quarter notes in the right hand and a bass line in the left hand.

© copyright 1969 by David Korman

Ich Tracht Veg'n Negev

ze-tzn zei zichttzu un drim-len Ai! Ai! Ai! Ai!

The first system of the musical score consists of a vocal line and a piano accompaniment. The vocal line is written in a single treble clef staff with a key signature of one sharp (F#) and a 2/4 time signature. It contains the lyrics 'ze-tzn zei zichttzu un drim-len Ai! Ai! Ai! Ai!' with four 'Ai!' exclamations. The piano accompaniment is written in two staves (treble and bass clefs) with a key signature of one sharp and a 2/4 time signature. The bass line features a steady eighth-note accompaniment.

dai a blo-ti-ker ka - lu - je Vos-je vil men fun a mid-bor,

The second system continues the musical score. The vocal line contains the lyrics 'dai a blo-ti-ker ka - lu - je Vos-je vil men fun a mid-bor,'. The piano accompaniment continues with the same rhythmic pattern as the first system.

vos - je? S'iz a-zoi ge-ven far-tzai-tus, S'iz a-zoi ge-ven ersht necht-tu

The third system of the score features the lyrics 'vos - je? S'iz a-zoi ge-ven far-tzai-tus, S'iz a-zoi ge-ven ersht necht-tu'. The piano accompaniment remains consistent with the previous systems.

Biz a folk iz on - ge-ku - men Fun re-di-fes un fun shlach-tu

The final system of the score contains the lyrics 'Biz a folk iz on - ge-ku - men Fun re-di-fes un fun shlach-tu'. The piano accompaniment concludes the piece with the same rhythmic accompaniment.

Ich Tracht vegen Negev

Un ge-shtelt zich fli - sik bo - yen Ha - ye hai - zer un fa - bri - rn

Ha - ye ga - sn un sho - se - yen Un a lich - tik na - yem i - ker.

Un der zam - dik vis - ter Ne - gev Shpant zich ain in ze - yer ro - tzn

Boit men hai - zer un te - ra - sn Un men a - kert oif dem bo - dn

Ich Tracht Veg'n Negev

Ai! Ai! Ai! Ai! Fun di vai-tn tzit men

The first system of music features a vocal line in the upper staff and a piano accompaniment in the lower staff. The vocal line begins with four 'Ai!' exclamations, followed by the lyrics 'Fun di vai-tn tzit men'. The piano accompaniment consists of chords and moving lines in both hands.

va - ser Fa - rn feld un boim un sho - tn

The second system continues the vocal line with the lyrics 'va - ser Fa - rn feld un boim un sho - tn'. The piano accompaniment provides harmonic support with various chordal textures.

Vakst a vun-der shei-ne mai-se Far di kin-der yun-ge klei-ne, Ai! Ai!

The third system features the lyrics 'Vakst a vun-der shei-ne mai-se Far di kin-der yun-ge klei-ne, Ai! Ai!'. The piano accompaniment includes a more active melodic line in the right hand.

Ai! Ai! In a kin-der heim, a rei - ne,

The final system on the page contains the lyrics 'Ai! Ai! In a kin-der heim, a rei - ne,'. The piano accompaniment concludes with sustained chords.

Ich Tracht Vegn Negev

Ven der ta-te un di ma - me Iz mit ar-bet on - ge-

lo - dn, dz in zam-dik-vil - dn Ne - gev

Zol-tze-zin-gen zich der bo - dn... Zol tze - zin - gen

zich der bo - dn Ri! Ri! Ri-Ri — G-dim G-dim

Oib Mir Veln

Words by

N. David Korman

Music by

Vladimir Heifetz

Tempo di marcia

Piano introduction in 2/4 time, marked *f*. The music consists of two staves: a treble clef staff with a melodic line and a bass clef staff with a harmonic accompaniment. The key signature has one sharp (F#).

First vocal entry, marked *mf*. The vocal line is on a treble clef staff, and the piano accompaniment is on a grand staff (treble and bass clefs). The lyrics are: "Oib mir ve-ln zich ba - mi - yen Vet der Ne-ger zich tze-

Second vocal entry, marked *mf*. The vocal line is on a treble clef staff, and the piano accompaniment is on a grand staff. The lyrics are: "bli-yen Vet der Ne-ger zich tze - bli-yen Vet der Ne-gev zich tze - gri-nen I-ber zam-dn un cham-

Final vocal phrase, marked *poco rit.*. The vocal line is on a treble clef staff, and the piano accompaniment is on a grand staff. The lyrics are: "si-nen. Oib mir ve - ln sich ba - mi - yen". The piece concludes with a final chord in the piano part.

Oib Mir Veln

Andantino

mp I-ber zam-dn, je-le, hei-se Vet z gar-tl fun par-dei-sim

mp

This system contains the first four measures of the piece. The vocal line is in treble clef with a key signature of one flat and a 3/4 time signature. The piano accompaniment is in bass clef. The lyrics are: "I-ber zam-dn, je-le, hei-se Vet z gar-tl fun par-dei-sim".

Zich tze-gri-nen un tze-bli-yen a

This system contains the next four measures. The vocal line continues with the lyrics: "Zich tze-gri-nen un tze-bli-yen a".

Zich tze-gri-nen un tze-bli-yen Nocha ki-butz Nocha yi-shuv

This system contains the next four measures. The vocal line continues with the lyrics: "Zich tze-gri-nen un tze-bli-yen Nocha ki-butz Nocha yi-shuv".

Noch a shtot un Nochfa-bri-ken noch a tanz un noch a chu-pe

This system contains the final four measures. The vocal line continues with the lyrics: "Noch a shtot un Nochfa-bri-ken noch a tanz un noch a chu-pe".

Oib Mir Veln

a Koch a ze - mer oif di li - pn

The first system of music features a vocal line in treble clef with a melodic line and lyrics. The piano accompaniment consists of a right-hand part in treble clef and a left-hand part in bass clef. The key signature has one flat (B-flat), and the time signature is 4/4. The lyrics are 'Koch a ze - mer oif di li - pn'.

Noch a fu - le shul mit kin - der, Noch a sta - de shof un rin - der

The second system continues the melody and accompaniment. The lyrics are 'Noch a fu - le shul mit kin - der, Noch a sta - de shof un rin - der'. The piano part includes dynamic markings 'p' and 'pp'.

Noch a kust ko - lir - te blu - men, Un a gor - tn vos vet ku - men

The third system continues the melody and accompaniment. The lyrics are 'Noch a kust ko - lir - te blu - men, Un a gor - tn vos vet ku - men'. The piano part includes dynamic markings 'p' and 'pp'.

Ful mit freid un ful mit van - der wif Oib mir ve - lu zich ba -

The fourth system concludes the piece. The lyrics are 'Ful mit freid un ful mit van - der wif Oib mir ve - lu zich ba -'. The piano part includes dynamic markings 'p' and 'mf'. The system ends with a double bar line and a repeat sign.

Oib Mir Veln

mi - yen Vet der Ne-gev zich tze - bli-yen, Vet der Ne-gev zich tze-

The first system of music consists of three staves. The top staff is the vocal line, the middle is the right piano accompaniment, and the bottom is the left piano accompaniment. The key signature has one flat (B-flat), and the time signature is 4/4. The lyrics are written below the vocal line.

bli-yen Vet der Ne-gev zich tze - gri-nen, I-ber zam-dn un cham-si -nen. Oib mir

The second system of music consists of three staves. The top staff is the vocal line, the middle is the right piano accompaniment, and the bottom is the left piano accompaniment. The key signature has one flat (B-flat), and the time signature is 4/4. The lyrics are written below the vocal line.

ve - ln zich ba - mi - yen

poco rit.

poco rit.

The third system of music consists of three staves. The top staff is the vocal line, the middle is the right piano accompaniment, and the bottom is the left piano accompaniment. The key signature changes to two sharps (F# and C#), and the time signature is 4/4. The lyrics are written below the vocal line. The tempo markings 'poco rit.' are placed above and below the piano accompaniment staves.

Words by
N. David Korman

A Tfile Tzu Der Velt

Music by
Vladimir Heifetz

Andante Religioso

Far -

gin unz un-zer lid fun a - le li - der — Dem shir ha - shi - rim — Di shein-kait

fun main yu - gunt. Ich bet dich velt kuk nisht i - ber undz a - ri - ber Vishi

ois di bri - ln dai - ne fun shvar-tzn sa-je ruich un ze: mf Ez

ATfile

Tempo di marcia

kumpt main folk fun ge - tos un fun gri - ber Fun so - nim's me-ser-di - ke hent un

doi-res-di-ken vei Keim koim mit wi-sim fu-nem chur-bn sich der-shlu-gen

Dem shti-kl land, Di nach-le un di fon. Un vi-der vi-ln so-nim unz far-

yo - gn Un vi-der iz main u-me ain-ge - shtelt in kon sh'far-

1) Title

mog a shul, a feld mit gri - ne bai - tn -- ul she - fer - kol ves vi' zich ge - nicht

bai - tn - a vor, Vos hot zich ais - ge - vebt fun che - lem - a hant

Vos tregt ai - he - gu dir cu she - lem...

Tempo II

Ieh bet, ich bet dich veht. Kuk nicht i - ber unz a -

A T file

ri - ber... Far - gin unz un-zer lid fun a - le li - der — Dem shir ha-

Tempo di marcia

shi - rim, — Di shein-keit fun main yu - gut.

Krig is kein-mal nit ge-vn Ba unz kein ju-gent... Mir zai-nen yi - dn, Io - rim nit kein

dai - tehn... S'iz shoin ge-nug nit fa - yer unz tzu bai - tshn — Mit

A Trile

ha - kn - krau - tzi bre - men di - ke tz'ib - mim Mir ho - bn mer vi

un - dzer chei - lik tzar ba - ku - men. - - Ich bet, ich bet dich velt.

huknit i - ber unz a - ri - ber In sho - en fun nis - o - yn in

sho - en fun nis - o - yn. loz far unz dos fra - ye le - bn i - ber

אינה צל ט :

ד א ה י

11	דער געבענטשטער טאג
12	אין א לידיקן מאָנטיק
13	דער באַס אין שאַפּ
15	א רוטאָג אין שאַפּ
16	העי, מיסטער, מיסטער
19	חיים סאַלאַמאָן
26	אייב לינקאַלן
27	דער רעגן־בויגן
28	דאָהי
29	דער עלנטער מענטש
31	דעם געגערס זינד
33	די בריק היסט וואַלט וויטמאָן
34	כ'ווייס נישט פאַר וואָס
35	וואַרעמע בייגל
37	זיי פאַלן
39	די צייט
40	* (שפּילט מיר אַ ליד)
41	אַ טעמע פאַר אַ ליד

מ א מ ע - ל ש ו ן

45	אונדזער יידיש
48	מיין מאַמעס לייען־קרייז
50	אַ בריוו צום זיידן מענדעלע
52	שלום־עליכם אינעם ראַדעמער בית־מדרש
58	ביי אַ לעקציע פון ד"ר חיים זשיטלאָווסקי
60	יאַסל דער רומענישער
68	צו דער רו פון זיינע זיידעס
69	זישע וויינפער
70	דער גאַסט
71	ביי מיין ביכערשראַנק
72	פרץ מאַרקיש
75	דער מענטש פון מי

76	ס'וועט פעלן אַ דיכטער
78	רו זיך אָפּ, מיין פּריינד
79	אפשר וועט אַ ווינטל .
80	אַ ליד ווערט געבוירן .
83	אַ שעה אין יוואַ .
84	אוליבאַ פּערעצאַ .

אַ סטעזשקע צו דער זון

89	אַ פּלאַטערדיקע פּאַן .
90	דער מאַרגן איז אייביק
91	צום פּרילינג .
92	פּרילינג-ווינטן .
93	אַ צייכן .
94	אין עראַפּלאַן .
95	צום בלי .
96	איידער וואָס און איידער ווען
97	צו גאַלדענע יאַרן .
98	גיב מיר אַ בלימל .
99	נאַכן רעגן .
100	אַ האַרבסטליד .
101	די צען געבאַט .
102	אַ ליד וועגן זיך .
103	זיי פליען אַוועק .
104	וועגן טעג און יאַרן .
105	אַ סטעזשקע צו דער זון
107	צו לויטערע הימלען .
108	אין ווינטער .
109	צום אייביקן בלוי .
110	צו מיין טאַכטער .
111	אפשר .
113	לידער .

אויף אינדזלשער ערד

117	אויף אינדזלשער ערד .
118	אין פרעמדן לאַנד .
119	אין גאַסן .
120	גריין-גאַלדענער גלי .
121	ווער וועט היינט די זון באַצאַלן .
122	ווי קאַכיקע וועלן .
123	כ'טראַג דיר האַרץ .

124	דער מויערער
125	אויפגעפראלטע אלע טירן
126	מיין צוקער-קאניע
127	לאַמפן פאַרביקע
128	ווען ס'אָוונט מיט גיכטערנע שעהען

אין פוילן

131	* (א שטוב)
132	דער זיידע פאַרט אויפן יאַריד
134	מיין באַבע דבורה
135	איך דריי זיך אין מאַרק
137	דער טאַטע שטאַרבט
139	מיין היים דערנאָך
140	אונדזער קרעמל
142	ביי לוי היטלמאַכער אויף דער לער
144	עס בייט זיך די מאַכט
146	„פוילן דערוואַכט“
148	באַוועגונג
150	זיי מוזן איך געפינען
151	יחזקאל און איך
152	אין פוילישן מיליטער
153	ביי ל. מלאך אין הויז
154	דאָס האַרץ איז נאָך יונג
156	אַ שמאַל און לאַנג געוועלבל
157	אויף יענער זייט פאַרהאַנג
158	די נעכטנס
161	בלעטלעך פון זכרון

פונקען אין אש

171	צינד אן די יאַרצייט-ליכט
173	דאָס אַש אין די וואַלקנס
174	בריוו
176	אַ יידיש האַרץ
177	דער נס
178	עס פעלן מיר קללות
179	פונקען אין אש
180	זינגט
182	דער קדוש אברהם „קייסער“
188	אַ תפילה צו דער וועלט
190	אַ ייד מיט אַ נומער
191	מיין ניגון

אין לאַנד פון די אַבות

195	איך טראַכט וועגן נגב .
197	איב מיר וועלן זיך באַמיען
198	ווען ס'קרייט אַ האַן אין שער הגולן
200	נאַכן קריג
201	גבעת התחמושת
202	פאַר טאַג אין רמת־אביב
203	אין חיפה
205	קוויטלעך ביים כותל
206	אַ חתונה אין רמת־אביב
208	אין אַ קיבוץ
214	אין שער הגולן
213	אין אַשדוד
215	איבער הויכן פון גולן
216	ביי דער גרענעץ
217	אין אילת
218	יד ושם
220	ביי דער מערת המכפלה
222	אין צפת
223	אין פתח־תקווה
224	אין נגב
225	אין אַ שטילער נאַכט
228	נאַטן

פון דעם זעלבן מחבר :

„אויף אינדזלשער ערד“ (לידער)

האוואנא, קובא, 1927.

„בארג ארויף“ (לידער און פאעמעס)

פארלאג „פריינט“, פילאדעלפיע, 1943.

